



วารสาร

# วิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๔๙ ISSN 1513-0096



พระบรมสาทิสลักษณ์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์  
พระบรมราชินีนาถ ผลงานของ  
นายมานพ ศุภนาม



# วารสารวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ  
ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๙ ISSN 1513-0096

## เจ้าของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

## ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นางพรนิภา ลิมปพยอม)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นางอารีรัตน์ วัฒนสิน)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายเฉลย พูนสวน)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายชินภัทร ภูมิรัตน)

ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา (นายนิวัตร นาคะเวช)

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน (นางสาวอรุณศรี อนันตรศิริชัย)

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (นายปัญญา วงศ์ภูมิต)

ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน (นายชอบ ลีขอ)

ที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (นางสาววันทยา วงศ์ศิลปกรมย์)

ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส (นางสุจินดา ผ่องอักษร)

วารสารวิชาการเป็นวารสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และการจัดการศึกษา เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ต่อการปฏิบัติงานด้านการศึกษา เสนอข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับงานวิชาการ ประกาศคำสั่งและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา

ข้อความใดๆ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นเฉพาะตัวของผู้เขียน ไม่มีข้อผูกพันกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ประการใด

## บทบรรณาธิการ

ปี ๒๕๕๙ นี้ชาวไทยทุกคนล้วนปลื้มปิติและมีความสุขอย่างยิ่งในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี วารสารฉบับนี้จึงขอเสนอบทความเทิดพระเกียรติด้านพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง **“พระอัจฉริยภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการดำรงรักษางานศิลปกรรม”** และเชิดชูพระเกียรติคุณที่ทรงเป็นแบบอย่างแก่พสกนิกรไทยอยู่เนืองนิตย์

นับเป็นบุญของชาวไทยที่นอกจากจะมีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเปี่ยมด้วยทศพิธราชธรรมแล้ว เรายังมีสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจทั้งปวงเพื่อให้ชาวไทยทุกหมู่เหล่ามีฐานะมั่นคง มีความเป็นอยู่สุขสบาย ทรงเคียงคู่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรทุกหนทุกแห่ง ด้วยพระเมตตาห่วงใยในประชาราษฎร์ น้ำพระทัยดังธาราทิพย์ขลิบใจผู้ทุกข์ร้อนให้เย็นฉ่ำสดใสมิ่วชีวิตชีวา

เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๙ นี้ คณะบรรณาธิการวารสารวิชาการมีความภูมิใจและขอร่วมเทิดพระเกียรติด้วยบทความ เรื่อง **สมเด็จพระบรมราชินีนาถ** ที่ได้บรรจงเรียบเรียงไว้ในฉบับนี้ พร้อมทั้งคอลัมน์ประจำและเนื้อหาเต็มฉบับจูงใจผู้อ่านทุกท่าน

คณะบรรณาธิการวารสารวิชาการยังคงเปิดเวทีรับบทความวิชาการด้านการศึกษาจากทุกท่าน เพื่อหวังเป็นสื่อกลาง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในหมู่เพื่อนครูและบุคลากรทางด้านการศึกษาเหมือนเช่นเคย

## คณะบรรณาธิการ

### บรรณาธิการ

นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ

### ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวพจนีย์ เจนพนัส

นางอัมพร แต้มทอง

นางสาวเจตนา พรหมประดิษฐ์

### กองบรรณาธิการ

นายพินิจ สุขะสันต์

นางสาวนวรรณ ชัยบุตตา

นายไพฑูรย์ บุญภานนท์

นางประชุม หนูจ้อย

นางสาวจิระวรรณ ปักกัตตั้ง

นายธัญญา เรืองแก้ว

นางสาวรัตนา แสงบัวเพื่อน

นางสาวขวัญฟ้า นิยมในธรรม

นายชูเกียรติ เกิดอุดม

นางสาวอุทิน จิงวิเศษพงศ์

นางฟาฏินา วงศ์เลขา

นางสาวเงินยวง นุตตะเคียน

นางสาวสุขเกษม ปิดตานะ

นางธนาภรณ์ กอวัฒนา

นางสาวสุวิมล ไส่ตทิพย์

นางสาวพรทิพย์ ดินดี

นางสาวเจตนา พรหมประดิษฐ์

นางสาวประนอม เพ็งพันธ์

### ฝ่ายศิลป์

นายพินิจ สุขะสันต์

นายชูเกียรติ เกิดอุดม

นายไพฑูรย์ บุญภานนท์

นางสาวเจตนา พรหมประดิษฐ์

## เรื่อง

## หน้า

- พระอัจฉริยภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว  
ในการดำรงรักษางานศิลปกรรม สายโถม จบกมลศึก **๒**
- สมเด็จพระบรมราชาธิบดีนาถ ปรานี ปรานัญ **๘**
- การวัดความคิดสร้างสรรค์ด้วยแบบทดสอบ  
กซ์ที-ดีพี (TCT-DP) วัฒนา ประชาภา **๑๔**
- คุณภาพมาตรฐานและการประกันคุณภาพ  
รศ.สังคม ลากเจริญ **๒๒**
- ป้ายนิเทศ แหล่งเรียนรู้อันมีคุณค่า ฐานุร เทมยะรัตน์ **๒๘**
- เรียนรู้อยู่ในมือเรา ธีระศักดิ์ เกิดทอง **๓๖**
- สอนโครงการ เขว้ายาก...จริงหรือ?  
อศิกรณ์ อินทรณ **๓๙**
- บทเพลงจากวรรณคดีไทย สุวรรณ สายาคม **๔๗**
- กำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่าน ดร.สมพร จารุณี **๕๖**
- เกาะติดหลักสูตร ดร.รุ่งนภา นุตราชวงศ์ **๖๓**
- เส้นทางสู่การปฏิรูปการเรียนการสอน  
เปรมวดี ศรีธนา **๖๙**
- สานมสื่อการเรียนรู้ ฟาฏินา วงศ์เลขา **๗๖**
- รอบรู้สู่การวัดและประเมินผล กิ่งกาญจน์ สิริสุนทร **๗๘**
- เวทีคนวิจัย พุทธชาติ ทองกร **๘๓**
- ความรู้เพื่อครูและแนว ธีระวัฒน์ ชัยยุทธธรรม **๘๗**
- บอกกล่าวเล่าขาน อัมพร แต้มทอง **๙๒**
- เรียงร้อยถ่ายทอด ครูแต้ม **๙๕**

# พระอัจฉริยภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการดำรงรักษางานศิลปกรรม



สายโหม จบกลศึก\*

**วันที่** ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๙  
เป็นวันมหามงคลพิเศษที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว  
ทรงดำรงสิริราชสมบัติ ถ้วน ๖๐ ปี นำความปิติยินดี  
เป็นล้นพ้นมาสู่พสกนิกรทั่วประเทศ ด้วยทรงเป็น  
พระมหากษัตริย์ที่ทรงครองราชสมบัติ นานกว่าบูรพ-  
มหากษัตริย์พระองค์ใดๆ ในประวัติศาสตร์ไทย ตั้งแต่  
พุทธศักราช ๒๔๙๓ เป็นต้นมา ทรงแผ่พระเมตตา  
แบ่งเบาภาระรัฐบาลช่วยพัฒนาประเทศในส่วนที่ไม่  
สามารถกระทำได้อย่างทั่วถึง ได้แก่ถิ่นทุรกันดารและ  
พื้นที่ปัญหาในชนบท ล้วนมากไปด้วยราษฎรที่ยากจน  
ข้นแค้น

ทรงแก้ไขด้วยการพัฒนาสอนราษฎรให้รู้จัก  
การพึ่งตนเอง วางแนวทางการพัฒนาประเทศอย่าง  
ยั่งยืนด้วยวิธีเรียบง่าย มีผลสำเร็จชัดเจน โดยให้  
สอดคล้องกับภูมิศาสตร์ และสังคมของแต่ละท้องถิ่น  
เกิดโครงการตามพระราชดำริตราบถึงปัจจุบันมากกว่า  
๒,๐๐๐ โครงการ ยกฐานะราษฎรและสร้างความ  
เจริญภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง สื่อมวลชนต่าง  
ประเทศยกย่องว่า “ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรง  
งานหนักที่สุดในโลก” ทรงห่วงใยราษฎรทุกถิ่นที่  
มีผู้กล่าวว่า “ไม่มีพื้นที่ใดที่พระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปไม่ถึง  
พระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปทั่วแผ่นดินไทยอย่างแสงตะวัน

\* ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา เอกสารและหนังสือ กรมศิลปากร



ให้ความสว่างและอบอุ่น ฉายส่องไม่เลือกที่ทั้งในปราสาทราชฐาน และบ้านของยากจนเปี่ยมใจเสมอกันทั้งนั้น” พระปรีชาสามารถแห่งพระองค์สุดท้ายจะพรรณนา

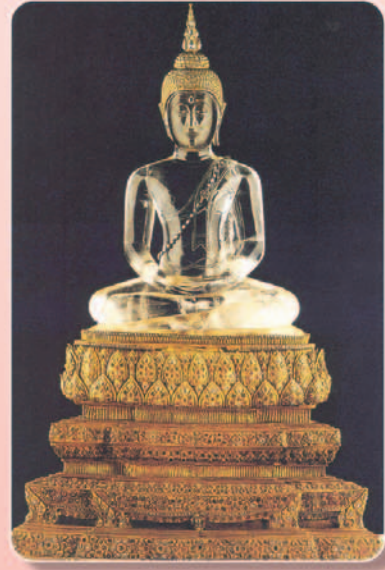
มีพระราชสมัญญาที่ประชาชนสดุดีถวายพระเกียรติไว้ต่างๆ กัน เช่น พระบิดาแห่งฝนหลวง พระบิดาเทคโนโลยีสมัยใหม่ พระบิดาแห่งการปฏิรูปที่ดิน พระบิดาแห่งการประดิษฐ์ไทย พระบิดาแห่งสิ่งแวดล้อมไทย ทั้งได้เฉลิมพระนามในฐานะองค์พระประมุขอีกหลายพระนาม เช่น กษัตริย์เกษตร กษัตริย์นักพัฒนา พ่อหลวงของปวงชนนี้คือพระราชผู้เป็นประมุขแห่งมวลชน การกล่าวขานถึงแต่ละพระนามนั้นแสดงถึงพระปรีชาสามารถในพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ที่ทรงสร้างสรรค์เพื่อชาติและประชาชนชาวไทยแต่ละด้าน

นอกจากนั้น ยังมีวันสำคัญที่กำหนดขึ้นเป็นวันสำคัญของชาติอีกด้วย เช่น วันนักกีฬาไทย วันนักประดิษฐ์ไทย วันภาษาไทย เป็นต้น ล้วนทรงเกี่ยวข้องทั้งสิ้น ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานั้นมิได้รวมถึงพระปรีชาสามารถเฉพาะพระองค์ที่เฉลิมพระเกียรติว่าพระองค์คือ “อัครศิลปิน” ที่ทรงอัจฉริยภาพในงานศิลปกรรม ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ถ่ายภาพดนตรี และหัตถศิลป์

ในปีแห่งการดำรงสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปีนี้ คณะกรรมการดำเนินงาน “วันอนุรักษ์มรดกไทย” ซึ่งกำหนดให้วันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี วันที่ ๒ เมษายน ของทุกปี ได้เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะที่ทรงเป็น “องค์อุปถัมภ์มรดกวัฒนธรรมไทย” น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายการสดุดีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “องค์อัจฉริยภาพอุปถัมภ์มรดกวัฒนธรรมไทย” ด้วยทรงพระปรีชาล้ำเลิศในการปกป้องรักษาวัฒนธรรมไทย ด้วยทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจธำรงรักษาความเป็นชาติไทยตลอดเวลา แห่งการดำรงสิริราชสมบัติ ในความหมายที่ว่า การรักษาวัฒนธรรม คือการรักษาชาติ

โอกาสนี้ จะได้นำโครงการพระราชดำริที่เกี่ยวกับงานธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชกระแสให้กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินงานเรียกว่า “โครงการจิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัดตนสถานตามแนวพระราชดำริ” มาเผยแพร่พระอัจฉริยภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการธำรงรักษางานศิลปกรรมที่เป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาบรรพชนไทยให้สืบต่อ

“โครงการจิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัดตนสถานตามแนวพระราชดำริ” เป็นงานเขียนภาพเขียนสี เรียกว่า จิตรกรรมลงบนพื้นผนังพระอุโบสถพระพุทธรัดตนสถาน ซึ่งตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวังชั้นกลาง ด้านตะวันออก เป็นสถานที่ที่มีได้อนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้า พื้นที่ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เขียนภาพในพระพุทธรัดตนสถานนั้น เป็นพื้นผนังระหว่างพระบัญชรด้านทิศเหนือ ๔ ช่อง ด้านทิศใต้ ๔ ช่อง ขนาดช่องละกว้าง ๔ ฟุต สูง ๘ ฟุต รวม ๘ ช่อง



พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสให้กรมศิลปากรเขียนภาพแทนภาพเดิม ซึ่งเป็นงานศิลปกรรมสมัยใหม่ เขียนเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๔ โดยเคลื่อนย้ายภาพที่เขียนเดิมออกด้วยวิธีการอนุรักษ์ นำออกไปติดตั้งแสดงให้เหมาะสมเพื่อการศึกษา แล้วเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังใหม่ด้วย “ศิลปะไทยแบบประเพณี” แทน ทั้งนี้เพื่อรักษาวิธีการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังแบบไทยดั้งเดิมไว้ ทั้งลักษณะศิลปกรรมวิธีการ และการใช้สีเป็นการรักษารูปแบบศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ไทยในงานจิตรกรรมฝาผนังของไทยที่มีมาแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา กรุงธนบุรี และต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระราชกระแสตั้งแต่เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๕

พระราชดำริเกี่ยวกับการเขียนจิตรกรรมฝาผนังในพระพุทธรัดนสถาน เป็นคุณอันไพศาลที่ทรงเป็นแบบอย่างให้จิตรกรไทยรุ่นใหม่ ได้รำลึกถึงงานจิตรกรรมดั้งเดิมสมัยโบราณ อันเป็นศิลปะประจำชาติ มีความเป็นเอกลักษณ์ในทางศิลปะ ซึ่งได้ละเลยไปหรือเพราะอิทธิพลของศิลปะตะวันตกเป็นที่ชื่นชอบมากกว่า ได้หันมาเห็นคุณค่าของศิลปะดั้งเดิมของชาติ และความสำคัญของงานจิตรกรรมฝาผนัง ที่จิตรกรไทยสมัยก่อนสร้างสรรค์ไว้

อาคารพระพุทธรัดนสถาน สร้างขึ้นเมื่อ

พุทธศักราช ๒๓๙๗ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เดิมเป็นพระวิหารเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปยรัตนจักรพรรดิพิมลมณีมัย เป็นแก้วขวาน้ำใสบริสุทธิ์ขนาดหน้าตัก ๑๙ เซนติเมตร พระวิหารพระพุทธรัดนสถานเป็นสถาปัตยกรรมทรงไทย หันหน้าไปทางทิศตะวันออกก่อด้วยหินอ่อนสีเทา หลังคาชั้นลด ๒ ชั้น ประดับช่อฟ้าใบระกา ด้านหน้าทำมุขลด ๒ ชั้น หน้าบันตอนบนและตอนล่างจำหลักลายพระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ ๔ อาคารมีชั้นประทักษิณ ๒ ชั้น ตั้งเสานางเรียงรองรับหลังคา และเสาด้านหน้าและด้านหลัง ผนังภายในทั้ง ๔ ด้านมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องประวัติของพระพุทธรูปยรัตนจักรพรรดิพิมลมณีมัย

พระวิหารพระพุทธรัดนสถานได้แปลงให้เป็นพระอุโบสถ ในรัชกาลที่ ๕ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระผนวช และเป็นที่ยกฝ่ายในมาบำเพ็ญพระราชกุศล เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ฝ่ายพันธมิตรทิ้งระเบิดที่สถานีรถไฟบางกอกน้อย ฝั่งธนบุรี ระเบิดได้ตกในพระบรมมหาราชวัง ที่ด้านเหนือพระพุทธรัดนสถาน ทำให้ผนังวิหารชำรุด เมื่อบูรณปฏิสังขรณ์แล้ว พุทธศักราช ๒๕๐๔ สำนักพระราชวังให้กรมศิลปากรซ่อมภาพจิตรกรรมฝาผนังด้านเหนือบริเวณที่ชำรุด

การซ่อมครั้งนั้นได้กำหนดเขียนใหม่ ๘ ช่อง ดังที่กล่าวมาแล้ว โดยเขียนเรื่องพระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ช่วงเวลา ๑๐ ปี นับจาก เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว ลักษณะศิลปกรรม เป็นศิลปกรรมร่วมสมัย เขียนด้วยสีอะคริลิก ซึ่งผนัง ส่วนที่มีได้ชำรุดตอนบนทั้งหมด เป็นศิลปกรรมแบบ ไทยประเพณี สมัยรัชกาลที่ ๔ ภาพชุดนี้ กาลเวลา ล่วงไปนานถึง ๓๑ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึง โปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรปรับเปลี่ยนเขียนใหม่ ให้ศิลปะ สอดคล้องกับภาพตอนบน เมื่อได้ทรงทราบว่าสามารถ เคลื่อนย้ายภาพจิตรกรรมออกจากผนังได้โดยไม่บุบสลาย ด้วยวิธีการอนุรักษ์ ดังที่กรมศิลปากรได้อนุรักษ์ภาพ เขียนจิตรกรรมฝาผนังของวัดเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนนทบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๕ ซึ่งกรม ศิลปากรได้สนองการดำเนินงานต่อมา

ภาพที่เขียนใหม่ ๘ ภาพ พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว พระราชทานแนวพระราชดำริดังนี้

**เนื้อเรื่อง** ให้คำนึงว่าพระพุทธรัตนสถาน คือ ประวัติศาสตร์พระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์



ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ ๑  
เหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๔

บุคคลในภาพต้องเหมือนจริง ทั้งเครื่องแต่งกาย และ สิ่งแวดล้อม เพราะมีหลักฐานให้ค้นคว้าได้ทั้งสิ้น

**กรรมวิธีการเขียน** ให้ศึกษาแนวทางของช่าง โบราณ

**สี** ใช้สีฝุ่น

**ลักษณะศิลปกรรม** ให้ยึดถือแบบดั้งเดิม เป็นภาพ ๒ มิติ ลงสี ตัดเส้น ให้ภาพมีความกลมกลืน กับจิตรกรรมฝาผนังเดิมที่อยู่ตอนบน



ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ ๒  
เหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๔



ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ ๓  
เหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๕



ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ ๔  
เหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๖



ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ ๕  
เหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๗



ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ ๖  
เหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๘



ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ ๗  
เหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๙



ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ ๘  
เหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๙

ดังนั้น แนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่องานจิตรกรรมฝาผนัง ณ พระพุทธรัตนสถาน ครั้งนี้ จึงเป็นการฟื้นฟูงานจิตรกรรมฝาผนังแบบประเพณี ที่ห่างเหินไปนานให้ช่างรุ่นใหม่หันกลับมาสืบสานต่อภูมิปัญญาช่างไทย

ที่คิดค้นเป็นแบบแผนไว้อย่างดีแล้ว ให้คงอยู่อย่างภาคภูมิใจ

โครงการจิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถานตามแนวพระราชดำริ ทำให้มีโอกาสล่วงรู้ถึงความรู้และของครูช่างโบราณของไทยว่า มีความภาคภูมิใจในการที่เรียนรู้ เพื่อแสวงหาที่มาของสิ่งจากธรรมชาติกรรมวิธีในการทำผนังก่อนเขียนภาพ การสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ การสร้างงานศิลปะ ซึ่งมีรากฐานมาจากการเป็นนักทดลองตามหลักวิทยาศาสตร์

ว่าด้วยลักษณะของศิลปกรรมนั้น เป็นที่น่าภาคภูมิใจว่า ต้นร่างภาพทั้ง ๘ ภาพนั้นได้นำขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยก่อน ถึง ๓ ครั้ง แต่แต่ละครั้งทรงพระกรุณาพระราชทานแนวทางการศิลปะที่เพิ่มพูนวิสัยทัศน์แก่ช่าง ทั้งด้านฝีมือ และการพัฒนาตามสมัยเมื่อทอดพระเนตรเป็นที่พอพระราชหฤทัยแล้ว จึงได้ลงมือเขียนภาพ สำเร็จเมื่อพุทธศักราช ๒๕๕๓

บรรดาช่างที่ร่วมสร้างสรรค์ภาพให้สำเร็จตามพระราชประสงค์นั้น ล้วนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นล้นพ้น และมีความเห็นว่า งานศิลปกรรม ณ พระพุทธรัตนสถานคือ “ศิลปกรรมสมัยรัชกาลที่ ๙” งานศิลปกรรมอันทรงคุณค่าที่คนไทยได้ภาคภูมิใจ



# สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

ปราณี ปราบริปู\*

ย้อนอดีตเมื่อ ๗๔ ปีที่ผ่านมา ในวันศุกร์ที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ณ บ้านพักพลเอก เจ้าพระยาอานันทมหิดล (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์) ราชสกุลกิติยากร ได้ต้อนรับขึ้นชมทวาทะหญิง หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ธิดาองค์ใหญ่ของ หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร หรือ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ และหม่อมหลวงบัว กิติยากร ในวันแห่งประวัติศาสตร์นี้ไม่มีใครนึกฝันว่า ชาวไทย จะมีวันคล้ายวันนี้เป็นวันปิติโสมนัสยิ่ง เป็นวันเฉลิม

พระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระผู้ทรงเป็น “ศรีแห่งกิติยากร” สมความหมาย ของนาม “สิริกิติ์” นามพระราชทานแห่งพระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงปฏิบัติพระ- ราชกรณียกิจน้อยใหญ่ทั้งในพระสถานะที่ทรงเป็น สมเด็จพระบรมราชินีนาถของไทย และในพระสถานะ คู่พระราชหฤทัยแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงเป็นที่รู้จักอย่างดีของชนทั่วโลก ซึ่งนอกจาก ชาวไทยยกย่องสรรเสริญพระองค์และสถาบันการ

\* หัวหน้าสถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ศึกษาชั้นสูงหลายแห่งในประเทศไทยได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์แด่พระองค์แล้ว สถาบัน สมาคม และองค์กรต่างๆ ของชาวต่างประเทศ ยังร่วมสรรเสริญพระเกียรติด้วยการทูลเกล้าฯ ถวาย รางวัลเกียรติยศและปริญญากิตติมศักดิ์อีกเป็นจำนวนมาก เพื่อเชิดชูพระเกียรติคุณและเพื่อเป็นแบบอย่างอันดีแก่ชาวโลกในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

เหตุการณ์บ้านเมืองครั้งสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระเยาว์ มีเหตุการณ์ผันผวนมากมาย เป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา และสงครามโลกครั้งที่ ๒ ตามลำดับ พระองค์ทรงเผชิญสภาพความลำบาก เช่นเดียวกับคนไทยทั้งหลาย บางคราวต้องระหกระเหินไปต่างจังหวัดกับพระบรมวงศานุวงศ์ ต้องอยู่ไกลพระบิดามารดาตั้งแต่พระชนมยังน้อยนิด เมื่อครอบครัวมีโอกาสกลับมาอยู่ร่วมกัน พระบิดาได้ทรงปลูกฝัง บุตรและบุตรีให้รู้จักความมีวินัย ความอดทน ความกล้าหาญ และความเสียสละ โดยอาศัยเหตุการณ์จากสงครามเป็นตัวอย่าง และสงครามก็ทำให้ผู้คนต้องหันเข้าช่วยเหลือกันในยามทุกข์ยาก สิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมให้สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความเมตตาต่อผู้อื่น และรักความมีระเบียบแบบแผนมาแต่ทรงพระเยาว์ ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชน เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗ ตอนหนึ่งดังนี้

...เมื่อยังเล็กๆ อยู่ ข้าพเจ้าเคยเสียใจมากที่คุณแม่ไม่มีเสื้อผ้าสวยๆ ให้ใส่เลย เสื้อผ้าที่ใส่เล่นในบ้านก็รับช่วงจากพี่ชาย ๒ คน และได้เห็นแม่นั่งเย็บจักร เย็บชุดนักเรียนให้แก่ข้าพเจ้าและน้องสาว ได้เห็นพ่อของข้าพเจ้าไปไหนๆ ก็ขึ้นแต่รถราง ข้าพเจ้าบ่นกับพี่น้องว่า



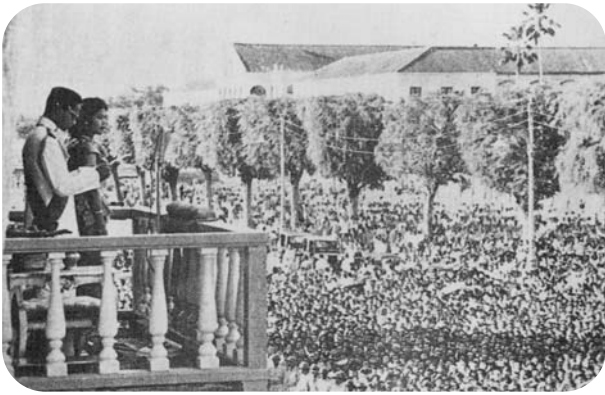
ทรงฉายพระรูปร่วมกับครอบครัวของหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร

เบื่อเห็นพ่อวิ่งขึ้นรถราง ท่านพ่อก็จะสอนมาตลอดว่า ลูก ...ความยากลำบากไม่ใช่เป็นสิ่งที่น่าละอาย ความชั่วช้าคดโกงนั้นแหละ เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ น่าละอายอย่างยิ่ง...

...ตอนนั้นข้าพเจ้าอธิฐานเสมอว่า...เกิดชาติหน้าฉันใดขอให้ได้เกิดกับพ่อแม่เช่นนี้...

...ความจริงพ่อแม่มีห้องแถวที่เสด็จปู่และท่านย่าให้เป็นมรดกที่จะเก็บค่าเช่าสำหรับเลี้ยงชีวิต ตั้งแต่สมัยสงครามโลก พ่อข้าพเจ้าเคยคิดจะขึ้นค่าเช่า เพราะเห็นลูกแต่งตัวปอนชอมซ่อ แต่คนเช่าห้องแถวเขามาหาขอร้องว่าอย่าขึ้นค่าเช่าเลย และทุกครั้งท่านพ่อออกไปพูดกับเขาและตกลงไม่ขึ้นค่าเช่า ท่านพ่อมาพูดกับคุณแม่ต่อหน้าลูกๆ ว่า ช่วยกันเถอะนะ **ขณะนี้ เป็นสงคราม แบ่งกันกินเถอะนะ ให้เขากินบ้าง เรากินบ้างในยามสงครามและลำบากเช่นนี้**

นอกจากทรงได้รับการศึกษาอบรมอย่างดีแต่เยาว์วัยให้มีความเมตตาเกื้อกูลผู้อื่นแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถยังมีพระราชจริยวัตรอันน่าประทับใจยิ่ง สมควรเป็นแบบอย่างที่สำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับคนไทย คือ ไม่ทรงถือเอาถือเราในเรื่องของศาสนา ทรงปฏิบัติธรรมและทรงบำเพ็ญ



พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี เสด็จออกสันทัดพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท ไพรตเกล้าฯ ให้พลกนิกรได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

พระราชกุศลในพระบวรพุทธศาสนาด้วยพระราชศรัทธาแน่นในพระสถานะที่ทรงเป็นชาวพุทธ ทรงบำรุงสถาบันเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทรงตระหนักในความสำคัญและพระราชทานพระราชานุญาตให้มีการทำนุบำรุงศาสนาทุกศาสนา พระอุปนิสัยดังกล่าวนี้คงได้รับการหล่อหลอมจากพระบิดาและการดำเนินรอยตามพระยุคลบาทแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกองค์ศาสนาและศาสนิกชนของศาสนาที่ตั้งมั่นอยู่แล้วในประเทศไทย ดังพระราชดำรัสพระราชทานแก่ประชาชนคราวเดียวกันนั้นตอนหนึ่ง ดังนี้

...เราก็ตั้งจิตอธิษฐานกันว่าเกิดชาติหน้าฉันใด ขอให้เกิดเป็นคนไทย เกิดในพระบวรพุทธศาสนา และพ่อข้าพเจ้ามักชี้ให้ดูวัดวาอารามและโบสถ์ของหลายศาสนาที่อยู่ร่วมกันโดยสันติ ท่านพ่อไม่เคยสอนให้มีความเกลียดชังในจิตใจของเด็กเลย จะสอนให้นึกถึงคำของพระพุทธองค์ที่ทรงสอนให้มีเมตตาจิตต่อทุกๆ คน

เมื่อข้าพเจ้าโตขึ้นมา พ่อจะชี้ว่าให้ดูขิดูเมืองไทยของเรา ขิดูกรุงเทพฯ วัดพุทธ สุเหร่าอิสลาม โบสถ์คริสต์ อยู่ด้วยกันอย่างสันติ ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทยเรา แต่ใครจะนับถือศาสนาใดก็ได้ เพราะพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกของทุกศาสนา...

วันที่ ๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ถือเป็นวันประวัติศาสตร์อีกวันหนึ่ง เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถครั้งดำรงราชฐานันดรศักดิ์เป็นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีได้เสด็จออก ณ สันทัดพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท พระราชทานวโรกาสให้ประชาชนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทภายหลังวันพระราชพิธีอภิเษกสมรสและวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อทอดพระเนตรไปทิศใดก็ทรงเห็นประชาชนล้มหลามสุดสายพระเนตร ต่างแซ่ซ้องแสดงความจงรักภักดี ในพระราชหฤทัยของทั้งสองพระองค์ก็คงจะได้ทรงสัมผัสสลับปลั่งใจจากอาณาประชาราษฎร์ ทำให้ทรงอบอุ่นและตื้นตันพระราชหฤทัย ทรงตั้งปณิธานที่จะทรงร่วมรับมิว่าทุกข์หรือสุขของประชาชนเท่ากับทุกข์หรือสุขของพระองค์เอง จะทรงนำความเจริญสุขสวัสดิมาสู่ประเทศชาติอย่างแน่นและดีที่สุดในที่ที่จะทรงทำได้ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่จะประทับอยู่เคียงข้างพระองค์เป็นกำลังพระราชหฤทัยที่จะรวมกันช่วยกันปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่ดั่งามตลอดไป

จากวันนั้นจนบัดนี้กว่า ๕๖ ปี สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงตรากตรำ และทรงอุทิศพระวรกายด้วยพระวิริยอุตสาหะ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรทุกหนทุกแห่ง ทรงขจัดปัดเป่าภัยพิบัติ ความเดือดร้อน ความยากจนทุกข์เข็ญของอาณาประชาราษฎร์ของพระองค์โดยไม่ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ทุกปัญหาที่ทรงทราบได้นำไปสู่โครงการนบร้อยที่หลังไหลเพื่อแก้ปัญหาที่ยั่งยืนให้แก่ราษฎรทุกหมู่เหล่าให้ได้ยุติกันดีทั่วหน้า

ยามประเทศมีภาวะวิกฤติด้านความมั่นคง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้แสดงให้เห็นประจักษ์ในน้ำพระราชหฤทัยที่เด็ดเดี่ยว ทรงปฏิบัติภารกิจที่จะบรรเทาสถานการณ์นั้นให้ผ่อนคลาย แม้จะต้องทรงเสี่ยงภัยภัยอันตรายนานาประการเพื่อเชิดชู



ประเทศให้ดำรงความเป็นไทย เพื่อแผ่นดินไทยรวมทั้ง เพื่อความถูกต้องของหน้าที่ในทางศีลธรรมและหลัก มนุษยธรรม ทรงเป็นผู้นำอย่างหาญกล้าในการแก้ไข ภาวะวิกฤติหลายกรณี เช่น

ต้นพุทธศักราช ๒๕๑๙ เป็นช่วงเวลา ที่ประเทศไทยมีกลุ่มบุคคลมีความคิดแตกแยกกันอย่าง รุนแรง มีเหตุการณ์ไม่สงบจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านก็มีสถานการณ์ที่ระส่ำระสาย ในวาระเช่นนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้แสดงพระราช ปณิธานอันแน่วแน่ มั่นคง ประจักษ์ได้ในบทเพลง พระราชนิพนธ์ความฝันอันสูงส่งสุด ตอนหนึ่งว่า

“ขอสู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว ขอทนทุกข์ รุกโรมโหมกายใจ ขอฝ่าฟันผองภัยด้วยใจเทชนง”

ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงเยี่ยมทหาร ตำรวจ ข้าราชการ พลเรือน และ อาสาสมัครในสมรภูมิ เพื่อบำรุงขวัญพระราชทาน กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่เสี่ยงภัยหลายครั้งหลายครา ทรงนำผู้บาดเจ็บกลับมารักษาพยาบาลในแนวหลัง ด้วยพระองค์เองโดยเฮลิคอปเตอร์ และครั้งหนึ่ง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้แสดงถึง พระราชหฤทัยที่องอาจกล้ากล้า ประทับเคียงคู่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างสงบเมื่อมีระเบิด เกิดระเบิดขึ้นใกล้พระที่นั่ง ขณะที่คนทั้งหลายต่าง ตระหนกตกใจ แตกตื่นหนีกันไกลาหล

เมื่อเดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ เกิดการสู้รบอย่างหนักในประเทศกัมพูชา ชาวกัมพูชา ประมาณ ๔ หมื่นคนเศษ อพยพหลบเข้ามาตาม ชายแดนของประเทศหลายจุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ บริเวณเขาล้าน จังหวัดตราด ในระยะแรกไม่มีหน่วย ราชการใดๆ เข้าไปช่วยเหลือ แม้องค์กรในจังหวัดก็ไม่ อาจรับแก้ปัญหาได้ เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม ราชินีนาถทรงทราบข่าวว่า ผู้อพยพมีความเป็นอยู่ที่ อดอยากที่สุด ผิดสุขลักษณะซึ่งอาจก่อให้เกิดโรค ระบาด หากไม่ทรงช่วยเหลือให้บรรเทา ก็จะทวีความ เดือดร้อนให้สาหัสยิ่งขึ้น พระองค์ทรงดำรงตำแหน่ง สภานายิกาสภาภาคไทย จึงได้เสด็จพระราชดำเนิน ไปทอดพระเนตรสถานการณ์ด้วยพระองค์เอง ทรง เลือกที่เห็นว่าเหมาะสมสร้างศูนย์สภาภาคไทยขึ้น ทรงจัดให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้าโดย เร่งด่วน และได้เสด็จพระราชดำเนินไปค้างแรมที่ ศูนย์ฯ หลายครั้ง ต่อมาสถานการณ์คลี่คลายลง ชาวเขมรที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารได้อพยพ กลับไป ศูนย์ฯ จึงได้ปิดทำการเมื่อกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๒๙ ทรงบันทึกไว้เป็นความทรงจำตอนหนึ่งว่า

...เขมรหนีภัยหลังไหลเข้ามาในเขต ไทย...อยู่ในสถานการณ์ทุกข์ทรมานแสน สาหัส มีเด็กเจ็บหนักเนื่องจากขาดอาหาร จำนวนคนมีมากเกินความสามารถของทาง ราชการที่รับผิดชอบช่วยเหลือได้ ฉันเป็นสภา



นายกษของกาชาดจึงบินไปด้วยตนเอง พบว่าบริเวณเขาล้านไปจนจรดชายทะเลแน่นขนัดไปด้วยเขมรลี้ภัย ไม่น่าเชื่อว่าพื้นที่ใหญ่ๆ เช่นนี้ลมทะเลพัดอยู่ตลอดเวลา กลิ่นอุจจาระและปัสสาวะจะคลุ้งตลบไปหมดถึงเพียงนี้ ภาพชาวเขมรบ้านแตกเมืองล่มที่เห็นอยู่ต่อหน้านั้นเป็นภาพที่ยังอยู่ในความทรงจำของฉันไม่มีวันลืมเลือน...

ในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา เหตุการณ์ไม่สงบใน ๓ จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งคุกรุ่นมานานได้ทวีความรุนแรงตามลำดับ พุทธศักราช ๒๕๔๗ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์นานถึง ๒ เดือน เพิ่มจากปกติที่ประทับปีละ ๑ เดือน โดยมีได้ทรงห่วงใยเกรงภัยอันตราย เนื่องจากทรงห่วงใยพสกนิกรของพระองค์ที่ได้รับความลำบาก ทรงให้หน่วยงานจังหวัดและผู้เกี่ยวข้องหาทางช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎร โดยจัดโครงการเร่งด่วน



ชื่อ โครงการน้ำพระทัยสู่ ๓ จังหวัดภาคใต้ เช่นรับซื้อผลผลิตลองกองต้นหยงมัสมาจำหน่ายแก่ชาวกรุงเทพฯ ในวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๗ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประชาชนชาวไทยและข้าราชการทุกหมู่เหล่าเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับฟังพระราชกระแสถึงพระราชกรณียกิจและทุกข์สุขของราษฎรที่ทรงรับทราบด้วยพระองค์เองโอกาสนี้ได้มีพระราชกระแสให้คนไทยทุกหมู่เหล่าช่วยกันคิดหาทางแก้ไขปัญหานี้อย่างเร่งด่วนจริงจัง

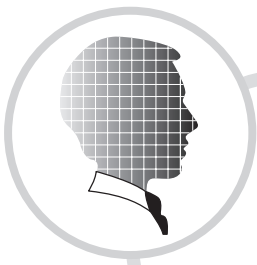
ทุกครั้งที่มิสสถานการณ์ไม่สงบในภาคใต้ มีการลอบวางระเบิด สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงแสดงความห่วงใยและทรงรับเป็นพระราชภาระอยู่เสมอ เช่น เกิดระเบิดที่จังหวัดสงขลา มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ ครั้งนั้นทรงรับเด็กชายพัชรพล เจริญศิลป์ หรือน้องฮองเต้ เป็นผู้ป่วยในพระบรมราชินูปถัมภ์และทรงรับอุปการะตลอดไป ทั้งยังได้เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานขวัญกำลังใจแก่ราษฎรในพื้นที่และพระราชทานวโรกาสให้เด็กชายพัชรพล เจริญศิลป์ พร้อมครอบครัวเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพระราชทานความช่วยเหลือต่างๆ พระองค์จึงทรงเป็นศูนย์รวมแห่งพลังใจของพสกนิกรไทยทุกเชื้อชาติให้เข้มแข็งและร่วมกันปิดเป่าความรุนแรงให้ผ่อนคลายเป็นที่สุด



เนื่องในมงคลวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๔ พรรษา วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ ข้าราชکارและประชาชนชาวไทยต่างปลื้มปิติชื่นชม โสมนัส และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้า ล้นกระหม่อม ที่ตลอดระยะเวลายาวนานกว่า ๕๖ ปี นับแต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จ ดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระบรมราชินีนาถแห่งราชอาณาจักรไทยจนถึงปัจจุบัน ได้ทรงพระวิริยอุตสาหะ บำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อบำบัดทุกข์

บำรุงสุขของอาณาประชาราษฎร์มิได้ทรงว่างเว้น ทรงนำความร่มเย็นเป็นสุขแก่ประชาชนชาวไทยและ ทรงขจัดปวงพิบัติภัยคราวิฤติ ทรงประสิทธิ์ประสาท ความสงบสุขสันติแก่มวลมนุษยชาติ และเพื่อความ มั่นคงแห่งพระราชอาณาจักรทุกวิถีทาง

ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรด อภิบาลสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระเจริญด้วยจตุรพรชัย ทรงสถิตสถาวรและ พระเกียรติคุณก่จรรตลอดกาลนิจรันตรี



# การวัดความคิดสร้างสรรค์ ด้วยแบบทดสอบทีซีที-ดีพี (TCT-DP)



วีณา ประชากุล\*

**ความ**คิดสร้างสรรค์เป็นสมรรถภาพทางด้านสมองที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน ซึ่งจะมีมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละตัวบุคคล ความสามารถของบุคคลในการคิดสร้างสรรค์หรือสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่เคยคิดทำมาก่อน มีลักษณะเป็นผลงานที่ริเริ่มโดยไม่มีตัวแบบหรือหุ่นให้ เช่น การวาดภาพ การแต่งเพลง การแต่งคำประพันธ์ โดยแสดงออกอย่างมีกฎเกณฑ์ทั้งทางวิทยาศาสตร์และศิลปะ (Torrance, 1962 : 16) สามารถคิดได้อย่างเชื่อมโยงและประสานสัมพันธ์กันได้ดี (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, ๒๕๔๒ : ๑๕๘) นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ยังเป็นกระบวนการคิดที่เกี่ยวข้อง

กับการคิดสิ่งใหม่ๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล (Jellen and Urban, 1986 : 139, วิชัย วงษ์ใหญ่. ๒๕๒๓ : ๔)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมที่มีคุณค่าและความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพราะคนที่มีความคิดสร้างสรรค์มักจะเป็นผู้ที่มิพบาทที่จะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ประเทศชาติ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล. ๒๕๔๕ : ๑๔๓) ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะสามารถแก้ไขปัญหา กระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมโดยรวม

\* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

## ลักษณะของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะของความ คิดส่วนบุคคลที่สามารถคิดได้อย่างหลากหลายและ คิดได้อย่างคล่องแคล่ว เพื่อใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ ที่กำหนดขึ้น ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มี ดังนี้

๑. เป็นคนที่มีความสนใจในปัญหา ยอมรับ การเปลี่ยนแปลงโดยที่ไม่กลัวว่าปัญหาจะเกิดขึ้น และ มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา

๒. เป็นคนที่มีความสนใจอย่างกว้างขวาง ทันท่วงทีเหตุการณ์รอบด้านอยู่เสมอ ยอมรับความคิด เห็นที่เป็นสาระประโยชน์มาใช้เพื่อประกอบการ พิจารณาปรับปรุงตน

๓. เป็นคนที่ชอบคิดหาวิธีการที่หลากหลาย เพื่อใช้แก้ปัญหา เพื่อจะช่วยให้มีความคล่องตัวและ ประสบผลสำเร็จมากขึ้น

๔. เป็นคนที่มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางด้าน ร่างกายและจิตใจ สนใจต่อสิ่งแปลกใหม่ ช่างสังเกต และซักถาม สามารถจดจำสิ่งต่างๆ ได้ดี

๕. เป็นคนที่ยอมรับและเชื่อในสภาพแวดล้อม ว่ามีผลกระทบต่อความคิดสร้างสรรค์

ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ดังที่กล่าวมาข้างต้น เราจึงสามารถสังเกตพฤติกรรม ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กนักเรียนได้ด้วยการ แสดงออก เช่น เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น ชอบ เสาะแสวงหา ค้นคว้า สำรวจ ทดลอง ช่างสงสัย ช่างสังเกต ชอบแสดงออกมากกว่าการเก็บกด มี เจตคติที่ดีต่อสิ่งแปลกใหม่ มีอารมณ์ขัน มีสมาธิใน การทำงาน พึงพอใจและสนุกสนานกับการใช้ความคิด มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคล่องตัว มีความยืด หยุ่นในการคิด มีความอดทนสูง มีใจที่เปิดกว้าง มีความมั่นใจและมีจินตนาการสูง (ทองคุณ หงส์พันธ์. ๒๕๓๔ : ๕๑-๕๒; อาร์ พันธ์มณี. ๒๕๓๔ : ๓๘)



## องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ได้รับ อิทธิพลพื้นฐานมาจากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญา ของกิลฟอร์ด (Guilford) ที่อธิบายว่าความคิด สร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้หลาย ทิศทางหรือเรียกว่า ลักษณะการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) อาร์ พันธ์มณี (๒๕๔๕ : ๓๕-๔๒) นำมาสรุปเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบ ของความคิดสร้างสรรค์ได้เป็น ๔ องค์ประกอบ ดังนี้

๑. ความคิดคล่องตัว (Fluency) เป็นความ สามารถในการคิดหาแนวทางที่คล้ายกันในการแก้ ปัญหาได้หลายแนวทางในเวลาที่กำหนด ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ชนิด คือ ความคิดคล่องตัวในด้านถ้อยคำ (Word Fluency) ความคิดคล่องตัวในเรื่องการโยง ความสัมพันธ์ (Associational Fluency) ความคิด คล่องตัวทางการแสดงออก (Expressional Fluency) และความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency)

๒. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) เป็นความ สามารถในการหาแนวทางที่ไม่ซ้ำกันได้หลายแนวทาง ในการแก้ปัญหา เช่น ให้คิดว่าจะนำแก้วพลาสติกไปใช้ ทำอะไรได้บ้างภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะคิด ได้หลายทิศทางในเวลาที่กำหนด และความคิดยืดหยุ่น ในการดัดแปลง (Adapture Flexibility) เป็นความ

สามารถในการดัดแปลงความรู้ หรือประสบการณ์  
ให้เกิดประโยชน์หลายๆ ด้าน

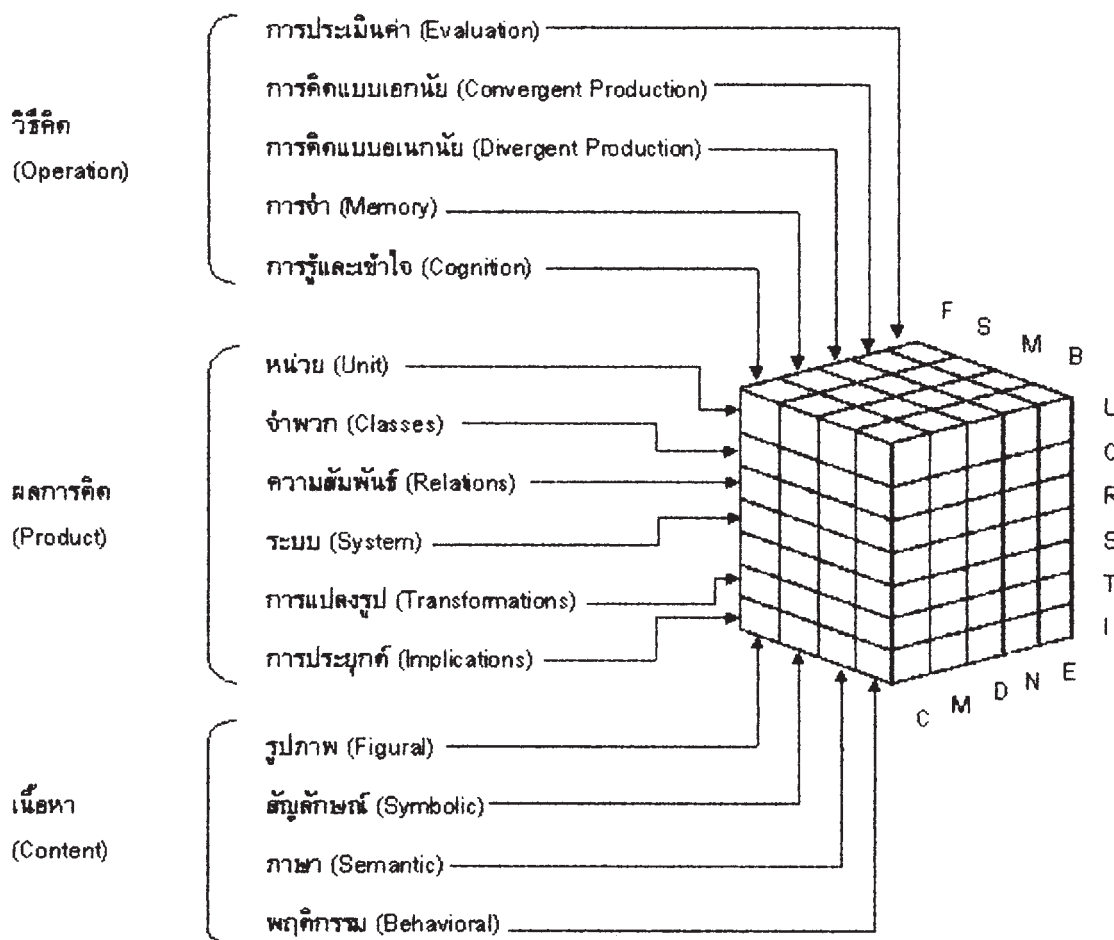
๓. ความคิดริเริ่ม (Originality) เป็นความคิดที่แปลกแตกต่างจากความคิดเดิมซึ่งไม่เหมือนใคร อาจเกิดจากการนำความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น ความคิดริเริ่มจึงเป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ความคิดริเริ่มนี้จึงเป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นด้วยการอาศัยความกล้าคิด กล้าลอง

๔. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) เป็นความคิดในรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ที่จะนำความคิดนั้นไปสู่การปฏิบัติการสร้างการกระทำให้เป็นผลสำเร็จ ทำให้เกิดผลงานหรือผลิตผล สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อทำให้ความคิดริเริ่มนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญา (Structure of Intellect Model) เป็นทฤษฎีที่กิลฟอร์ด (Guilford. 1967 : 60-64) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ ความมีเหตุผล และการแก้ปัญหา (ภาพที่ ๑) เขาพบว่า ความสามารถทางสมองของมนุษย์จัดแบ่งเป็น ๓ มิติ ได้แก่

**มิติที่ ๑ เนื้อหา (Content)** หมายถึง เนื้อหาข้อมูล หรือสิ่งเร้าที่เป็นสื่อในการคิดที่สมองรับเข้าไปคิด ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ คือ ภาพ สัญลักษณ์ ภาษา และพฤติกรรม

**มิติที่ ๒ กระบวนการคิด (Operation)** หมายถึง มิติที่แสดงลักษณะกระบวนการปฏิบัติงานหรือกระบวนการคิดของสมอง แบ่งออกเป็น ๕ ลักษณะ คือ การรับการเข้าใจ การจำ การคิดแบบอนैनัย การคิดแบบเอกนัย และการประเมินค่า



ภาพที่ ๑ แบบจำลองโครงสร้างทางสติปัญญา (Guilford. 1967)

### มิติที่ ๓ ผลผลิตของการคิด (Product)

หมายถึง มิติที่แสดงผลที่ได้จากการทำงาน การจัดกระทำวิธีการคิดข้อมูลจากเนื้อหา ผลการคิดออกมาในรูปลักษณะต่างๆ กันดังนี้ คือ หน่วย จำพวก ความสัมพันธ์ ระบบ การแปลงรูป การประยุกต์

นอกจากนี้ ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ในรูปของการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Associative Theory) เป็นการรวมสิ่งที่สัมพันธ์เข้าด้วยกันแต่ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขเฉพาะอย่าง หรือเมื่อรวมกันแล้วต้องบังเกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเมื่อระลึกถึงสิ่งใดแล้วก็ให้เป็นไปในทางที่ระลึกถึงสิ่งอื่นที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นลูกโซ่ เช่น เมื่อเห็นสมุดทำให้นึกถึงดินสอ ได้ยินเสียงเพลงทำให้นึกถึงท่าเต้น ประกอบจังหวะ เป็นต้น ทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดความคิดหลายๆ แ่ง และประสานสัมพันธ์ต่อเนื่องโยงใยกันเป็นลูกโซ่ กระบวนการระลึกลักษณะนี้เริ่มต้นจากสิ่งที่มีอยู่อย่างธรรมดาทั่วไป เรื่อยเรียงไปหาสิ่งที่แปลกออกไปจากความคิดเดิม

### แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์การวาดภาพ

แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ในเด็กปฐมวัยที่จะนำเสนอในบทความนี้เป็นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเจเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) หรือเรียกว่า แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ หรือเรียกอีกอย่างว่า แบบทดสอบทีซีที-ดีพี (TCT-DP : Test for Creative Thinking-Drawing Production) ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้

#### ๑. ลักษณะของแบบทดสอบ

ลักษณะของแบบทดสอบเป็นแบบทดสอบที่ใช้กระดาษและดินสอโดยใช้ทดสอบเป็นรายบุคคลหรือเป็นรายกลุ่มบุคคล ซึ่งกำหนดรูปแบบ ดังนี้

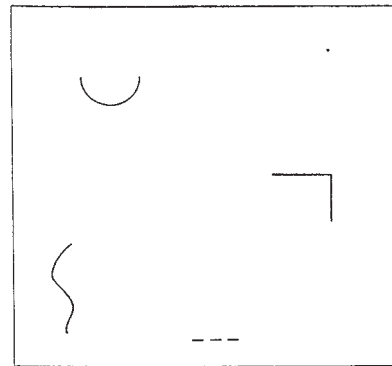
๑. สิ่งที่กำหนดเป็นสิ่งเร้าที่จัดเตรียมไว้ในรูปของชิ้นส่วนเล็กๆ มีขนาดและรูปร่างแตกต่างกัน เช่น รูปมูมจาก รูปเครื่องวงกลม รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส

ปลายเปิด รูปจุด รูปรอย เส้นประ รูปเส้นโค้ง ด้วยตัว S ซึ่งประกอบอยู่ด้านในและด้านนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่

๒. การตอบสนองสิ่งเร้า ผู้ถูกทดสอบสามารถตอบสนองสิ่งเร้าได้อย่างอิสระตามจินตนาการโดยการวาดภาพขึ้นมาในขอบเขตของช่วงเวลาที่กำหนดให้และมีเกณฑ์สำหรับยึดถือเป็นหลักในการประเมินคุณค่าความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพทั้งหมด

#### ๒. การใช้แบบทดสอบ

๑. ผู้ถูกทดสอบจะได้รับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT-DP (ภาพที่ ๒) และดินสอซึ่งไม่มียางลบ เพื่อให้ผู้ตอบเปลี่ยนภาพที่วาดแล้ว



ภาพที่ ๒ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ การวาดภาพ TCT-DP

๒. ผู้ทดสอบอ่านคำสั่งซ้ำๆ และชัดเจน ดังนี้ “ภาพที่วางอยู่ข้างหน้าเด็กๆ ขณะนี้เป็นภาพที่ไม่สมบูรณ์ ผู้วาดเริ่มลงมือวาดแต่ถูกขัดจังหวะเสียก่อนขอให้เด็กๆ วาดต่อให้สมบูรณ์จะวาดเป็นภาพอะไรก็ได้ตามที่เด็กๆ ต้องการ ไม่มีการวาดภาพใดๆ ที่ถือว่าผิดภาพทุกภาพเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น เมื่อวาดภาพเสร็จแล้วขอให้นำมาส่งครู”

๓. เมื่อผู้ถูกทดสอบเข้าใจแล้วให้ลงมือวาดภาพ และถ้าหากมีคำถามในช่วงที่กำลังทำแบบทดสอบ ผู้ทดสอบอาจจะตอบคำถามได้ เช่น “หนูจะวาดรูปอะไร” ให้ครูตอบได้ว่า “เด็กๆ อยากวาดภาพอะไรก็ได้ตามที่อยากจะวาด รูปที่วาดเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น ทำอย่างไรก็ได้ ไม่มีสิ่งใดผิด”

หากผู้ถูกทดสอบยังมีคำถามเช่น  
ถามถึงชิ้นส่วนที่ปรากฏอยู่รอบนอก ก็ให้ตอบใน  
ทำนองเดิมห้ามอธิบายเนื้อหาหรือวิธีการใดๆ เพิ่มเติม  
นอกจากนี้ควรหลีกเลี่ยงการพาดพิงถึงเวลาที่ใช้ใน  
การวาดภาพ ผู้ทดสอบควรพูดในทำนองที่ว่า เริ่มวาด  
ได้เลยไม่ต้องกังวลเรื่องเวลา

๔. ผู้ทดสอบบอกให้ผู้ถูกทดสอบตั้งชื่อ  
เรื่อง ควรพูดเบาๆ โดยไม่รบกวนผู้ถูกทดสอบคนอื่นที่  
ยังทำไม่เสร็จแล้วเขียนชื่อเรื่องไว้ที่มุมขวาบน เพราะ  
จะใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการแปลผลการวาดภาพ

๕. ผู้ทดสอบจดบันทึกเวลาการทำแบบ  
ทดสอบของผู้ที่ทำเสร็จก่อน ๑๒ นาที โดยจดบันทึก  
อายุ เพศ ชื่อ ของผู้ถูกทดสอบในช่องว่างมุมขวาของ  
แบบทดสอบ

๖. ในการทดสอบกำหนดเวลา ๑๕ นาที  
หลังจากนั้นผู้ทดสอบจะเก็บข้อสอบทั้งหมด เขียนชื่อ  
อายุ เพศ และชื่อเรื่องหรือชื่อภาพที่ผู้ถูกทดสอบเป็น  
ผู้ตั้งไว้ที่มุมขวาของแบบทดสอบ

### ๓. เกณฑ์การประเมิน

การประเมินแบบทดสอบ ดำเนินการตาม  
เกณฑ์การประเมินผลของแบบทดสอบความคิด  
สร้างสรรค์ โดยการวาดภาพของเจเลนและเออร์บัน  
(Jellen and Urban. 1986; Urban. 2005) ซึ่งมีเกณฑ์  
ประเมินผลทั้งหมด ๑๑ เกณฑ์ ดังนี้

#### ๑. การต่อเติม (Cn : Continuations)

ชิ้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม (ครึ่งวงกลม  
จุด มุมฉาก เส้นโค้ง เส้นประและสี่เหลี่ยมจัตุรัสเล็ก  
ปลายเปิดนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่) จะให้คะแนนต่อเติม  
ขึ้นละ ๑ คะแนน คะแนนสูงสุด คือ ๖ คะแนน

#### ๒. ความสมบูรณ์ (Cm : Completions)

หากมีการต่อเติมจากเดิมในข้อที่ ๑  
ให้เติมหรือให้สมบูรณ์มากขึ้นจะได้คะแนนชิ้นส่วนละ  
๑ คะแนน ถ้าต่อเติมภาพที่ใช้รูปที่กำหนด ๒ รูปมา  
รวมเป็นรูปเดียว เช่น โยงเป็นรูปบ้าน ต่อเป็นอิฐ

ต่อเป็นปล่องไฟ ฯลฯ ให้คะแนน ๑ คะแนน คะแนน  
สูงสุดในข้อนี้คือ ๖ คะแนน

#### ๓. ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ (Ne : New Element)

ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่  
นอกเหนือจากข้อ ๑ และ ๒ จะได้คะแนนเพิ่มอีก  
ภาพละ ๑ คะแนน แต่ภาพที่วาดซ้ำๆ ภาพเหมือนกัน  
เช่น ภาพป่าที่มีต้นไม้หลายๆ ต้น ซ้ำๆ กัน จะได้ ๒-๓  
คะแนน คะแนนสูงสุดของข้อนี้คือ ๖ คะแนน

#### ๔. การต่อโยงด้วยเส้น (Cl : Connection with a Line)

แต่ละภาพหรือส่วนของภาพ (ทั้ง  
ภาพที่สร้างเสร็จใหม่ในข้อ ๓) หากมีเส้นลากโยงเข้า  
ด้วยกันทั้งภายในและภายนอกกรอบจะได้คะแนน  
การโยงเส้น เส้นละ ๑ คะแนน คะแนนสูงสุดในข้อนี้  
คือ ๖ คะแนน

#### ๕. การเชื่อมโยงที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราว (Cth : Connections with a Theme)

ภาพใดๆ หรือส่วนใดๆ ของภาพที่  
ทำให้เกิดเป็นเรื่องราวหรือเป็นภาพรวมจะได้อีก ๑  
คะแนนต่อ ๑ ชิ้น การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นการเชื่อมโยง  
ด้วยเส้นจากข้อ ๑ หรือไม่ใช่เส้นก็ได้ เช่น เส้นประ  
ของแสวงอาทิตย์แรงแดดต่างๆ การแตะกันของภาพ  
ความสำคัญอยู่ที่การต่อเติมนั้นทำให้ได้ภาพที่สมบูรณ์  
ตามความหมายของผู้ถูกทดสอบได้ตั้งชื่อไว้ คะแนน  
สูงสุดของข้อนี้ คือ ๖ คะแนน

#### ๖. การข้ามเส้นกันเขตโดยการใช้นอก กรอบใหญ่ (Bfd : Boundary Breaking Fragment Dependent)

การต่อเติมหรือการโยงเส้นปิดรูป  
สี่เหลี่ยมจัตุรัสปลายเปิดซึ่งอยู่นอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่  
จะได้ ๖ คะแนนเต็ม

#### ๗. การข้ามเส้นกันเขตอย่างอิสระโดย ไม่ใช่ชิ้นส่วนนอกกรอบที่กำหนดให้ (Bfi : Boundary Breaking Fragment Independent)

การต่อเติมโยงเส้นไปนอกกรอบ หรือการวาดภาพนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่ จะได้ ๖ คะแนนเต็ม

๘. การแสดงความลึก ความใกล้-ไกล หรือมิติของภาพ (Pe : Perspective)

ภาพที่วาดให้เห็นส่วนลึก มีระยะใกล้-ไกลหรือวาดภาพในลักษณะสามมิติให้คะแนนภาพละ ๑ คะแนน หากมีภาพปรากฏเป็นเรื่องราวทั้งภาพ แสดงความเป็นสามมิติมีความลึกหรือใกล้ไกลให้ คะแนน ๖ คะแนนเต็ม

๙. อารมณ์ขัน (Hu : Humor)

ภาพที่แสดงให้เห็นหรือก่อให้เกิดอารมณ์ขันจะได้ขึ้นส่วนละ ๑ คะแนน หรือดูภาพรวม แล้วถ้าได้อารมณ์ขันมาก ก็ให้คะแนนมากขึ้นเป็นลำดับ ภาพที่แสดงอารมณ์ขันนี้ประเมินจากผู้ทดสอบหลายๆ ทาง เช่น

ก. ผู้วาดสามารถล้อเลียนตนเอง จากภาพวาด

ข. ผู้วาดผนวกข้อที่แสดงอารมณ์ขัน เข้าไปหรือวาดเพิ่มเข้าไป

ค. ผู้วาดผนวกลายเส้นและภาษา เข้าไปเหมือนการวาดภาพการ์ตูน คะแนนสูงสุดของ ข้อนี้ คือ ๖ คะแนน

๑๐. ความคิดแปลกใหม่ ไม่เป็นแบบแผน ปกติ (Uc : Unconventionality)

ภาพที่แสดงความคิดแปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดปกติธรรมดาทั่วไป มีเกณฑ์การให้ คะแนน ดังนี้

ก. การวางหรือการใช้กระดาษ แตกต่างไปจากเมื่อผู้ทดสอบวางกระดาษให้ เช่น เด็ก มีการพับกระดาษ หรือการพลิกกระดาษไปข้างหลัง แล้วจึงวาดภาพจะได้คะแนน ๓ คะแนน

ข. ภาพที่เป็นนามธรรมหรือไม่เป็นของจริง เช่น การใช้ชื่อที่เป็นนามธรรมหรือสัตว์ประหลาดให้ ๓ คะแนน

ค. ภาพรวมของรูปทรง เครื่องหมาย สัญลักษณ์ ตัวอักษร หรือตัวเลข หรือการใช้ชื่อหรือภาพที่เหมือนการ์ตูนให้ ๓ คะแนน

ง. ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป ให้ ๓ คะแนน แต่หากมีการต่อเติมภาพในลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. รูปครึ่งวงกลมต่อเป็นพระอาทิตย์ หน้าคน หรือวงกลม

๒. รูปมุมฉากต่อเป็นบ้าน ชุดหรือสี่เหลี่ยม

๓. รูปเส้นโค้ง ต่อเป็นงู ต้นไม้หรือดอกไม้

๔. รูปเส้นประต่อเป็นถนน ตรอก หรือทางเดิน

๕. รูปจุดทำเป็นตานก หรือสายฝน  
รูปทำนองนี้ต้องหักออก ๑ คะแนน จาก ๓ คะแนนเต็มในข้อ ง. แต่ไม่มีคะแนนติดลบ คะแนนสูงสุดของข้อนี้ เท่ากับ ๑๒ คะแนน

๑๑. ความเร็ว (Sp : Speed)

ภาพที่ใช้เวลาน้อยกว่า ๑๒ นาที จะได้คะแนนเพิ่มขึ้น ดังนี้

ต่ำกว่า ๒ นาทีได้ ๖ คะแนน

ต่ำกว่า ๔ นาทีได้ ๕ คะแนน

ต่ำกว่า ๖ นาทีได้ ๔ คะแนน

ต่ำกว่า ๘ นาทีได้ ๓ คะแนน

ต่ำกว่า ๑๐ นาทีได้ ๒ คะแนน

ต่ำกว่า ๑๒ นาทีได้ ๑ คะแนน

มากกว่าหรือเท่ากับ ๑๒ นาที ได้ ๐ คะแนน

๔. คะแนนผลรวมของแบบทดสอบ TCT-DP

ด้านหลังของแบบทดสอบมีช่องให้คะแนน ๑๑ ช่อง แต่ละช่องจะมีรหัสสำหรับให้คะแนน วิธีการให้คะแนนให้พับส่วนของแบบทดสอบขึ้นมาก็สามารถให้คะแนนได้ทันที คะแนนรวมของแบบทดสอบ TCT-DP คือ ๗๒ คะแนน โดยมีรายละเอียดของคะแนน ดังนี้ เกณฑ์ข้อที่ ๑-๑๑ ยกเว้นข้อ ๑๐ คะแนนเต็ม

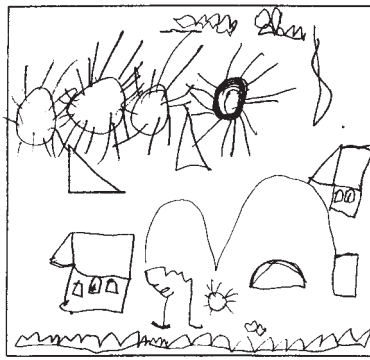
ข้อละ ๖ คะแนน ข้อ ๑๑ แบ่งเป็น ๔ ข้อย่อยๆ ละ ๓ คะแนน รวม ๓๒ คะแนน เกณฑ์การตัดสินระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์การวาดภาพ TCT-DP

- ได้คะแนนรวมต่ำกว่า ๒๔ คะแนน มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำ

- ได้คะแนนรวมระหว่าง ๒๔-๔๗ คะแนน มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง
- ได้คะแนนรวมตั้งแต่ ๔๘ คะแนนขึ้นไป มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูง

## แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และฝึกฝนโดยเน้นกระบวนการ เทคนิควิธีเป็นสำคัญมากกว่าการเรียนรู้ที่ตัวเนื้อหาสาระ ซึ่งมีแนวทางในการส่งเสริมและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์หลายวิธีด้วยกัน เช่น การระดมพลังสมอง การคิดให้ได้ปริมาณมากและมีคุณภาพในช่วงเวลาที่จำกัด การฝึกจินตนาการ การคิดฝันหรือคิดในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น การฝึกแก้ปัญหาสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและอิสระ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงและพิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ได้แก่ ความกลัว ความเคยชิน ความเกียจคร้าน ความมีอคติ



ภาพที่ ๓ ตัวอย่างผลงานนักเรียนอนุบาล ๒



ภาพที่ ๔ ตัวอย่างผลงานนักเรียนอนุบาล ๒

การเน้นบทบาทของเพศ การเน้นความสำเร็จและประณามความล้มเหลว (อารี รังสินนท์, ๒๕๒๗ : ๑๕๗) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เจริญงอกงามแก่ผู้เรียน ผู้สอนที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จึงต้องมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (๒๕๔๒ : ๑๖๒-๑๖๓) ได้เสนอแนวทางแก่ผู้สอนในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

๑. สอนให้เด็กได้รู้จักคิด คิดเป็น คิดหลายๆแง่ และสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ
๒. กระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงความรู้สึกรักคิดออกมาในวิถีทางที่สร้างสรรค์
๓. ส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้จินตนาการและความสามารถของตนเอง อันจะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์
๔. เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
๕. ส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักการถาม และสนใจต่อคำถามของเด็ก
๖. นำวิธีการสอนที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง
๗. สนับสนุนให้เด็กแสดงออกทางความคิดในเชิงสร้างสรรค์
๘. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างอิสระ
๙. จัดสภาพห้องเรียนให้ดูแปลกใหม่อยู่เสมอ
๑๐. ไม่ควรกำหนดรูปแบบความคิดและบุคลิกภาพของเด็กมากเกินไป

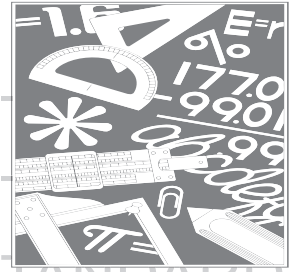
จากการวิจัยพบว่าช่วงแรกของชีวิตจนถึง ๕ ขวบ เป็นช่วงที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจะค่อยๆ ลดลงเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เยาวพา เดชะคุปต์ (๒๕๒๗ : ๑๘๐-๑๘๒) ได้เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ว่าจะต้องประกอบด้วย การส่งเสริมอิสรภาพในการทำงาน การหัดให้เด็กได้รู้จักชื่นชม และมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆ ที่ควรได้รับการพัฒนา การจัดกิจกรรมให้เด็กได้กระทำตามที่เด็กพึงพอใจ การพักผ่อนเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ ความคับข้องใจ และความก้าวร้าวลง การสร้างวินัยในการทำงานที่ดี การให้โอกาสเด็กได้มี การสำรวจ ตรวจสอบ ค้นคว้า และทดลองเพื่อค้นพบ คำตอบด้วยตนเอง ส่วนผู้สอนก็ต้องคำนึงถึงบทบาท ในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดแก่ตัวเด็ก

โดยที่ผู้สอนต้องมีทัศนคติที่ดี สามารถเลือกและใช้วัสดุ อุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม และคำนึงถึงความสามารถ ในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคน การ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต้องให้เด็กฝึกคิดแปลกไป จากคนอื่น ฝึกหัดให้เป็นคนช่างสังเกต ฝึกตนเองให้มีความคุ้นเคยกับสิ่งที่แปลกอยู่เป็นประจำ ให้อิสรภาพ และเวลาในการคิด คิดเชิงสมมติอยู่เสมอ กระตุ้นให้เกิดการคิดอย่างคลุ้มเครือ ไม่ยึดติดกับความถูกต้อง และความผิดพลาด และต้องมีทัศนคติที่ดีต่อชีวิต (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. ๒๕๕๒ : ๑๖๑) ความคิดสร้างสรรค์เป็นวิธีการคิดและการทำงานของสมอง อย่างเป็นขั้นตอน เป็นทักษะที่จำเป็นต้องสร้างให้ เกิดขึ้นในตัวเด็กด้วยการฝึกหัดทักษะต่างๆ และต้อง อาศัยระยะเวลาในการฝึกฝน

### บรรณานุกรม

- ทองคุณ หงษ์พันธ์. (๒๕๓๔). ความคิดสร้างสรรค์ให้ชีวิตใน ภัทรา นิคมานนท์. **ความคิดสร้างสรรค์กับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : สหพัฒนการพิมพ์.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (๒๕๕๒). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : วิสิทธิ์พัฒนา.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (๒๕๒๗). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก. **เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา กร.๕๓๑ กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน และวิชาจิตศึกษา ๓๐๔ เด็กพิเศษในโรงเรียน**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (๒๕๒๓). กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. **เอกสารประกอบการเรียนกิจกรรมสร้างสรรค์ สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (๒๕๔๕). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- อารี พันธุ์ณัฏ. เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์. ใน ภัทรา นิคมานนท์ (บรรณาธิการ). (๒๕๓๔). **ความคิดสร้างสรรค์กับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : สหพัฒนการพิมพ์.
- อารี พันธุ์ณัฏ. (๒๕๔๕). **ฝึกให้คิดเป็นคิดให้สร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ : ไชโยเอดดูเคท.
- อารี รังสินันท์. (๒๕๒๗). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก. **เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา กร. ๕๓๑ กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน และวิชาจิตศึกษา ๓๐๔ เด็กพิเศษในโรงเรียน**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Guilford, J.P. (1967). **The Nature of Human Intelligence**. New York : McGraw-Hill.
- Jellen, G. and Urban, K.K. (1967). The TCT-DP (Test for Creative Thinking-Drawing Production) : An Instrument that can be applied to most Age and Ability Groups. **Creative Child and Adult Quarterly**. 11 : 138-155.
- Torrance, P.E. (1962). **Guiding Creative Talent**. New Jersey : Prentice-Hall.
- Urban, K.K. (2005). Assessing Creativity : The Test for Creative Thinking-Drawing Production (TCT-DP). **International Education Journal**. 6(2) : 272-280.

# คุณภาพมาตรฐานและการประกันคุณภาพ



รศ.สังคม ลากเจริญ\*



*เมื่อ*โลกตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ทุกห้วงแห่งตั้งแต่มุมโลกตะวันตกสู่โลกตะวันออก และประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีการตื่นตัวไม่น้อยกว่าประเทศอื่นๆ ทั้งภาคการผลิต ภาคอุตสาหกรรม ภาคเศรษฐกิจ ภาคบริการ จนไปถึงวงการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับความคิดเรื่อง “คุณภาพ (Quality) และเรื่อง “มาตรฐาน” (Standard) อภิชัย พันธเสน (อ้างถึงในสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน, ๒๕๔๗) กล่าวว่าทำไมการศึกษาถึงต้องมีมาตรฐานแล้วก็มีคุณภาพเพราะปกติแล้วการศึกษาก็เป็นกิจกรรมเพื่อยกระดับสติปัญญา จริงๆ แล้วความหมายในขั้นสุดท้าย

ของการศึกษาก็คือ การยกระดับจิต เพราะว่าจิตเป็นตัวกำหนดทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าเราไม่สามารถยกระดับจิตให้สูงขึ้นได้ เราก็คงจะไม่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการศึกษา เพื่อเราจะได้มีขีดความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพแล้วก็แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การศึกษาก็เป็นกิจกรรมที่มีต้นทุนประกอบด้วยเวลาค่าใช้จ่ายของผู้เรียน เวลาและค่าใช้จ่ายของผู้สอนที่ให้ความรู้ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ฉะนั้นเมื่อทุกฝ่ายลงทุนทั้งเป็นตัวเงินและเวลาเป็นร่างกายแรงสมองนี้ก็ควรจะได้รับผลตอบแทนคุ้มค่านั้นก็คือ การศึกษาจะต้องมีทั้งมาตรฐานและมีคุณภาพ [www.aksorn.com](http://www.aksorn.com) (๒๕๔๗)

\* อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากบทความการศึกษา ได้กล่าวถึงหัวใจสำคัญในการสร้างคุณภาพการศึกษา อริสโตเติล กล่าวว่า “quality is not an action it is a habit” คุณภาพไม่ใช่สิ่งที่เป็นเพียงการปฏิบัติในครั้งหนึ่งครั้งใดเท่านั้น แต่ต้องทำจนเป็นนิสัยต่อเนื่อง ในการปฏิรูปการศึกษาของไทย จะสังเกตเห็นว่าปัจจุบันทุกคนตื่นตัวกันมาก ทั้งผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ตลอดจนประชาชนและสังคม โดยมากจะมุ่งเน้นในเรื่องการปฏิรูปโครงสร้างทางการบริหาร การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปครู และลงไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อไปสู่เป้าหมายด้านคุณภาพการศึกษา รวมทั้งยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมกับสากล แต่ในส่วนที่เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาและนับว่าสำคัญได้แก่คุณภาพของผู้ว่า ยังมีได้นำมาพิจารณากันสักเท่าใดนัก ส่วนใหญ่มุ่งเน้นในการจัดอบรมและหาวิธีการคัดเลือกเพื่อจัดบุคลากรรองรับตำแหน่งบริหารในโครงสร้างใหม่ ผู้บริหารบางคนก็กังวลใจเกี่ยวกับการถูกยุบโอนไปในตำแหน่งที่ตนไม่ถนัด โดยมีได้ใส่ใจการพัฒนาคุณภาพของตนเอง เพื่อให้เป็นเพชรที่ส่องประกายแวววาว เพื่อให้คนนำไปใช้อย่างทรงคุณค่า ซึ่งในการปฏิรูปการศึกษานั้นผู้นำมีความสำคัญที่นำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพการศึกษา ผู้นำยุคใหม่ที่เน้นการปฏิรูป จึงต้องเป็นผู้นำคุณภาพ เพราะหากผู้นำไม่มีความรู้ความสามารถขาดความเข้าใจในด้านคุณภาพแล้วอาจจะนำองค์กรสู่ความล้มเหลวและหลงทางได้ วีรพงษ์ เฉลิมาจิระรัตน์ (๒๕๓๙, หน้า ๑๒-๑๕) ได้กล่าวถึง คุณภาพตาม ISO 8402-4986, Quality Vocabulary คุณภาพ (Quality) : “Quality is the totality of features and characteristics of a product or service that bear on its ability to satisfy stated or implied needs.” (คุณภาพ คือ คุณสมบัติโดยรวมทางประโยชน์ใช้สอย และลักษณะจำเพาะของผลิตภัณฑ์ หรือการบริการที่แสดงออกถึงความสามารถในอันที่จะตอบสนองต่อความต้องการทั้งที่ระบุอย่างชัดแจ้งและที่อนุมานจาก

สภาพการณ์และความเป็นจริงโดยทั่วไป)

การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) : “Quality Assurance is all those planned and systematic actions necessary to provide adequate confidence that a product or service will satisfy given requirements for quality.” (การประกันคุณภาพ คือ ปฏิบัติการทั้งหมดที่ได้รับการวางแผนเตรียมการและจัดทำอย่างเป็นระบบที่จำเป็นต่อการเอื้ออำนวยให้ผู้ผลิตมีความเชื่อมั่นว่าผลผลิตหรือการบริการของตนจะสามารถตอบสนองต่อข้อกำหนดด้านคุณภาพที่ระบุไว้)

การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) : “the operational techniques and activities that are used to fulfil requirements for quality.” (การควบคุมคุณภาพ คือ เทคนิคในเชิงระดับปฏิบัติการและกิจกรรมเกี่ยวเนื่องอื่นๆ ที่จัดทำหรือนำมาใช้เพื่อการบรรลุข้อกำหนดทางด้านคุณภาพ)

ระบบคุณภาพ (Quality System) : “the organization structure, responsibilities, procedures, processes and resources for implementing quality management.” (ระบบคุณภาพ คือ โครงสร้างการจัดองค์กร ความรับผิดชอบ ระเบียบวิธีปฏิบัติการ กระบวนการดำเนินการและทรัพยากรการบริหารสำหรับการบริหารคุณภาพ)

การบริหารคุณภาพ (Quality Management) : “that aspect of the overall management function that determines and implements the quality policy.” (การบริหารคุณภาพ คือหน้าที่ทางการบริหารประเภทหนึ่ง ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการกำหนดและการนำไปปฏิบัติจริงซึ่งนโยบายคุณภาพ)

ทำให้คุณภาพกลายเป็นสิ่งจำเป็นหรือหัวใจสำคัญอย่างแรกสำหรับการแข่งขันในธุรกิจตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ธุรกิจใดปราศจากคุณภาพย่อมไม่สามารถอยู่รอดได้ ผู้กำหนดคุณภาพสินค้าและบริการไม่ใช่ผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการแต่อย่างใด แต่เป็น

ผู้ซื้อหรือลูกค้าที่เป็นผู้กำหนดคุณภาพสินค้าและบริการเพราะลักษณะตลาดในปัจจุบันเป็นตลาดของลูกค้า (Marking Pull) ลูกค้าจะซื้อสินค้าก็ต่อเมื่อสินค้านั้นเป็นที่ต้องตาต้องใจและซื้อสินค้าด้วยความพอใจเท่านั้น มีผู้กล่าวว่าประเทศที่เจริญแล้ว “การศึกษานำเศรษฐกิจ” ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ คุณภาพทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญยิ่ง ทรัพยากรมนุษย์ส่วนหนึ่งจะมาจากการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจำเป็นต้องตอบสนองของชาติ โดยการพัฒนาเยาวชนให้สอดคล้องกับลักษณะสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคต เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กไทย โดยให้ทุกคนมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางคุณภาพการศึกษา สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรมและมีศักดิ์ศรีพัฒนาตนเองและมีบทบาทร่วมในการพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม เมื่อเจตนารมณ์คือการสร้างคน/พัฒนาชาติ ดังนั้นคำว่า “คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา” จึงกลายเป็นคำที่นิยามกันมากในวงการการศึกษาปัจจุบันเพื่อสอดคล้องกับนโยบายตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกระดับดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาตาม หมวด ๖ มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา ๔๗ ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๘ ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก



มาตรา ๔๙ ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา ๕๐ ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสาร หลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากรคณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา ๕๑ ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดหากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

ที่สำคัญคือกฎหมายการศึกษาดังกล่าว กำหนดให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน และในมาตรา ๗๒ กำหนดว่าภายใน ๖ ปีนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรกของสถานศึกษาทุกแห่ง ซึ่งหมายถึงว่าจะต้องดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งในรอบแรกให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ ๑๙ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน : สมศ., ๒๕๔๗)

ตามมาตรา ๔๙ ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน มีคำถามอยู่ว่า “ทำไมต้องเป็นองค์การมหาชน” เนื่องจากการจัดการศึกษาถือเป็นการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยรัฐได้มอบหมายให้กระทรวงทบวงกรมต้นสังกัดและสถานศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมให้แก่ผู้รับบริการ คือผู้เรียนและผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้รับบริการโดยตรง รวมทั้งผู้รับบริการทางอ้อมคือสถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐต้องตรวจสอบประเมินผลว่า การให้บริการดังกล่าวเป็นไปตาม

นโยบายด้านการศึกษาของรัฐและสนองความต้องการของลูกค้ำหรือผู้รับบริการกลุ่มต่างๆ เพียงใด การที่หน่วยงานที่รับผิดชอบการประเมินคุณภาพภายนอกจำเป็นต้องเป็นองค์การมหาชนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐประเภทหนึ่ง ที่ไม่ใช่หน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจนั้น ก็เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เพราะมีความเป็นอิสระและมีอำนาจตัดสินใจได้ทั้งในด้านการบริหาร การจัดการ และการเงินของสำนักงานทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานให้ลุล่วงตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าการบริหารตามสายการบังคับบัญชาของระบบราชการ

นอกจากนี้ การไม่ต้องขึ้นกับหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาทำให้มีความเป็นกลางและเป็นธรรม ปราศจากแรงกดดันที่จะทำให้ผลการประเมินภายนอกเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง อันจะก่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุล (check & Balance) อย่างแท้จริง และจะทำให้การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นบริการสาธารณะที่เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความสามารถที่จะตรวจสอบได้ว่า การจัดการศึกษาที่เป็นอยู่นั้นได้ “ให้” สิ่งที่ผู้เรียนสังคม และรัฐต้องการด้วยคุณภาพที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพเพียงใด (สมศ., ๒๕๔๘, หน้า ๓-๔) โดยอำนาจหน้าที่ของ สมศ. พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๓ ในมาตรา ๘ กำหนดให้สำนักงานฯ มีอำนาจหน้าที่หลัก ดังนี้

๑. พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก กำหนดกรอบแนวทางและวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

๒. พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก

๓. ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก

๔. กำกับดูแลและกำหนดมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกที่ดำเนินการ โดยผู้ประเมินภายนอก รวมทั้งให้การรับรองมาตรฐาน ทั้งนี้ในกรณีจำเป็นหรือเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก สำนักงานอาจดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกเองก็ได้

๕. พัฒนาและฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม และสนับสนุนให้องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพหรือวิชาการ เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

๖. เสนอรายงานการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาประจำปีต่อคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานงบประมาณ เพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา รวมทั้งเผยแพร่รายงานดังกล่าวต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน



ยุทธศาสตร์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) คือ การปฏิรูปการศึกษา โดยมียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งระบุภารกิจเอาไว้อย่างชัดเจน ภารกิจโดยทั่วไปตามที่กฎหมายกำหนด สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กระจายออกเป็น ๑๐ กลยุทธ์เพื่อดำเนินการตามกลยุทธ์ให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

๑. ส่งเสริมสถานศึกษาให้มีการประกันคุณภาพภายในเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอกโดยพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความตระหนักเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน และการดำเนินการประกันคุณภาพภายนอก โดยเน้นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการบริหารจัดการโดยเฉพาะด้านวิชาการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๒. พัฒนาระบบประเมินคุณภาพสถานศึกษาจากภายนอกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น

๓. สรรหาและพัฒนาผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณภาพและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมเป็นที่น่าเชื่อถือ

๔. ดำเนินการเพื่อให้มีการประเมินภายนอกสถานศึกษาอย่างน้อย ๑ ครั้งในทุก ๕ ปี เพื่อให้สถานศึกษามีการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

๕. ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศในทุกระดับและทุกประเภท การศึกษา และจัดทำรายงานเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

๖. เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายยอมรับและศรัทธาต่อสถานศึกษา

๗. สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจติดตามคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก

๘. พัฒนาบุคลากรในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และ การวิจัยคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาบุคลากรเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จะต้องสร้างคนที่มีความรู้ความสามารถทางการประกันคุณภาพการศึกษา การวิจัยคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ซึ่งประเทศไทยจะ

มีอาชีพใหม่ คือ อาชีพนักวิจัยคุณภาพการศึกษา และ  
นักประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างวัฒนธรรม  
คุณภาพในวงการศึกษาและสังคมไทย

๙. สนับสนุนสถานศึกษาในด้านการประเมิน  
คุณภาพการศึกษา เพื่อกำจัดจุดอ่อนหลังจากได้รับ  
การประเมินคุณภาพภายนอก โดยใช้จุดแข็งเป็น  
กำลังใจเพื่อกำจัดจุดอ่อนและดำเนินการพัฒนา  
คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา  
อย่างต่อเนื่อง

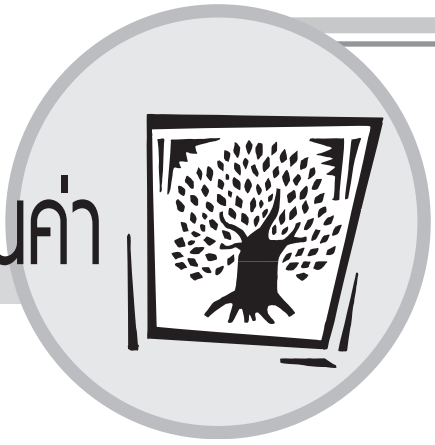
๑๐. สร้างระบบการทำงานแบบเครือข่าย  
ระดับบุคคลและองค์กรทั้งในประเทศและระหว่าง  
ประเทศเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา  
และปฏิรูปการศึกษา

นอกจาก ๑๐ กลยุทธ์ ที่นำเสนอข้างต้น สมศ.  
ได้สรรหาและพัฒนาผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณภาพ  
และมีคุณสมบัติที่เหมาะสมเป็นผู้ประเมิน โดยคุณธรรม  
และจริยธรรมของผู้ประเมินนั้น วิเชียร ชิวพิมาย  
(๒๕๕๖) กล่าวว่าในการทำหน้าที่ประเมินของผู้ประเมิน  
ประเด็นและสาระสำคัญที่ผู้ประเมินจะต้องพิจารณา  
“ตัดสิน” เกี่ยวกับความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด  
พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในฐานะของผู้เชี่ยวชาญ  
ผู้ชำนาญและผู้ที่มีประสบการณ์ เพื่อให้ผู้รับการ  
ประเมินหรือหน่วยงานองค์กรที่รับการประเมินได้นำ  
ข้อชี้แนะ ข้อแนะนำที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบท  
ของตนเอง ของหน่วยงาน และขององค์กรไป  
ปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

### บรรณานุกรม

- วิเชียร ชิวพิมาย. (๒๕๕๖). คุณธรรมจริยธรรมของผู้ประเมิน. [ออนไลน์]. ได้จาก [http://www.onesqa.or.th/magazine/05\\_05\\_46/2.html](http://www.onesqa.or.th/magazine/05_05_46/2.html)
- วีรพงษ์ เณลิจิระวัฒน์. (๒๕๓๙). คู่มือพัฒนาระบบคุณภาพสู่มาตรฐาน ISO 9002. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์  
ผู้จัดการ.
- สร้างสรรค์การศึกษาไทย. (๒๕๕๗). Quality Leadership หัวใจในการสร้างคุณภาพการศึกษา. (ออนไลน์).  
ได้จาก <http://www.aksorn.com/society>
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน : สมศ. (๒๕๕๘). บันทึก สมศ.  
๒๕๕๘.
- สมศ. (๒๕๕๗). เอกสารตัวบ่งชี้มาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายนอก. [ออนไลน์]. ได้จาก [www.onesqa.or.th](http://www.onesqa.or.th)
- สมศ. (๒๕๕๗). กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา.
- เสริมเกียรติ จอมจันทร์ยอง. (๒๕๕๘). แนวคิดเรื่องคุณภาพและความหมายของการประกันคุณภาพ.  
[ออนไลน์]. ได้จาก <http://doi.eng.cmu.ac.th/elearning/qa/chapter1.htm>

# ปายนิเทศแหล่งเรียนรู้อันมีคุณค่า



ฐาณูร เทมยะรัตน์\*



**มนุษย์**ทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วย่อมมีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน แต่ในความแตกต่างของมนุษย์นั้นเป็นความแตกต่างที่เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลาย มนุษย์สามารถกำหนดความคิดของตนเอง แต่ไม่สามารถกำหนดความคิดของผู้อื่นได้ เพราะฉะนั้นการให้แนวทางและวิธีการย่อมเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เป็นการจุดประกายเพื่อให้ได้คิดต่อในรูปแบบของตนเองอย่างอิสระ ซึ่งจะเพิ่มพูนแนวความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลายได้ มนุษย์สามารถใช้จินตนาการและความคิดของตนเองผลิตงานศิลปะได้ด้วยความกล้าหาญ มีความมั่นใจที่จะสร้างความสวยงามให้เกิดขึ้นบนโลกใบนี้ด้วยตัวเองอย่างไม่รู้จบ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดทิศทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนการสอนจึงเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ฝึกปฏิบัติ ฝึกคิดวิเคราะห์ เริ่มสร้างสรรค์ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

\* อาจารย์ประจำ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

ในทุกสาขาวิชา การเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งความรู้ด้านต่างๆ ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ทันต่อเหตุการณ์ เช่น มุมหนังสือ ศาลาวิชาการ ป้ายนิเทศ ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ที่จะใช้งานศิลปะที่ทำขึ้นเอง โยงใยกับสาระสำคัญของวิชาต่างๆ แสดงออกมาให้นักเรียนเห็นในรูปของวิชาการที่ดูสวยงามน่าสนใจ น่าติดตามบนพื้นบอร์ดในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนที่เราเรียกกันว่า **ป้ายนิเทศ**

อาชีพครูเป็นอาชีพหนึ่งที่มีโอกาสได้สัมผัสกับงานศิลปะอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะครูประถมถึงแม้ว่าครูท่านนั้นจะสอนวิชาที่ไม่ใช่วิชาศิลปะก็ตาม การนำงานศิลปะมาผสมผสานกับการสอนในวิชาต่างๆ ย่อมส่งผลดีต่อตัวผู้สอนและผู้เรียน ครูเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ ด้วยการผลิตสื่อการสอนสวยๆ มีความน่ารักสมกับวัยของผู้เรียน ตัวผู้เรียนเองก็มีความรู้สึกตื่นเต้นสนุกไปกับสิ่งที่ครูนำเสนอ ทั้งๆ ที่วิชาที่สอนอาจจะเป็นวิชาการที่น่าเบื่อไม่สนุก ครูสามารถเปลี่ยนทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาต่างๆ โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อดึงดูดความสนใจ เพราะฉะนั้นครูระดับประถมศึกษาจึงต้องเป็นครูที่มีความสามารถหลากหลาย ในระดับประถมครูจะต้องมีความอดทนสอนให้เด็กรู้ในสิ่งที่ยังไม่รู้ เป็นผู้ที่อ่านออกเขียนได้ มีลักษณะนิสัยพฤติกรรมที่ดีงาม อยากรู้ อยากรเรียน มีทัศนคติที่ดีตั้งแต่เบื้องต้น ครูที่รู้จักสร้างสรรค์หาเทคนิควิธีการต่างๆ มากกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ไม่ว่าด้วยเทคนิค เนื้อหาความรู้ การสร้างสรรค์บรรยากาศในห้องเรียน หรือการสร้างสรรค์สื่อในการเรียน การจัดทำป้ายนิเทศ ตลอดจนรู้จักที่จะปรับปรุงตนเองอยู่เสมออันนี้แหละคือ “ครูมืออาชีพ”

**การจัดป้ายนิเทศ** ป้ายนิเทศที่มีคุณภาพ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้อันมีคุณค่าของห้องเรียน ครูสามารถใช้ป้ายนิเทศเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้นักเรียนสนใจใฝ่รู้ในเนื้อหาที่น่าสนใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดป้ายนิเทศมีสาระที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้

**องค์ประกอบศิลป์** หมายถึงการนำเอาจุด เส้น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว น้ำหนักอ่อน-แก่ แสงเงา และสีมาจัดวางสร้างรูปแบบต่างๆ อย่างลงตัวในเงื่อนไขต่างๆ ว่าทำอะไรจึงจะเหมาะสมกลมกลืน องค์ประกอบศิลป์ขั้นพื้นฐานมีดังนี้

**๑. จุด** เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ทำให้เกิดเส้น รูปร่าง หรือภาพได้ การนำจุดมาเรียงกันเป็นแถวจะเกิดเส้น การนำจุดจำนวนมากมาจัดในตำแหน่งที่เป็นรูปร่าง หรือรูปทรงจะเกิดเป็นภาพขึ้น

**๒. เส้น** เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิด รูปร่าง รูปทรง และพื้นผิวต่างๆ นอกจากนี้เส้นแต่ละชนิดยังทำให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่างกัน เช่น

๒.๑ เส้นตั้ง เป็นเส้นที่มีทิศทางในแนวตั้งฉาก ให้ความรู้สึกที่มั่นคง แข็งแรง สูง สง่า

๒.๒ เส้นระนาบ มีทิศทางในแนวนอน ให้ความรู้สึกกว้าง สงบ เยือกเย็น

๒.๓ เส้นเฉียง มีทิศทางในแนวเฉียง จึงทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคง ขาดความสมดุลเหมือนกำลังจะล้ม

๒.๔ เส้นหักแหลม เป็นเส้นที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลง ทำให้รู้สึกตื่นเต้น รุนแรง แหลมคม มีพลังการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว

๒.๕ เส้นโค้ง เป็นเส้นที่มีความงดงาม ดูแล้วให้ความรู้สึกอ่อนโยน ละมุนละไม เศร้าสร้อย

๒.๖ เส้นหักโค้ง ให้ความรู้สึกที่นุ่มนวล เคลื่อนไหว มีลีลา และจังหวะที่น่าชม

๒.๗ เส้นขยุกขยิก เป็นเส้นที่ทำให้เกิดความรู้สึกสับสน วุ่นวาย ไม่เป็นระเบียบ

**๓. รูปร่าง** รูปทรง รูปร่างรูปทรงมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก แต่จะมีมิติที่แตกต่างกัน ดังนี้

รูปร่าง มี ๒ มิติ คือ มีความกว้าง กับความสูง

รูปทรง มี ๓ มิติ คือ มีความกว้าง ความสูง และความลึก

รูปร่างและรูปทรงมีทั้งลักษณะเหมือน

จริง รูปดัดแปลง และรูปอิสระ

**๔. พื้นผิว** หมายถึงลักษณะภายนอกของสิ่งต่างๆ ทั้งที่มีในธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถรับรู้ได้ด้วยตา หรือสัมผัสได้ เช่น ผิวขรุขระ ผิวหยาบ ผิวเรียบมัน การนำพื้นผิวมาใช้ในการสร้างชิ้นงานจะทำให้ผู้ดูเกิดความสนใจยิ่งขึ้น

**๕. สี** เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เป็นสิ่งที่ช่วยดึงดูดความสนใจ สัมผัสต่อความรู้สึกของผู้ดูอย่างยิ่ง การใช้สีในการจัดป้ายนิเทศควรคำนึงถึงสาระสำคัญ ดังนี้

๕.๑ สกุลสีเขียว คือ สีที่ให้ความรู้สึกสดชื่น สบายตา สบายใจ ได้แก่ สีเหลือง สีเขียว สีม่วงน้ำเงิน สีน้ำเงิน

๕.๒ สกุลสีร้อน คือ สีที่ให้ความรู้สึกร้อนแรง รุนแรง กระตุ้นให้ผู้ดูเกิดความสนใจอยากรู้ ได้แก่ สีแดง สีม่วงแดง สีส้มแดง สีส้ม สีส้มเหลือง

๕.๓ สีม่วงและสีเหลืองนอกจากจะเป็นสีที่ตรงกันข้ามกันในทฤษฎีสีแล้วยังเป็นสีที่กลมกลืนได้กับสีทั้งสกุสสีร้อน และสกุสสีเขียว

๕.๔ สีที่มีน้ำหนักสีอ่อนทุกสีจะตัดกับสีเข้ม หรือ สีดำ

๕.๕ สีเข้มเมื่ออยู่บนพื้นสีอ่อนจะดูเข้มมากกว่าอยู่บนพื้นสีเข้ม

๕.๖ สีอ่อนเมื่ออยู่บนพื้นสีเข้มจะดูอ่อนกว่าอยู่บนพื้นสีอ่อน

๕.๗ สีอ่อนเมื่ออยู่บนพื้นสีอ่อน ถ้าตัดด้วยสีดำหรือสีคู่ตรงกันข้ามจะดูรุนแรงมากขึ้น

๕.๘ การใช้สีตัดกัน หรือ สีคู่ตรงข้ามกันจะทำให้ภาพสะดุดตาขึ้น แล้วต้องใช้สีหนึ่งให้มีปริมาณมากกว่าสีหนึ่งประมาณ ๘๐ : ๒๐

๕.๙ การใช้สีกลมกลืนจะทำให้ภาพดูกลมกลืนกัน แต่ในการจัดป้ายนิเทศ อาจทำให้ไม่ดึงดูดความสนใจ ควรใช้สีตัดกันร่วมด้วยเล็กน้อย

๕.๑๐ การจะเลือกใช้สีกลมกลืนกัน สีตัดกัน หรือสีสกุสร้อน สกุสเย็น ควรพิจารณาเนื้อหาของ

เรื่องที่ต้องการจัด เช่น ถ้าต้องการให้ผู้ดูเกิดความรู้สึกต่อต้าน ควรใช้สีประเภสสีร้อน



## หลักการจัดภาพ

นอกจากต้องเข้าใจในเรื่ององค์ประกอบศิลป์แล้ว ในการจัดป้ายนิเทศยังต้องศึกษาหลักการจัดภาพ เพื่อจะได้มีแนวทางในการวางตำแหน่งของภาพ การวางตัวอักษร และส่วนประกอบอื่นๆ ที่นำมาตกแต่ง เพื่อให้ป้ายนิเทศน่าสนใจ หลักการจัดภาพเบื้องต้นมีดังนี้

๑. ประธานของภาพและภาพส่วนรองประธานของภาพจะเป็นจุดเด่นของเรื่องที่จะจัด และครอบคลุมลักษณะส่วนอื่นขององค์ประกอบทั้งหมด แต่ส่วนประกอบอื่นๆ ก็มีความสำคัญเหมือนกันถึงแม้จะดูเป็นรอง แต่ก็ทำให้ภาพเกิดความสมบูรณ์ รวมกันเป็นเอกภาพ

๒. เอกภาพ หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แตกแยกออกจากกันเป็นการรวมตัวไม่กระเจายเป็นส่วนๆ การสร้างองค์ประกอบของภาพให้มีลักษณะเอกภาพ มีการนำสิ่งต่างๆ มาเชื่อมโยงหรือจัดให้มีการรวมกลุ่ม

๓. ความสมดุล เป็นส่วนของน้ำหนัก การจัดป้ายนิเทศต้องอาศัยการจัดให้มีความสมดุลไม่ให้องค์ประกอบของภาพหนักไปด้านใดด้านหนึ่ง ความสมดุลแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๓.๑ ความสมดุลที่มีลักษณะทั้งด้านซ้ายและขวาเหมือนกัน มีน้ำหนักของภาพเท่ากัน ความรู้สึกในการมองเห็นอาจดูเรียบง่ายไม่ดึงดูดความสนใจ

๓.๒ ความสมดุลที่มีด้านซ้ายและขวา ไม่เหมือนกัน แต่จัดให้ดูแล้วมีน้ำหนักสองด้านเท่ากัน เป็นการจัดภาพด้วยการจัดน้ำหนัก ขนาด รูปร่าง และ รูปทรง ให้มีความแตกต่างกัน แต่จัดให้น้ำหนักเฉลี่ย แต่ละข้างมีน้ำหนักรวมๆ เท่ากัน ไม่หนักไปทางด้านใด ด้านหนึ่ง

๔. การรวมเข้าสู่แกนหรือศูนย์กลาง ความสำคัญอยู่ที่ประธานของภาพซึ่งจัดอยู่ส่วนกลาง และ ส่วนประกอบอื่นๆ จะรวมกันเข้าสู่ประธาน

๕. การแผ่พุ่งออกไปรอบตัว เป็นการจัด ที่มีประธานเป็นศูนย์กลาง และมีส่วนประกอบอื่นๆ กระจายออกจากตัวประธานโดยรอบเหมือนรัศมีของ ดวงอาทิตย์

๖. ความกลมกลืน หมายถึง ความเป็นอัน หนึ่งอันเดียวกัน ไม่ขัดแย้ง เข้ากันได้ไม่ขัดหูขัดตา เราสามารถสร้างความกลมกลืนได้ด้วยเส้น รูปร่าง รูปทรง ขนาด สัดส่วน ความเข้ม ความอ่อน พื้นผิว หรือการใช้สี

๗. ความขัดแย้ง หมายถึง ความขัดแย้งกัน ในภาพที่เห็น การไม่ประสานสัมพันธ์กัน เป็นสิ่งตรง กันข้ามกัน เช่น ความมืด ความสว่าง ความขัดแย้ง อาจขัดกันด้วยเส้น รูปร่าง ขนาด พื้นผิว หรือ สี แต่ความขัดแย้งยังมีประโยชน์ต่อการจัดภาพ ถ้าเรา ใช้ในสัดส่วนที่พอเหมาะ

๘. จังหวะ ในการจัดภาพถือว่ามีความสำคัญ ที่จะกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความสนใจ เพราะจังหวะทำให้

ภาพเกิดการเคลื่อนไหว มีลีลาที่ดูต่อเนื่องกัน ผู้ชมจะ สนใจดูจนจบ

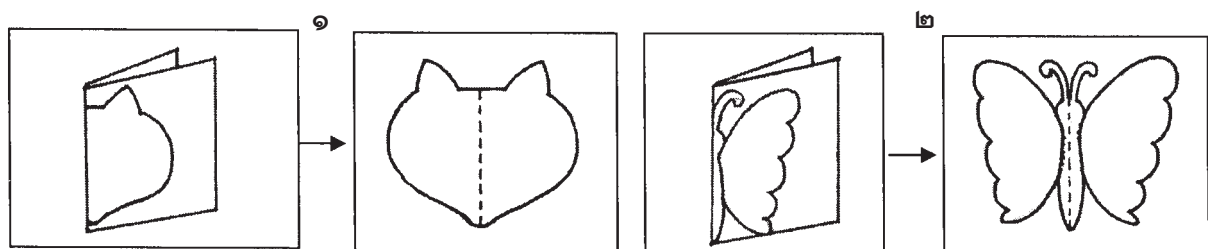
๙. ช่องว่าง ช่องว่างหรือเรียกอีกอย่างว่า ช่องไฟ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการจัดภาพ การมีช่องว่างจะช่วยให้ภาพดูแล้วไม่แน่น มีการเคลื่อนไหว และทำให้องค์ประกอบของภาพดูมีชีวิตชีวา น่าดู

ครูเป็นบุคคลที่มีเวลาว่างน้อยมาก ในสายตา ของคนอาชีพอื่นมักจะมองว่าอยู่กับเด็กๆ สอนหนังสือ ไปวันๆ ปิดเทอมก็ได้พักผ่อนเป็นเวลานาน แต่จริงๆ แล้วเมื่อว่างเว้นจากการสอนก็ต้องตรวจงาน ต้องเตรียม การสอน ต้องเตรียมห้องเรียนเพื่อต้อนรับนักเรียน ตอนเปิดเทอม หรือแม้กระทั่งในช่วงเปิดเทอมใน แต่ละวันก็ต้องเตรียมห้องเรียนให้พร้อมเสมอสำหรับ ลูกศิษย์ ครูต้องทำกิจกรรมอื่นๆ ที่โรงเรียนมอบหมายให้ ซึ่งมักจะมียุ่ตลอดเวลา สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นแล้ว ว่าครูมีเวลามากน้อยเพียงใด

เมื่อเวลามีเหลืออยู่น้อย เราจะมีวิธีการ อย่างไรให้สิ่งที่เราทำใช้เวลาน้อยแต่ได้ผลคุ้มค่ามาก ที่สุด ถ้าครูท่านอื่นๆ ที่ไม่เก่งงานศิลปะลองมาฝึก ตามเทคนิคต่อไปนี้ ผู้เขียนแน่ใจว่า หลายคนคงไม่ ต้องหนักใจ และไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากใครอีก ต่อไป สิ่งที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ เป็นเทคนิคที่ครู สามารถนำไปดัดแปลงใช้กับกิจกรรมฝึกนักเรียนใน ระดับประถมให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องจนเกิด การพัฒนาการรับรู้ ทางศิลปะและความคิดรวบ ยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และช่วย

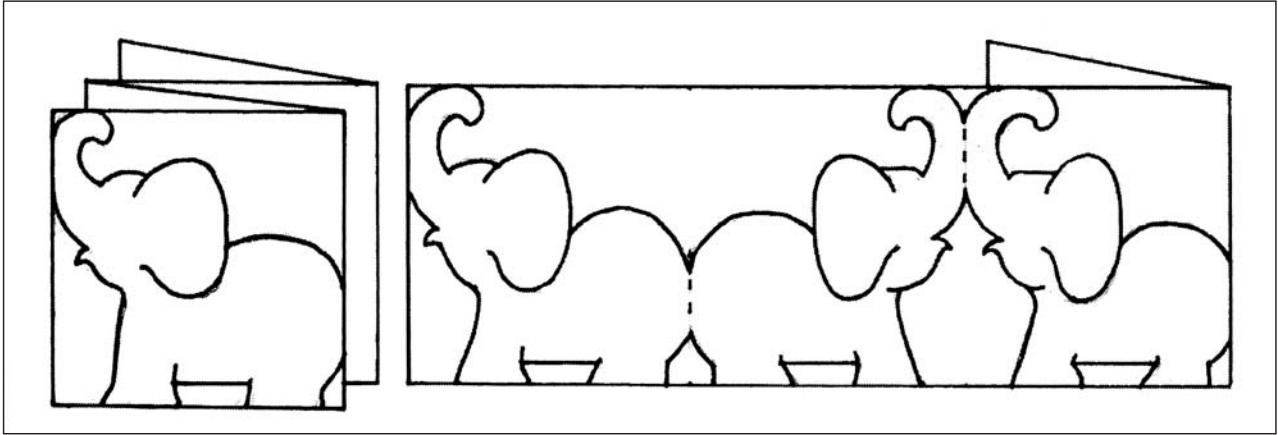
ประหยัดเวลาในการทำงานอีกด้วย

**เทคนิคที่ ๑** เทคนิคการพับครึ่งแล้วตัด เป็นเทคนิคที่พับครึ่งกระดาษแล้วตัด จะได้ภาพ ๑ ภาพที่สมมาตรกัน

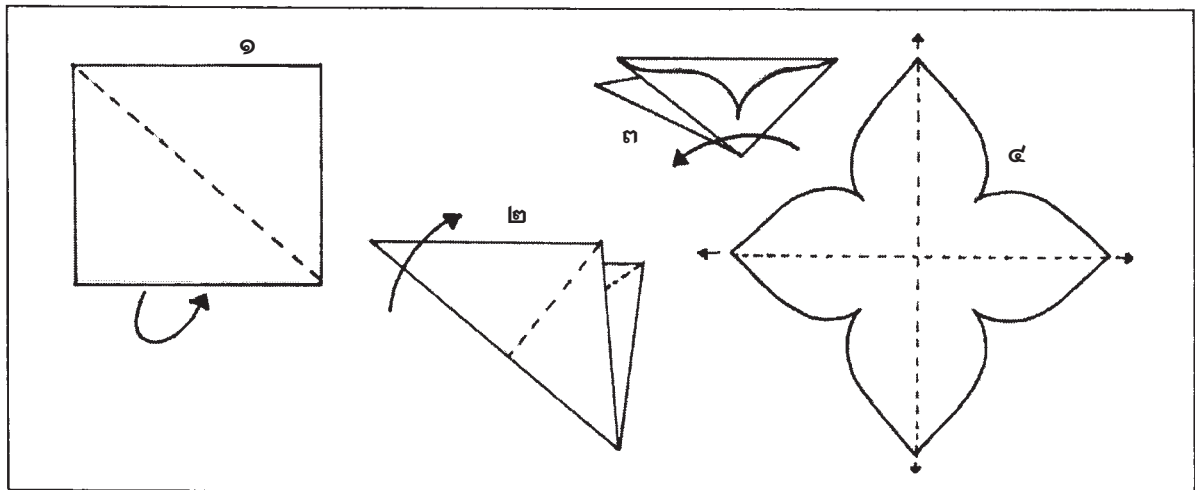


คือ มีรูปร่างเหมือนและเท่ากันทั้งซ้ายและขวา ดังตัวอย่าง

**เทคนิคที่ ๒** เทคนิคการพับแล้วตัดให้เกิดภาพต่อเนื่อง เป็นเทคนิคที่วิธีการพับกลับไปกลับมาแบบพับพัด ความกว้างของส่วนที่พับเท่ากับครึ่งหนึ่งของขนาดที่ต้องการ เมื่อตัดแล้วกางออกจะได้ภาพที่ต้องการยาวต่อกัน ถ้าต้องการขนาดของชิ้นงานที่ยาวขึ้นก็สามารถนำมาต่อกันได้ ดังตัวอย่าง

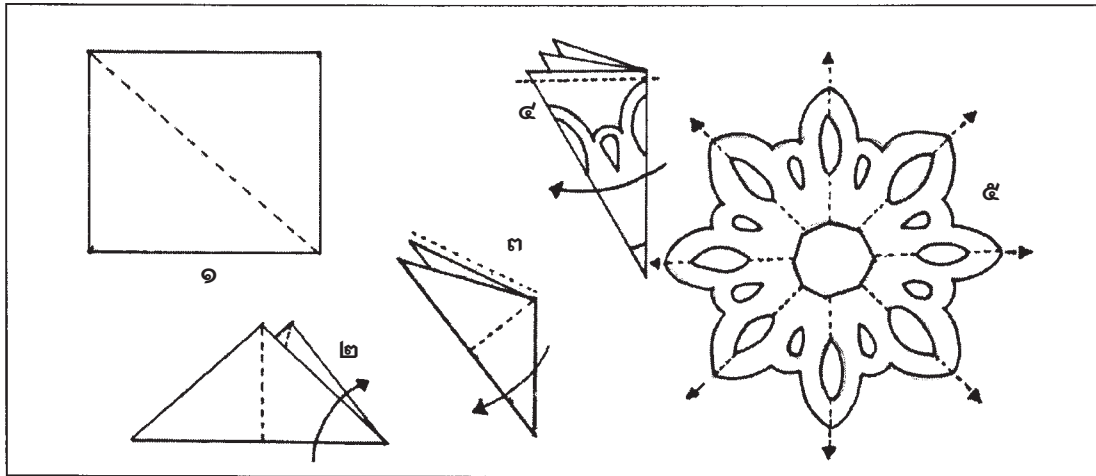


**เทคนิคที่ ๓** เทคนิคการพับแล้วตัดรูปดอกไม้ เป็นเทคนิคที่มีวิธีการพับแตกต่างจากเทคนิคที่ ๑ และ ๒ เริ่มต้นด้วยการตัดกระดาษให้เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ต่อจากนั้นพับครึ่งในลักษณะทแยงมุมจะได้รูปทรงสามเหลี่ยม ต่อจากนั้นพับทบครึ่งรูปทรงสามเหลี่ยมจะได้รูปทรงสามเหลี่ยมที่มีขนาดเล็กลงแต่มีความหนา ๔ ชั้น ต่อจากนั้นเขียนรูปกลีบดอกไม้แล้วตัด คลี่ออกจะได้รูปดอกไม้มีสี่กลีบ ดังตัวอย่าง

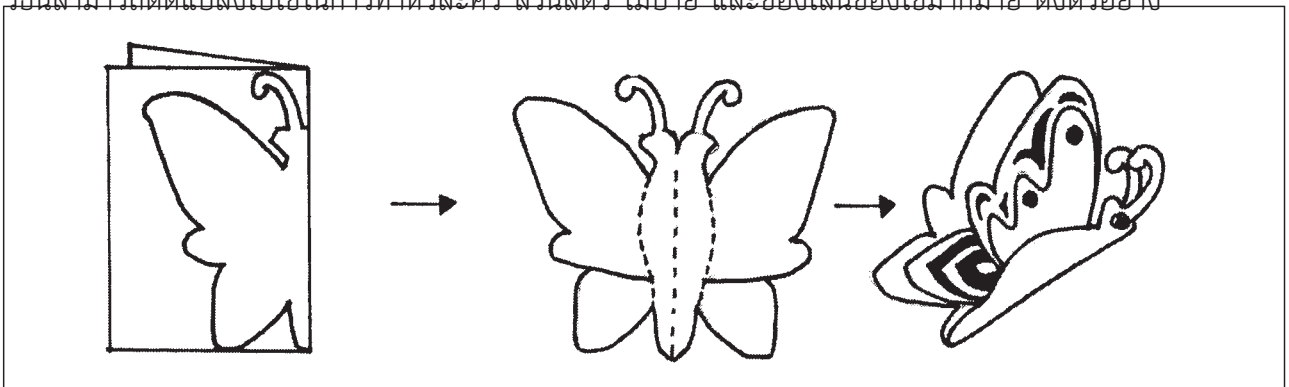


หากต้องการให้มีกลีบดอกมากขึ้นหรือมีลักษณะที่แปลกออกไปก็เพิ่มการพับและเขียนกลีบดอกให้มากขึ้น และการใช้ดินสอสีระบายเน้นน้ำหนักแสง-เงา เพื่อให้ดูมีมิติเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับงาน

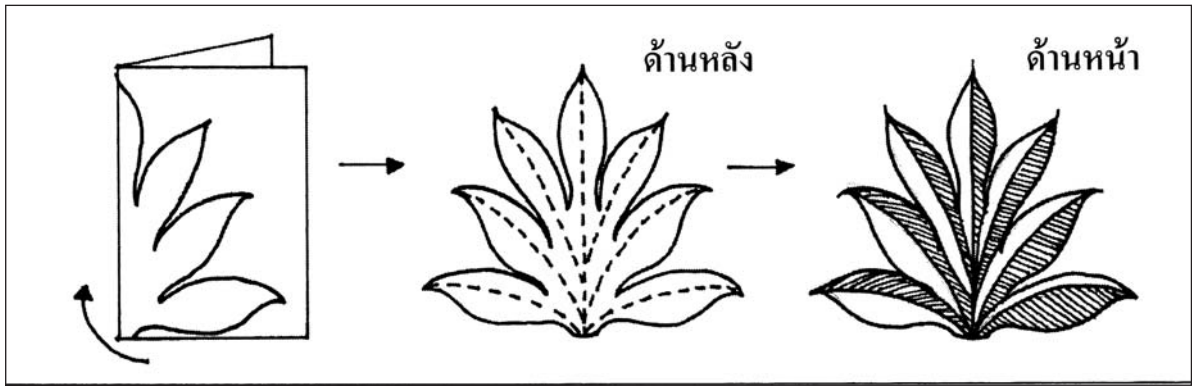
**เทคนิคที่ ๔** เทคนิคการพับแล้วตัดฉลุ ใช้วิธีการพับเช่นเดียวกับเทคนิคที่ ๓ คือ ตัดกระดาษเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ต่อจากนั้นพับกลางในลักษณะทแยงมุม จากนั้นพับทบครึ่งครั้งที่ ๑ พับทบครึ่งครั้งที่ ๒ จากนั้นเขียนลายตามขอบตามมุมแล้วตัด เมื่อคลี่ออกจะได้ลายฉลุที่สวยงาม ดังตัวอย่าง



**เทคนิคที่ ๕** เทคนิคการพับครึ่งแล้วตัดแบบมีมิติ เป็นเทคนิคที่พับครึ่งกระดาษต่อจากนั้นร่างภาพที่ต้องการแล้วตัด จะได้ภาพ ๑ ภาพที่สมมาตรกัน คือ มีรูปร่างเหมือนกันและเท่ากันทั้งซ้ายและขวา ต่อจากนั้นใช้วัตถุปลายแหลมแต่ไม่คมกรีดลงไปบนชิ้นงานบริเวณที่เราต้องการพับ เมื่อพับตามรอยกรีดจะได้งานที่มีมิติเพิ่มขึ้น วิธีนี้สามารถดัดแปลงไปใช้ในการทำหัวละคร สวนสัตว์ โมบาย และของเล่นของใช้มากมาย ดังตัวอย่าง



**เทคนิคที่ ๖** เทคนิคการกรีดนูน เป็นเทคนิคที่กระทำหลังจากการตัดกระดาษเป็นรูปร่างที่เราต้องการ แล้วใช้วัตถุปลายแหลมแต่ไม่คมกรีดลงไปตามส่วนที่เราต้องการพับด้านหลังชิ้นงาน เพื่อให้เกิดรอยนูนด้านหน้า วิธีนี้เมื่อนำชิ้นส่วนที่เสร็จแล้วไปประกอบการจัดบอร์ด หรือทำบัตรอวยพรก็จะช่วยให้ผลงานนั้นสวยงามเกิดมิติยิ่งขึ้น แต่กระดาษที่นำมาประดิษฐ์ต้องเป็นกระดาษที่มีความหนากว่ากระดาษโปสเตอร์ธรรมดา และควรเป็นกระดาษที่มีคุณภาพดีมีความเหนียว เมื่อกรีดลงไปแล้วจะได้รอยนูนชัดเจน และไม่ชำรุดเสียหาย เช่น กระดาษแคนสัน ดังตัวอย่าง



จุดไปลาคือบริเวณที่เรากรีดพับ

เทคนิคที่กล่าวมาเราสามารถนำมาใช้ผสมผสานกันจะช่วยประหยัดเวลาของเรามากที่สุด งานบางชิ้นเราสามารถนำไปใช้ในการสร้างสื่อประกอบการเรียนวิชาต่างๆ ได้ เช่น ในช่วงชั่วโมงศิลปะสอนทำหน้ากาก ทำหมวก เป็นหัวสัตว์รูปต่างๆ เมื่อเสร็จแล้วก็นำเอาผลงานนั้นมาใช้ในการเรียนวิชาอื่นๆ ได้ เช่น ใช้แสดงประกอบนิทานในช่วงชั่วโมงภาษาไทย หรือใช้ในการแสดงวิชาดนตรีนาฏศิลป์ การแสดงละครบนเวที เป็นการจัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือบูรณาการทั้งภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มากที่สุด เมื่อได้เรียนรู้เทคนิคต่างๆ แล้ว เรามาลองดูกันว่าเราจะจัดป้ายนิเทศที่มีคุณค่าได้อย่างไร ผู้เขียนขอเสนอตัวอย่างขั้นตอนการจัดป้ายนิเทศเพื่อใช้ในโอกาสวันครู หรือวันไหว้ครูที่สื่อถึงความเคารพของนักเรียนที่มีต่อครูผู้ให้การอบรมสั่งสอนให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ตักตวง ต่อพระมหากษัตริย์ผู้เป็น “ครูของแผ่นดิน”

ขั้นตอนมีดังนี้

๑. กำหนดวัตถุประสงค์ของป้ายนิเทศ คือ ต้องการสื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจความหมายของคำว่า “ครู” ความสำคัญของ “วันครู” และวัฒนธรรมอันดีงาม และความเชื่อของสังคมไทยที่ว่า “ศิษย์ต้องมีครู” ศิษย์ต้องกราบไหว้ครูเพื่อความเป็นสิริมงคลและความเจริญรุ่งเรืองของชีวิต

๒. กำหนดหัวข้อ (topic) ของป้ายนิเทศ ในที่นี้ให้ชื่อว่า “สำนึกในพระคุณครู” เพื่อเตือนให้นักเรียนระลึกถึงพระคุณของครูที่ได้สั่งสอนอบรมมาด้วยความเหนื่อยยาก

๓. จัดหาภาพประกอบ ที่สามารถสื่อความหมายตามที่ต้องการในข้อที่ ๒ ดังนี้

๓.๑ ภาพโต๊ะหมู่บูชาซึ่งประกอบด้วย หัวโขนซึ่งถือว่ามีค่าสำคัญเป็น “หัวครู” ซึ่งต้อง

๓.๒ พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กำลังพระราชทานการอรรถาธิบายวิธีตรวจวิเคราะห์สภาพดินบริเวณหน้าอาคารโรงเรียนเทศบาลบ้านเขาเต่า และโครงการอ่างเก็บน้ำเขาเต่า อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ณ บ้านเขาเต่า ต.หนองแก อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ แก่นักเรียนโรงเรียนวังไกลกังวล หัวหิน

๓.๓ พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้ที่ได้รับทุนศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เสด็จไปศึกษาต่อ

๓.๔ ภาพบรรยากาศพิธีไหว้ครูนาฏศิลป์

๓.๕ ภาพพวงมาลัยดอกไม้มงคล เป็นเครื่องสักการะที่ศิษย์ใช้บูชาครู

๔. จัดทำตัวอักษร อาจเขียนด้วยมือหรือ

ใช้คอมพิวเตอร์ช่วย เลือกใช้ตัวอักษรแบบไทยที่มีความอ่อนช้อยแต่สง่างาม

๕. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ พิวเจอร์บอร์ด กระดาษโปสเตอร์แข็ง กระดาษโปสเตอร์อ่อน ริบบิ้น สีทอง พลาสติกใส กระดาษวาดเขียนสำหรับนำมาพับตัด หรือกรีดเพื่อทำวัสดุตกแต่งขอบและมุม ป้ายนิเทศ

๖. จัดวาง (lay out) ป้ายนิเทศ ให้หัวข้อป้ายนิเทศอยู่ข้างบนสุด จัดวางรูปภาพเรียงลำดับสูงต่ำตามความสำคัญ โดยให้มีช่องว่างระหว่างภาพเพื่อจะได้สามารถนำวัสดุตกแต่งมาประกอบให้ป้ายนิเทศมีความสวยงาม โดดเด่นยิ่งขึ้น

๗. หุ้มป้ายนิเทศด้วยพลาสติกใสเพื่อความคงทน และทำความสะอาดง่าย

ขั้นตอนทั้งหมดที่กล่าวมา แม้ว่าจะเป็นสิ่งเล็กๆ ที่เราเคยพบเห็นแต่การฝึกทำให้เป็นขั้นตอนก็จะช่วยให้เรามีทักษะในการทำงาน การจัดป้ายนิเทศนอกจากจะให้ความเพลิดเพลินในขณะทำงาน ความ

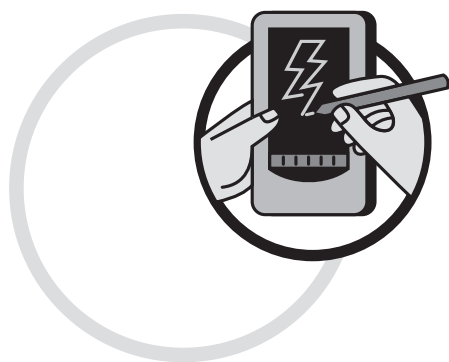


ภาพตัวอย่างป้ายนิเทศ “สำนักในพระคุณครู”

ภาคภูมิใจในการสร้างงานด้วยตัวเองแล้ว ยังช่วยสร้างบรรยากาศในห้องเรียนด้วยงานศิลปะอีกด้วย โดยเฉพาะห้องเรียนสำหรับเด็กเล็ก สีสรรค์สดใสจะ

## บรรณานุกรม

- ชลูด นิ่มเสมอ. **องค์ประกอบศิลป์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๔.
- พรมารินทร์ สุทธิจิตตะ. (๒๕๓๕). “ศิลปะการสร้างสรรค์บรรยากาศในห้องเรียน.” **สารพัฒนาหลักสูตร**. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑๑๒ (ตุลาคม-ธันวาคม) : ๑๑-๑๖.
- มาโนช กงกะนันทน์. **ศิลปะการออกแบบ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๘.
- เย็นจิตร วงชาลังกา. **ศิลปะการตกแต่งป้ายนิเทศ**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.
- เลอสม สถาปิตานนท์. **เทคนิคในการออกแบบ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- วัฒนะ จุฑะวิภาต. **ศิลปะการจัดนิทรรศการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๒.



# >> | เรียนรู้ยู่ในมือเรา

ธีระศักดิ์ เกิดทอง\*



**จาก**ประสบการณ์สอนนักเรียนมาเป็นเวลานานพอสมควร ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนมาหลายๆ แบบ ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนต่างก็มุ่งมั่นที่จะให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ได้รับความรู้ มีความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปใช้ในโอกาสที่ต้องใช้สาระความรู้แต่ละสาขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมัยก่อนครูอาจเข้าใจว่าความรู้มีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวครู

ทั้งหมดครูจึงพยายามบอก พยายามกำกับ บังคับให้นักเรียนรับความรู้ของครูไปให้ได้มากที่สุด แต่แท้จริงแล้วความรู้มีอยู่ทุกที่ ไม่ได้อยู่ที่ครูคนเดียวหรืออยู่ในห้องเรียนเท่านั้น นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากหลายๆ ทาง ที่สำคัญคือความรู้อยู่ในมือของนักเรียนเอง

จากภาพด้านบนการเรียนรู้นั้นต้องให้ความสำคัญกับตนเองเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็น ๕๐ เปอร์เซ็นต์

\* ครู ค.ศ. ๔ โรงเรียนอุตรดิตถ์ตรุณี จ.อุตรดิตถ์

ให้ความสำคัญกับครูประมาณ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ให้ความสำคัญกับเอกสารตำราเรียน สื่อ แหล่งเรียนรู้ประมาณ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ให้ความสำคัญกับเพื่อน ๑๐ เปอร์เซ็นต์ และที่สำคัญพ่อแม่ ผู้ปกครองก็มีความสำคัญอย่างยิ่งกับนักเรียนคิดประมาณ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งกลุ่มหลังที่ไม่ใช่ตัวเราเองนั้นอาจให้จำนวนเปอร์เซ็นต์น้อยกว่านี้หรือจะปรับให้เท่าๆ กันก็ได้ลองพิจารณาดูว่าแต่ละกลุ่มมีบทบาทในการเรียนรู้ของเราอย่างไรบ้าง



**เริ่มที่ตัวนักเรียนเอง** นักเรียนต้องรู้ว่าตัวเราเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการเรียน ดังคำที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” นักเรียนต้องมีความมุ่งมั่นกับการเรียน สนใจการเรียน โดยการทบทวนบทเรียนทั้งก่อนมาเรียนและหลังเรียนอย่างสม่ำเสมอ เวลาเรียนต้องตั้งใจเรียน เอาใจใส่ รับผิดชอบต่อการกิจต่างๆ ที่ได้รับ ในกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นในแต่ละสาระการเรียนรู้ ใช้หลักการเรียนรู้หัวใจนักปราชญ์ “สุ จิ ปุ ลิ” หรือที่นักการศึกษาในปัจจุบันใช้คำว่า “นักเรียนต้องเรียนโดยการคิด วิเคราะห์ เขียนและสื่อความได้” ซึ่งแปลว่านักเรียนต้องเรียนโดยใช้ความคิด รู้จักคิด มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์นำสิ่งที่ได้ เป็นประโยชน์มาใช้ นำเสนอสาระการเรียนรู้ออกมาเป็นบทความ รายงาน โครงงาน ให้ผู้อื่นเข้าใจ การฝึกทำโครงงาน ทำผลงานระหว่างเรียนเป็นการฝึกให้นักเรียนได้ใช้ความรู้เชิงบูรณาการจากสาระการเรียนรู้ต่างๆ

นักเรียนต้องแสดงผลงาน สร้างผลงานอย่างมีคุณภาพ ความขยัน อดทนและเข้มแข็งจะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จ นักเรียนจึงเปรียบเป็นวัวไถ

**ครู** มีบทบาทในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไร ครูไม่ใช่พระเอก ครูไม่สามารถบอกเราได้ทั้งหมด ครูจึงเป็นผู้ให้ความร่วมมือกับนักเรียน เดินไปกับนักเรียน คอยชี้แนะนักเรียนในการเรียน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สรรหาสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือ แหล่งเรียนรู้ นำเสนอแก่นักเรียน มีนักการศึกษากล่าวว่า “ครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนคิด สะกิด ให้นักเรียนถาม พยายามให้นักเรียนปฏิบัติ” ยุคปัจจุบัน ครูไม่ใช่ผู้สอน ไม่ใช่ผู้บอกแล้ว แต่เป็นผู้จัดการในชั้นเรียน รวมถึงทำหน้าที่ประเมินผลว่านักเรียนเรียนรู้ได้ผลเป็นอย่างไร อย่างยุติธรรม ตรงตามสภาพจริง ครูจึงเหมือนวัวขี่คอยชี้แนะ

**เอกสาร ตำราเรียน สื่อ แหล่งเรียนรู้** มีบทบาทอย่างไรกับการเรียนรู้ ปัจจุบันมีเอกสาร ตำราเรียน สื่อ อุปกรณ์การสอน และแหล่งเรียนรู้มากมาย ดังนั้นถ้านักเรียนมีหนังสือ เอกสาร ตำรา ประกอบการเรียนรู้และค้นคว้า นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างกว้างขวาง ในสมัยโบราณ ผู้เฝ้าหาความรู้จะต้องไปเรียนกับฤๅษีเพื่อให้ได้ความรู้ เรื่องต่างๆ ตามต้องการ บางครั้งต้องเรียนเรื่องเดียวกันหลายพระอาจารย์ เอกสาร ตำรา แหล่งเรียนรู้เปรียบเหมือนขุมพลังตรงกลาง เปรียบได้กับนิวกลาง

**เพื่อน** ความเป็นเพื่อนที่สนิทกัน เพื่อนรักกัน กินด้วยกัน เที่ยวด้วยกัน เรียนด้วยกัน เพื่อนแนะนำ เพื่อน ครูบางท่านใช้วิธีการสอนที่เรียกรูปแบบการสอน เช่น การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน แบบบัดดี้ (Buddy) แบบกลุ่มสัมพันธ์ ฯลฯ โดยการจัดห้องเรียนสำหรับผู้มีความสามารถใกล้เคียงกันเรียนด้วยกัน เพื่อนจึงเหมือนวัวที่มีเครื่องประดับ คือ นัวนาง

**พ่อแม่ ผู้ปกครอง** เป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดในการเรียนรู้ เพราะพ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก คอยให้ความสนับสนุนลูกที่กำลังใจ กำลังสติปัญญา

ตามที่ลูกร้องขอขณะเรียนทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน นับว่านอกจากเป็นครูคนแรกแล้วยังเป็นครูคนหลังด้วย เพราะท่านจะคอยดูแล คอยติดตามลูกอยู่ข้างหลัง ท่านจึงเป็นเหมือนนิ้วก้อยที่คอยหนุนยามเขียนหนังสือ

รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ มุ่งเน้นให้จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมี “ความรู้คู่คุณธรรม” พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มุ่งให้จัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ส่งเสริมให้เรียนรู้อย่างตรงตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ มุ่งให้ผู้เรียนเป็น “คนดี เก่ง มีความสุข และรักความเป็นไทย” ทุกฝ่ายจึงพยายามทุกทางเพื่อพัฒนาให้นักเรียนไปถึงเป้าหมายดังกล่าว เช่น

โรงเรียน สถานศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อสนองความต้องการของนักเรียน ชุมชน และท้องถิ่น

ครู จัดกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้คิด ได้ทำ ให้นักเรียนมีส่วนร่วม มีผลงาน มีการทำงานรายบุคคลและกลุ่ม มีการจัดการวัดผล ประเมินผลจากหลายทาง เช่น การร่วมกิจกรรม

ในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน จากการทำแบบฝึกหัด ผลงาน และการสอบ ทำให้วัดผลประเมินผลได้ตรงตามสภาพจริงมากที่สุด

ผู้ปกครอง ต้องให้ความร่วมมือกับนักเรียน โรงเรียน ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งด้านการเรียน และด้านความประพฤติของนักเรียน สนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน

ชุมชนและท้องถิ่น ร่วมมือกับโรงเรียนและผู้ปกครอง จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งด้านสาระความรู้ และที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม เป็นรื้อให้กับโรงเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข

องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่น จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมพัฒนา ร่วมระดมทุนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นว่านักเรียนเป็นคนสำคัญที่สุด นักเรียนจึงควรภูมิใจ ควรขยันหมั่นเพียร เรียนให้ดีที่สุดเพื่อจะได้เติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป





# สอนโครงการ เขายาก...จริงหรือ ?

อศิกรณ์ อินทรณีย์\*



ในยุคทศวรรษของการปฏิรูปการศึกษา ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕ ยังมีเสียงบ่นอื้ออึงจากเพื่อนครูจำนวนไม่น้อยที่มักประสบปัญหากับการพัฒนาวิธีเรียนและปรับเปลี่ยนวิธีสอนมุ่งสู่การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บ้างก็ท้อแท้หันกลับไปจัดการเรียนโดยใช้วิธีสอนแบบเก่า ขณะเดียวกันก็มีครูจำนวนมากที่ประสบความสำเร็จกับความพยายาม

ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ของกระแสสังคม แห่งการปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้เพราะ...

“โจทย์ปัญหาที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

ครูยังคงเป็นคำตอบสุดท้ายที่ถูกฟันธงว่าเป็นผู้มี บทบาทสำคัญที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลง

\* โรงเรียนบ้านหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๒ อ.บางเลน จ.นครปฐม ๗๓๑๓๐

หรือการปฏิรูปการเรียนรู้ที่จะประสบผลสำเร็จ  
หรือล้มเหลว...อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้”

คงต้องยอมรับกันโดยดุษฎีว่า วิธีสอนของครูยุคใหม่นั้นมีความหลากหลายและยืดหยุ่นตามหลักการจัดการศึกษาที่สำคัญ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวดที่ ๔ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ๒) ผู้เรียนสำคัญที่สุด และ ๓) กระบวนการจัดการศึกษาต้องมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ แนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าว นับเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ และเป็นหลักการจัดการศึกษาแห่งทศวรรษนี้ ที่เชื่อมโยงและกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหันมาให้ความสำคัญกับคำว่า “Child centered” หรือการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนและพัฒนาตามบริบทการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมเป็น “การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”

วิธีสอนโครงงาน เป็นวิธีสอนหนึ่งที่ถูกหยิบยกให้เป็นมโนวาทอันดับต้นๆ ของนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้แห่งทศวรรษ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีสอนนี้มีจุดเด่นที่ตอบสนองครอบคลุมหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ผลักดันให้ครูจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้วิธีสอนนี้เป็นที่รู้จัก และเป็นวิธีสอนหนึ่งที่ครูจำนวนไม่น้อยใฝ่ฝันอยากฝึกปรีวิทย์ยุทธ์ให้เกิดความชำนาญ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการเรียนรู้ที่หลากหลายตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผลงานที่เกิดขึ้นจากความสนใจของผู้เรียน ...ท่ามกลางกระแสที่ปลุกเร้าจิตวิญญาณการสอนทำให้ผู้เขียนถูกคิดถึงการกล่าวขานและประสบการณ์จากคุณครูรุ่นพี่ๆ ...มักพูดให้ฟังว่า...การสอนโครงงาน เขาว่าสอนยากจริงๆ !น้องเอ๊ย

ผู้เขียนหยุดทบทวนเพื่อกระตุ้นต่อมความคิด

และรวบรวมประสบการณ์จากการสอน...ว่าการสอนโครงงาน เป็นโฉนด ทำอะไรๆ จึงมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ไปต่างๆ นานา ...ที่สำคัญ ...สอนยากจริงหรือ?

ผู้เขียนเป็นครูคนหนึ่งที่ชอบท้าทายวิธีสอนใหม่ๆ เพื่อนำมาเป็นนวัตกรรมการสอนที่ใช้ประลองและเสริมสร้างสมรรถภาพทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียน อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่การประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้ หลังจากที่ได้ทบทวนและศึกษาแนวคิดเชิงทฤษฎีของการสอนแบบโครงงาน พอสรุปให้คำจำกัดความการสอนนี้ ได้เป็น ๒ นัย คือ

ความหมายตามนัยแรก : เป็นการจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิรูปที่บ่งชี้ถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการแสวงหาคำตอบจากข้อสงสัยหรือคำถามที่ผู้เรียนอยากรู้และสามารถกำหนดเป็นประเด็นปัญหาเพื่อให้นักเรียนขยายประสบการณ์โดยใช้การเรียนรู้สู่โครงงานด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือการทำวิจัยเล็กๆ ได้ด้วยตนเอง

ความหมายตามนัยที่สอง : เป็นการจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิรูปที่บ่งชี้ถึงกระบวนการสอนของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดการเรียนรู้ที่สนองความสนใจของผู้เรียนรายบุคคลเป็นกลุ่มหรือทั้งชั้นเรียน โดยมุ่งที่จะจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดในเรื่องหรือประเด็นที่สงสัยจากเนื้อหาสาระที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว หรือข้อสงสัยที่เป็นความสนใจของผู้เรียน โดยครูได้นำข้อมูลพื้นฐานจากข้อสงสัยของผู้เรียนเหล่านั้นมาถ้อยแถลงเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้โดยจัดทำโครงงานได้ ซึ่งครูจะวางแผนการเรียนรู้ไว้ก่อนแล้วล่วงหน้า และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่เชื่อมโยงหรือบูรณาการระหว่างความรู้หรือประสบการณ์เดิมกับความรู้หรือประสบการณ์ใหม่อย่างมีระบบ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ศึกษา และลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองในทุกขั้นตอน



ในการสอนโครงงานทั่วไป ครูมักออกแบบการสอนโครงงาน จำแนกได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

ประเภทแรก คือ การสอนโครงงานตามสาระการเรียนรู้ คือ การสอนโครงงานที่กำหนดให้เนื้อหาสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรเป็นตัวตั้ง โดยให้ผู้เรียนได้เลือกทำโครงงานจากสาระการเรียนรู้ที่ได้เรียนรู้ โดยทั่วไปการสอนโครงงานประเภทนี้ ครูผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดหรือวางแผนการสอนโครงงานไว้แล้วล่วงหน้าและกระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ ศึกษาค้นคว้า และสรุปผลการเรียนรู้ตามแผนการสอนที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ตามความแตกต่างและความสนใจของผู้เรียน

ประเภทที่สอง คือ การสอนโครงงานตามความสนใจของผู้เรียน คือ การสอนโครงงานที่กำหนดให้ความสนใจของนักเรียนเป็นตัวตั้งและให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรู้หรือศึกษาจากสิ่งที่เขาสนใจหรือมีข้อสงสัยใคร่รู้ ซึ่งปัญหาหรือข้อสงสัยของผู้เรียนอาจอยู่นอกเหนือจากสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร

เช่น อาจเกิดจากประสบการณ์ที่ได้ดู ได้ยิน ได้ฟัง ได้พบ ได้อ่าน จากสื่อหรือแหล่งความรู้ต่างๆ ในชีวิตประจำวันและปัญหาหรือข้อสงสัยเหล่านี้มีขอบเขตเพียงพอที่จะขยายผลสู่ความต้องการในการแสวงหาคำตอบด้วยการจัดทำโครงงานเพื่อสรุปความรู้หรือข้อเท็จจริงเชิงวิจัยง่ายๆ ได้

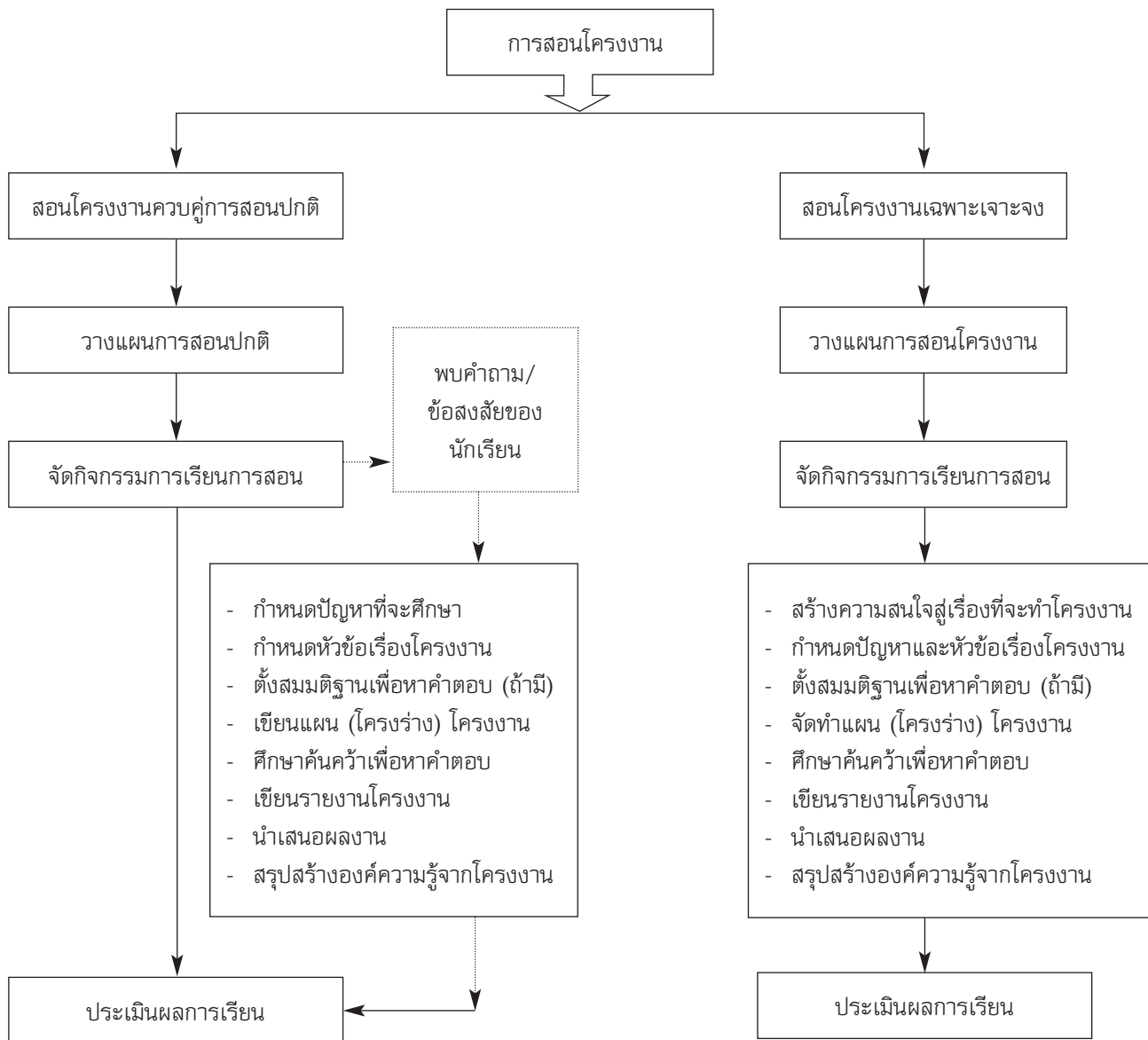
จากแนวคิดข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า จุดเริ่มต้นของการสอนโครงงานนักเรียน อยู่ที่ “...ข้อสงสัยใคร่รู้หรือปัญหาการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องการหาคำตอบ...” ในทางตรงกันข้าม หากครูมองข้ามความสำคัญในจุดเริ่มต้นนี้...หรือครูไม่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยใคร่รู้ในเรื่องที่กำลังสอน หรือส่งเสริมในสิ่งที่นักเรียนกำลังสนใจแล้ว...การสอนโครงงาน..คงเกิดขึ้นยาก....! และแน่นอนที่สุด...ครูที่มีทักษะในการตั้งคำถามหรือฉกฉวยโอกาสจากความสงสัยใคร่รู้ของผู้เรียน แม้เรื่องที่นักเรียนสงสัยบางเรื่อง ครูก็คาดไม่ถึงว่า...ความคิดของนักเรียนจะลุ่มลึกหรือเป็นความคิดที่เปี่ยมด้วยจินตนาการตามวัยผสมกับยุคสมัยของวิทยาศาสตร์และวิทยาการสมัยใหม่ หากได้รับการส่งเสริมที่ถูกต้อง เหมาะสม ความคิดเล็กๆ ของผู้เรียนอาจกลายเป็น “...ผลงานเชิงสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่ที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางการเรียนรู้ของผู้เรียน...”

จากประสบการณ์การสอนโครงงานที่ทำหายนี้อย่าง มีตะกอนการสอนที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ผสมผสานจากประสบการณ์ตรงในการสอนนักเรียน เพื่อให้ครูจำนวนหนึ่งที่ยังไม่เคยคิดหรือไม่อยากสอนโครงงานเพราะเชื่อว่า...การสอนโครงงาน...สอนยาก ทั้งที่ยังไม่เคยสอนโครงงานแบบจริงๆ จัง หรือสอนเป็นเรื่องเป็นราวเสียที ได้ลองนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิผล...ด้วยตนเอง

การสอนโครงงาน โดยทั่วไปครูสามารถดำเนินการได้เป็น ๒ วิธีด้วยกัน คือ การสอนโครงงานควบคู่กับการสอนปกติ และการสอนโครงงานเฉพาะเจาะจง แท้ที่จริงแล้วการสอนโครงงานทั้ง ๒ วิธี

ครูจะต้องเตรียมการหรือวางแผนการสอน ดำเนินการสอนหรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผล

การเรียนรู้ ดังแผนภูมิที่ ๑ กระบวนการจัดการเรียนการสอนโครงงาน

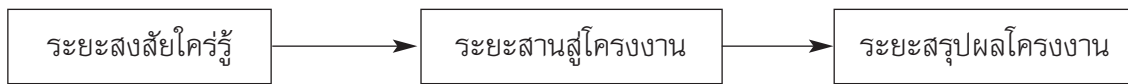


จากแนวทางการสอนโครงงานข้างต้น ครูจะใช้วิธีสอนอย่างไรขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียนรวมถึงจุดมุ่งหมายการสอนของครู แต่ไม่ว่าครูจะสอนด้วยวิธีใด ตัวบ่งชี้ที่จะส่งผลสู่ความสำเร็จขึ้นอยู่กับบทบาทการจัดการเรียนรู้ของครูและเทคนิคการสอนโครงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่ยังไม่มีพื้นฐานการจัดทำโครงงาน

มาก่อน ครูจำเป็นต้องสอดแทรกความรู้พื้นฐานในการจัดทำโครงงานแก่นักเรียนเพิ่มขึ้นด้วย

จากประสบการณ์การสอนโครงงาน ผู้เขียนเชื่อว่าครูจะสอนโครงงานให้นักเรียนประสบความสำเร็จนั้น จะต้องส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านทักษะการจัดทำโครงงานควบคู่กับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานด้วย

โดยทั่วไปกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน สามารถจำแนกได้เป็น ๓ ระยะ คือ



**ระยะสงสัยใคร่รู้** เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้โดยโครงงานและเป็นระยะที่มีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะหากนักเรียนสามารถกำหนดจุดเริ่มต้นเพื่อจัดทำโครงงานได้ชัดเจนและเหมาะสมแล้ว ความสำเร็จในการเรียนรู้โดยโครงงานคงไม่ใช่เรื่องยาก แต่หากนักเรียนผ่านจุดนี้อย่างคลุมเครือความล้มเหลวในการจัดทำโครงงานก็ย่อมเป็นไปได้ง่ายเช่นกัน

บทพิสูจน์ที่ครูต้องชัดเจนในขั้นตอนนี้ คือ ครูจะต้องเป็นนักสร้างความสนใจใคร่รู้ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนอย่างอัตโนมัติเพื่อสร้างสรรค์และนำไปสู่คำถามหรือปัญหาที่ต้องการค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องที่กำลังเรียนในบทเรียน เรื่องที่พบเห็นจากประสบการณ์ประจำวัน เรื่องที่รับรู้หรือศึกษาจากสื่อต่างๆ เป็นต้น หากครูสามารถสร้างให้นักเรียนเป็นนักสังเกตหรือเป็นนักคิดแล้ว ปริมาณคำถามหรือความสงสัยใคร่รู้ของนักเรียนที่ต้องการจะแสวงหาคำตอบจะหลั่งไหลมาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรียนเรื่องใด สารการเรียนรู้ใดก็มักจะมี ความสงสัยใคร่รู้ อยู่เสมอ นั่นหมายถึงปริมาณในการจัดทำโครงงานของนักเรียนจะเพิ่มมากขึ้นด้วย ในการนำความสงสัยใคร่รู้เหล่านั้นมาขยายผลและสร้างโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียนสู่โครงงาน ครูอาจทบทวนความคิดของผู้เรียนสู่การเรียนรู้ด้วยการใช้เทคนิคคำถามต่างๆ เช่น

ขณะที่ครูคณิตศาสตร์ กำลังสอนนักเรียนชั้น ป.๔ สารการเรียนรู้ เรื่อง การวัดความยาว โดยกำหนดผลการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและคาดคะเนพร้อมอภิปรายเหตุผลของคำตอบเกี่ยวกับการวัดความยาวได้

กิจกรรมการเรียนรู้ : ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ากลุ่มการเรียนรู้ โดยแต่ละกลุ่มจะต้องวัด ส่วนสูงของเพื่อนในห้องเรียน รวมถึงสิ่งของต่างๆ ที่กำหนดให้ในชั้นเรียนโดยใช้เชือกเส้นละ ๒ เมตรเป็นเครื่องมือวัด หลังจากปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จแล้ว ครูให้แต่ละกลุ่มผ่อนคลายโดยการเล่นเกมกระโดดเชือก เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการกระโดดเชือก จากนั้นให้นักเรียนนำเสนอผลการเรียนและซักถามเกี่ยวกับข้อสงสัยใคร่รู้ที่นักเรียนต้องการหาคำตอบจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ นักเรียนคนหนึ่งมีคำถามที่เชื่อมโยงความรู้จากการเรียนคณิตศาสตร์ไปสู่กิจกรรมการกระโดดเชือก โดยที่ครูไม่ได้คาดคิดมาก่อน “...ครูครับผมมีคำถามสงสัยว่า ระหว่างคนตัวสูงกับคนตัวเตี้ยใครจะกระโดดเชือกได้มากกว่ากันครับ...”

ครูทั่วไป ...อาจปล่อยให้ความคิดของนักเรียน จบลงเพียงแค่นี้ แต่ถ้าเป็นครูนักจัดการเรียนรู้โครงงานแล้วจะใช้คำถามหรือข้อสงสัยของนักเรียนมาขยายผลสู่การเรียนรู้โดยใช้โครงงาน หากพบว่าคำถามของนักเรียนมีความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงงาน ครูจะใช้คำถามนี้มาร่วมอภิปรายกับนักเรียนเพื่อระดมความคิดในการกำหนดประเด็นสงสัยใคร่รู้ให้ชัดเจนอีกครั้ง เช่น

เรื่องที่นักเรียนสงสัยใคร่รู้ หรือสนใจอยาก ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ ?

นักเรียนที่ตัวสูงกับนักเรียนที่ตัวเตี้ยใคร กระโดดเชือกได้มากกว่ากัน

### คำตอบคาเดา/สมมติฐาน?

- นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าเป็นนักเรียนตัวเตี้ย เพราะเชื่อว่ามี ความคล่องแคล่วว่องไวมากกว่านักเรียนตัวสูง



### การยืนยันคำตอบ

- ☐ เป็นคำตอบสุดท้ายที่ถูกต้อง
- ☒ เป็นคำตอบที่ยังไม่แน่ใจ ต้องการพิสูจน์ คั่นคว้าต่อไป
- ☐ เป็นคำตอบที่ไม่สามารถ คั่นคว้าได้

### ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่โครงงาน

- ☒ สิ่งที่นักเรียนสงสัยใคร่รู้สามารถขยายประสบการณ์โดยใช้การเรียนรู้สู่โครงงานได้
- ☒ นักเรียนควรกำหนดหัวข้อหรือชื่อเรื่องโครงงานเพื่อศึกษา ทดลอง ให้ได้คำตอบที่ถูกต้องต่อไป
- ☐ อื่นๆ.....

หลังจากที่ครูได้นำเรื่องหรือคำถามที่นักเรียนสงสัยใคร่รู้มาขยายประสบการณ์เพื่อยืนยันคำตอบ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายหรือสืบค้นหาความรู้เพิ่มเติม ในเชิงปฏิบัติคำถามหรือข้อสงสัยของนักเรียนจะมีขอบเขตในการหาคำตอบ ซึ่งเมื่อครูพิจารณาว่า คำถามนั้นนักเรียนมีคำตอบที่ถูกต้อง อยู่แล้วหรือไม่ สามารถจะค้นคว้าหาคำตอบได้ด้วย ข้อจำกัดบางประการ ก็ไม่จำเป็นจะต้องนำมาขยายผลเพื่อจัดทำโครงงาน ควรเสนอแนะให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีอื่นที่เหมาะสมต่อไป

**ระยะสานสู่โครงงาน** เป็นการพัฒนาโครงงานหลังจากที่ผู้เรียนสามารถผ่านด่านแรกมาได้แล้ว ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนางานวางแผนจัดทำโครงงานเพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินการจัดทำโครงงานให้เกิดเป็นรูปธรรมโดยจัดทำโครงร่างการจัดทำโครงงานและสานสู่การปฏิบัติต่อไป

บทพิสูจน์ที่ครูต้องชัดเจนในขั้นตอนนี้ คือ ครูจะต้องช่วยให้นักเรียนวางแผนและจัดทำโครงร่างโครงงานให้ประสบความสำเร็จในเบื้องต้นก่อน แล้วจึงค่อยให้นักเรียนปฏิบัติตามแผนที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติการโครงงานที่ชัดเจน มีหลายวิธี

ด้วยกัน วิธีหนึ่งที่ผู้เขียนมักใช้และประสบผลสำเร็จคือการใช้เทคนิคคำถาม (๔ W ๑ H) ช่วยสร้างแนวทางการเขียนโครงร่าง โดยมีแนวคำถามสำคัญ ดังนี้

**คำถามที่ ๑ : Why ทำไมนักเรียนถึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้**

- สิ่งที่เป็นแรงบันดาลใจให้นักเรียนอยาก จะศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ คืออะไร

(ฝึกเขียนมูลเหตุแห่งความสนใจ)

- นักเรียนคิดว่าจะศึกษาเรื่องนี้ไปเพื่ออะไร (ฝึกเขียนวัตถุประสงค์โครงงาน)

**คำถามที่ ๒ : What สิ่งที่นักเรียนสงสัยใคร่รู้ คืออะไร**

- คำถามที่นักเรียนสงสัยใคร่รู้คืออะไร (นำข้อสงสัยใคร่รู้ในระยะเริ่มต้นโครงงานมาใส่)

- คำตอบที่คาเดาของนักเรียน (นำคำตอบที่คาเดาหรือสมมติฐานมาใส่)

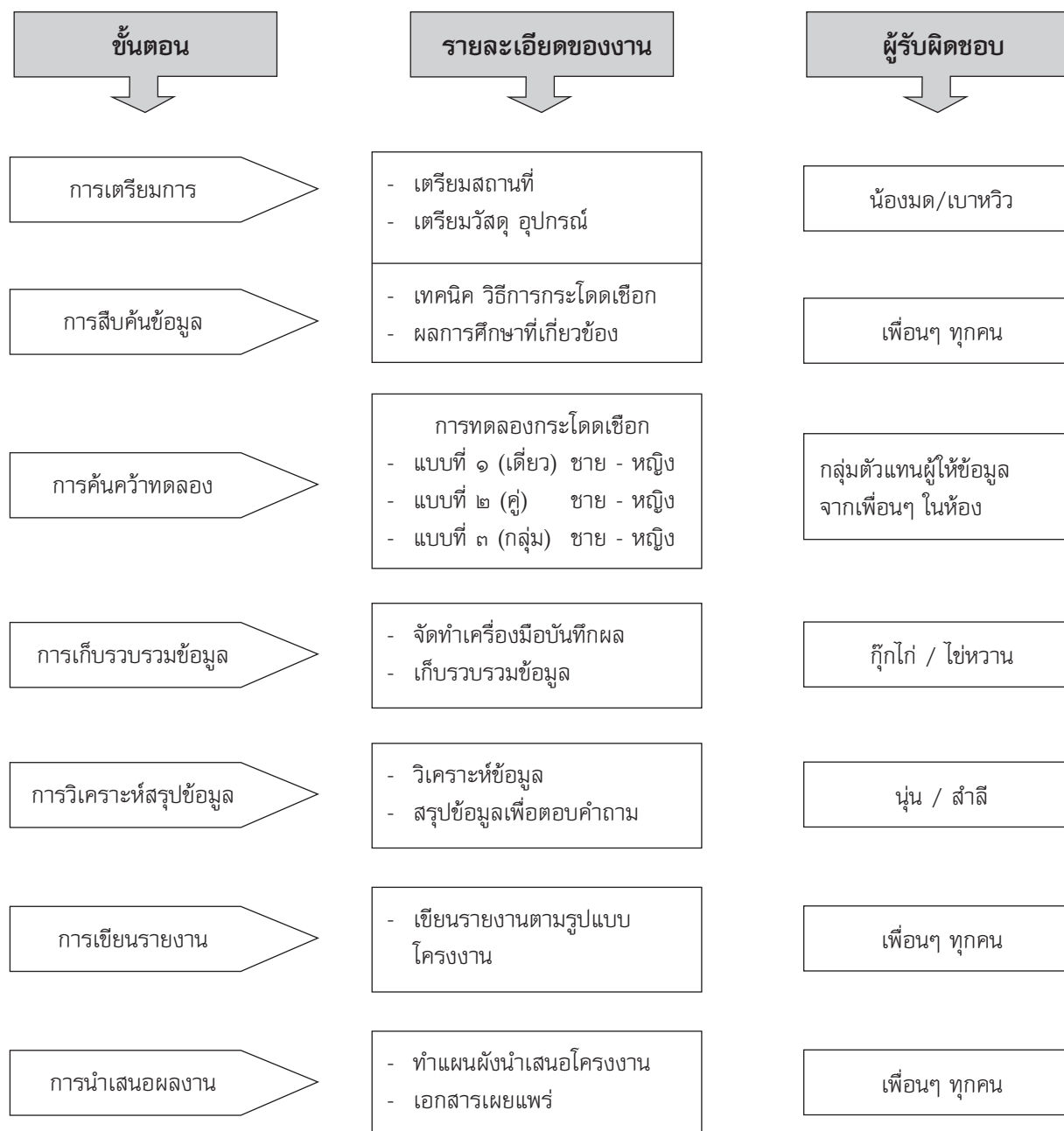
**คำถามที่ ๓ : When นักเรียนจะศึกษาเรื่องนี้เมื่อไร**

\* ระหว่างวันที่.....ถึง.....

**คำถามที่ ๔ : Where นักเรียนจะศึกษาเรื่องนี้ที่ไหน**

- แหล่งเรียนรู้ภายใน .....
- แหล่งเรียนรู้ในชุมชน.....
- สื่อ หนังสือ ฯลฯ.....

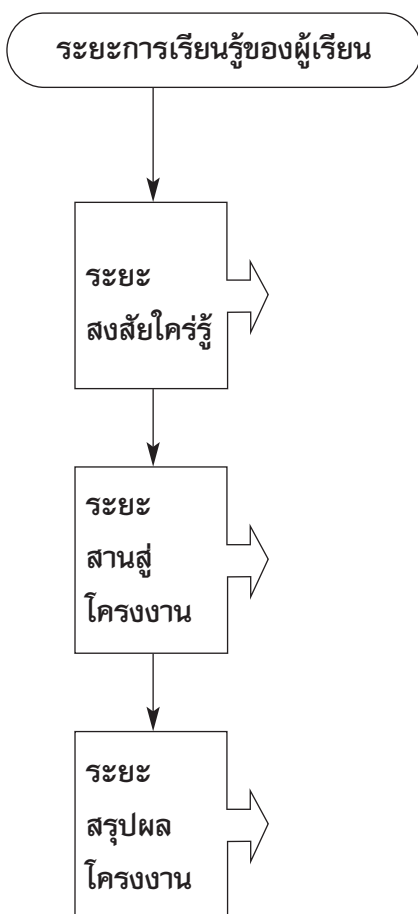
## คำถามที่ ๕ : How นักเรียนมีแผนการดำเนินงานอย่างไร



เมื่อนักเรียนจัดทำโครงร่างโครงงานได้แล้ว จะทำให้นักเรียนเห็นแนวทางการจัดทำโครงงานและขั้นตอนการดำเนินงานที่จะต้องปฏิบัติ ในระยะการพัฒนาศูโครงงานนั้นนับว่าเป็นขั้นการเรียนรู้ที่ยากที่สุดในการจัดทำโครงงาน ทั้งนี้เพราะผู้เรียนจะต้องใช้

ทักษะในการวางแผน การปฏิบัติตามแผน สิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในขั้นตอนนี้ คือ การกำหนดแผนการดำเนินงานค้นคว้าทดลองที่ชัดเจน จะศึกษาค้นคว้าอย่างไร จึงจะตอบคำถามที่สงสัยใคร่รู้นี้ได้ดีที่สุด

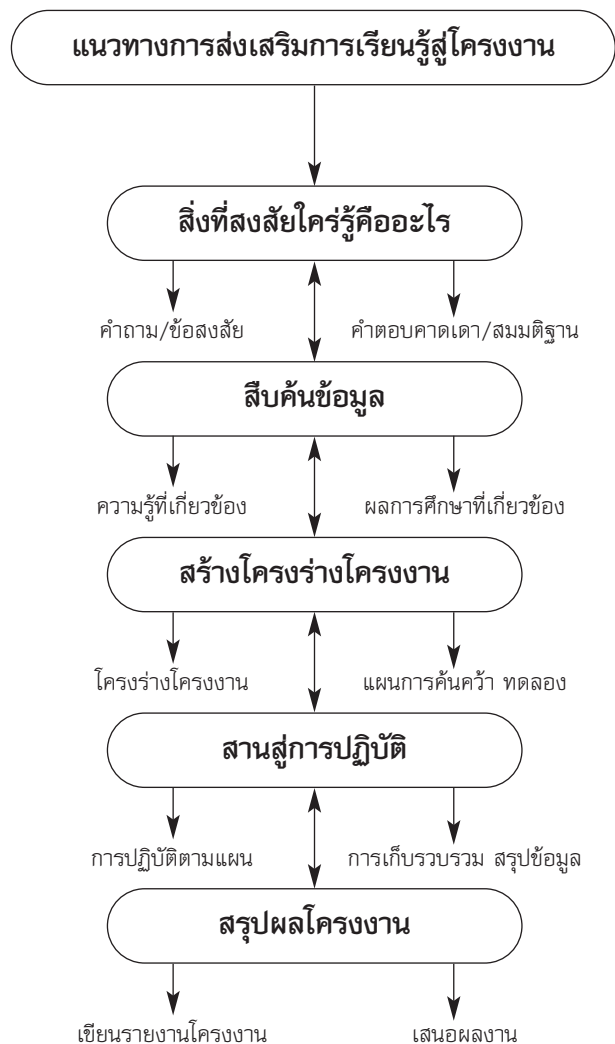
**ระยะสรุปผลโครงการ** เมื่อนักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าได้คำตอบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สรุปความรู้ที่ได้จากการทำโครงการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือขยายผลสู่การดำเนินงานต่อไป และควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินความสำเร็จของการเรียนรู้จากการจัดทำโครงการ เพื่อสะท้อนความคิดต่อการปฏิบัติการเรียนรู้และใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้มี



บทพิสูจน์การจัดการเรียนรู้สู่โครงการ คงไม่ใช่เรื่องสำคัญอะไร หากแต่สิ่งที่ครูได้เรียนรู้และพัฒนาให้ผู้เรียนของเราได้พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของตนเองสู่โลกกว้าง...สำคัญกว่า เพราะการเรียนรู้

มาตรฐานสูงขึ้นต่อไป

จากแนวคิดการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดทำโครงการนักเรียนให้ครอบคลุมการดำเนินงาน ๓ ระยะข้างต้น มีจุดเน้นที่ครูควรหาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนและสถานการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น สามารถสร้างสรรค์เป็นบทสรุปสู่การปฏิบัติ ดังนี้



ไม่มีสูตรสำเร็จ แต่วันนี้หากผู้เรียนได้ก้าวอย่างและเรียนรู้ ออกนอกกะลาตามสิ่งที่พวกเขาสนใจหรือสงสัยใคร่รู้ กบน้อยๆ เหล่านี้ อาจเติบโตขึ้นเป็นนักวิจัยที่ก้าวไกลในอนาคตก็เป็นได้....



สุวรรณา สายาคม\*



**บท**สอนวรรณคดีไทย โดยใช้บทเพลง เป็นสื่อในการสอนนั้น เป็นวิธีหนึ่งที่ครูภาษาไทยควร นำไปใช้ในการเรียนการสอนวรรณคดีไทย เพราะ บทเพลงจะจดจำง่าย เมื่อนำไปประกอบการสอน นักเรียนจะมีความเพลิดเพลิน และซาบซึ้งในอารมณ์ส ของภาษาในวรรณคดีไทยมากขึ้น

เพลงที่ใช้ประกอบการสอนนั้น มาจากบทเพลง ที่มีเนื้อร้องตัดตอนมาจากเนื้อหาในวรรณคดีเรื่องต่างๆ

ที่แต่งด้วยคำประพันธ์ร้อยกรอง ส่วนมากเป็นกลอน สุภาพ และโคลงสุภาพ ซึ่งมีเนื้อหาหลักซึ่งกินใจ มี คติสอนใจ ถึงกับบันดาลใจให้นักแต่งเพลงนำมาเป็น เนื้อร้องใส่ทำนองเพลงออกมาเป็นบทเพลงที่ไพเราะ เพราะพริ้ง เป็นบทเพลงที่ได้รับความนิยมทั้งในอดีต และปัจจุบัน

นอกจากนี้ เนื้อหาจากวรรณคดีที่นำมาเป็น เนื้อร้องนั้น ถ้านักเรียนได้รู้ที่มาและต้นเรื่องของเพลง

\* อาจารย์โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เหล่านั้นจะตระหนักในความงามของภาษาไทย เห็นคุณค่าของวรรณคดีไทยเรื่องนั้นมากขึ้น ส่วนทำนอง

เพลงนั้น เป็นทำนองเพลงไทยเดิมและเพลงสากล ผู้เขียนได้รวบรวมไว้เฉพาะเพลงที่เป็นที่นิยมกัน ดังนี้

#### ๑. เพลง อนิจจาความรัก

|                  |                                                                               |
|------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| เนื้อร้อง        | จากวรรณคดีบทละครเรื่อง อิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย |
| ทำนอง            | เพลงไทยสากล                                                                   |
| ลักษณะคำประพันธ์ | ร้อยกรองประเภทกลอนบทละคร                                                      |

โอ้อ่านิจจาความรัก  
ตั้งแต่จะเชียวเป็นเกลียวไป  
สตรีใดในพิภพจบนแดน  
ด้วยไฝรักให้เกินพักตรา  
โอ้อ่าน่าเสียดายตัวนัก  
จะออกซื้อสือชั่วไปทั่วทิศ

ฟังประจักษ์ดังสายน้ำไหล  
ไหนเลยจะไหลคืนมา  
ไม่มีใครได้แค้นเหมือนตัวข้า  
จึงมีแต่เวทนาเป็นเนืองนิตย์  
เพราะเชื่อลั่นหลงรักจึงซ้ำจิต  
เมื่อพลั้งคิดผิดแล้วจะโทษใคร

- ที่มา** เนื้อร้องตอนนี้มาจากเนื้อเรื่อง ตอนที่ อิเหนาลานางจินตะหราวาตี ธิดาท้าวหมันหยาเพื่อไปช่วยเมืองดาหาคำศึกสงคราม นางจินตะหราชำครวญด้วยความเสียใจเกรงว่าอิเหนาจะไม่กลับมา และเสียตายนเองที่หลงเชื่ออิเหนา และไฝสูงเกินศักดิ์ ทำให้เสียใจและอับอายภายหลัง
- วรรณศิลป์**
- ๑) มีความหมายลึกซึ้ง ใช้ภาพพจน์อุปมาโวหาร เปรียบความรักเหมือนสายน้ำที่จะไม่ไหลหวนคืนกลับมา
  - ๒) ให้ข้อคิดคติเตือนใจว่าลูกผู้หญิงควรรักนวลสงวนตัวไม่ทำผิดประเพณีจะเสียใจภายหลัง



การแสดงจินตลีลาประกอบเพลงอนิจจาความรัก เรื่อง อิเหนา

## ๒. เพลง โศก

|                  |                                                       |
|------------------|-------------------------------------------------------|
| เนื้อหา          | จากวรรณคดีเรื่อง นิราศเดือน ของกรมหมื่นสมุทตม (นายมี) |
| ทำนอง            | เพลงไทยสากล                                           |
| ลักษณะคำประพันธ์ | ร้อยกรองประเภทกลอนเพลงยาว                             |

|                             |                                |
|-----------------------------|--------------------------------|
| ว่าจะโศกโศกอะไรในโลก        | ไม่เท่าโศกใจหนักเหมือนรักสมร   |
| จะว่าหนักหนอะไรในดินดอน     | ถึงสิ่งขรก็ไม่หนักเหมือนรักกัน |
| จะว่าเจ็บเจ็บแผลพอกแก้หาย   | ถ้าเจ็บกายแล้วชีวาจะอาสัญ      |
| แต่เจ็บแค้นนี้แลแสนเจ็บครัน | สุดจะกลั้นสุดจะกลืนฝืนอารมณ์   |

- ที่มา** นิราศเดือน มีลักษณะเป็นนิราศ มีเนื้อหารำพันความรักโดยโยงไปถึงเหตุการณ์และประเพณีแต่ละเดือน เหมือนโคลงทวาทศมาส ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เนื้อร้องตอนนี้นำจากนิราศเดือนที่ ๔ ซึ่งถือเป็นสิ้นสุดปีในสมัยก่อน ขึ้นปีใหม่เป็นเดือนที่ห้า โดย นายมี โอดครวญ อัดอั้นตันใจเรื่องความรัก
- วรรณศิลป์** ๑) ถ้อยคำมีความหมายลึกซึ้ง ใช้โวหารอุปมาเปรียบเทียบความรักว่าถ้าไม่สมหวังแล้วจะมีความโศกเศร้า หนักใจ และเจ็บแค้นมากกว่าสิ่งใดๆ
- ๒) ใช้กลวิธีการเล่นคำ

## ๓. เพลง น้ำค้าง น้ำใจ

|                  |                                              |
|------------------|----------------------------------------------|
| เนื้อหา          | จากวรรณคดีนิราศพระบาท ของพระสุนทรโวหาร (ภู่) |
| ทำนอง            | เพลงไทยสากล                                  |
| ลักษณะคำประพันธ์ | ร้อยกรองประเภทกลอนเพลงยาว                    |

|                                |                                |
|--------------------------------|--------------------------------|
| น้ำใจนางเหมือนน้ำค้างในร่มพฤษ  | เมื่อยามดึกดั่งจะรองออกดื่มได้ |
| ครั้นยามรุ่งสุริยฉายก็หายไป    | ไอ้หนอใจเลือนไปไม่คืนมา        |
| เหมือนกระแสดวงเดียวที่เชียวหนอ | มาเกิดก่อเกายกนดสกดหน้า        |
| ต้องแยกคลองออกเป็นสองทางคงคา   | นี้หรือคนจะมิน่าเป็นสองใจ      |

- ที่มา** พระสุนทรโวหาร (ภู่) แต่งนิราศพระบาท เมื่อตามเสด็จพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ เสด็จรัชกาลที่ ๑ ซึ่งผนวชเป็นพระภิกษุไปนมัสการพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี พ.ศ. ๒๓๕๐ เป็นบันทึกการเดินทาง ลักษณะนิราศ โดยคร่ำครวญอาลัยรักนางจันทรารยาของตน เนื้อร้องตอนนี้นำจากเนื้อเรื่องตอนที่ขบวนเรือไปถึงเกาะราชคราม จังหวัดอยุธยา ซึ่งมีลักษณะแม่น้ำแยกออกเป็นสองทาง
- วรรณศิลป์** มีความหมายลึกซึ้ง ใช้ภาพพจน์อุปมาโวหารเปรียบเทียบความรักของผู้หญิงว่าแปรเปลี่ยนได้ง่าย และหญิงมักมีสองใจเหมือนแม่น้ำสายเดียวที่แยกออกเป็นสองสายได้

#### ๔. เพลง คำมั่นสัญญา

เนื้อหา จากวรรณคดีนิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี ของพระสุนทรโวหาร (ภู่)  
ทำนอง เพลงไทยสากล  
ลักษณะคำประพันธ์ ร้อยกรองประเภทกลอนเพลงยาว

|                            |                            |
|----------------------------|----------------------------|
| ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร  | ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน |
| แม้เกิดในใต้ฟ้าสุธาธาร     | ขอพบพานพิศวาสไม่วาญคลา     |
| แม้เนื้อเย็นเป็นห้วงมหรณพ  | พี่ขอพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจฉา |
| แม้เป็นบัวตัวพี่เป็นภุมรา  | เชยผกาโกสุมประทุมทอง       |
| แม้เป็นถ้ำอำไพใคร่เป็นหงส์ | จะร่อนลงสิงสู่เป็นคู่สอง   |
| ขอติดตามทราชมสงวนนวลละออง  | เป็นคู่ครองพิศวาสทุกชาติไป |

ที่มา เนื้อร้องตอนนี้มาจากเนื้อเรื่องตอนที่พระอภัยมณีได้พบนางละเวง ธิดาเจ้าเมืองลังกา จึงเกิดความรัก พระอภัยมณีได้พรรณาคำรักที่มีต่อนาง และเกี่ยวพาราสีขอเป็นทองแผ่นเดียวกัน

วรรณศิลป์ ๑) ใช้วิธีการแต่งแบบซ้ำคำ โดยขึ้นต้นทุกวรรคเป็นคำซ้ำกัน  
๒) ถ้อยคำไพเราะ มีความหมายลึกซึ้งกินใจ ใช้โวหารเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องอยู่คู่กัน เหมือนพระอภัยมณีที่ต้องอยู่ใกล้ชิดคู่กันกับนางละเวง

#### ๕. เพลง ลาวครวญ

เนื้อหา จากวรรณคดีบทละครเรื่อง พระลอ พระนิพนธ์ในกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ (ประเสริฐอักษร)  
ทำนอง เพลงลาวครวญ  
ลักษณะคำประพันธ์ ร้อยกรองประเภทบทละครร้อง

|                               |                               |
|-------------------------------|-------------------------------|
| ไอ้พระชนนีศรีแมนสรวง          | จะไศกทรวงเสียวู่วาสักถึง      |
| ไหนทุกข์ถึงพิตรรงค์ทรงรำพึง   | ไหนไศกซึ่งถึงตุ่มหทัย         |
| ร่ำอุกจะสู้เนื้อเมียตน        | เมียร่ำคนหรือจะสู้พระแม่ได้   |
| พระแม่อยู่เยือกเย็นไม่เห็นใคร | หรือกลับไปสู่นครก่อนจะดี      |
| พี่เลี้ยงตรองพลางสนองพระดำรัส | เห็นขอบขัดเขิญคินบุรีศรี      |
| เฉลิมกรุงบำรุงประชาชี         | ให้เป็นทีเกษมสุขสืบไป         |
| ไอ้พิตรยังคิดยังขัดข้อง       | ครั้นจะจรหรือก็ห่วงนครใหญ่    |
| ครั้นจะคืนก็เกรงคนโยโย        | ว่าท่านให้คร้ามขลาดประหลาดชาย |

|                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>ที่มา</b>     | กรมพระนคราธิประพันธ์พงศ์ ทรงให้กำเนิดบทละครร้อง โดยดัดแปลงมาจากละครตะวันตก ทรงนิพนธ์บทละครจำเรื่อง พระลอ จากวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอสมัยอยุธยา เนื้อร้องตอนนี้เป็นตอนที่พระลอคร่ำครวญถึงนางบุญเหลือ พระมารดา เมื่อจะจากไปหาพระเพื่อนพระแพง ทั้งๆ ที่รู้ว่าโดนเสน่ห์ทำให้พระลอลังเลว่าจะไปหรือไม่ไป พระลอรำพันถึงความทุกข์ของแม่ที่ลูกต้องจากไป เสมือนหนึ่งพระลอรู้ว่าตนจะไม่ได้กลับบ้านเมืองอีก |
| <b>วรรณศิลป์</b> | ๑) ใช้ถ้อยคำมีความหมายลึกซึ้ง เห็นความรักของแม่ที่เป็นความรักที่ไม่เหมือนความรักแบบชู้สาว<br>๒) มีสำนวนโวหารดีเด่นที่เป็นที่รู้จักกันดี คือ “ร้อยชู้ฤาจะสู้เนื้อเมียตน เมียร้อยคน ฤาจะสู้พระแม่ได้”                                                                                                                                                                                            |

## ๖. เพลงจากวรรณคดี เรื่อง นิทานเวตาล

|                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>เนื้อหา</b>          | จากนิทานเวตาล พระนิพนธ์ในกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.)                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>ทำนอง</b>            | เพลงสร้อยสนตัด                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>ลักษณะคำประพันธ์</b> | ร้อยแก้วสลับกับบทร้อยกรอง (ตอนนี้เป็นกลอนสุภาพ)                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|                         | <div> <div>ใครจะไว้ใจอะไรตามใจเกิด</div> <div>หนึ่งอย่าไว้ใจทะเลทุกเวลา</div> <div>สามผู้ถืออาวุธสุดจกร้าย</div> <div>ห้ามหากษัตริย์ทรงฉัตรชัย</div> </div> <div> <div>แต่อย่าเกิดไว้ใจในสิ่งห้า</div> <div>สองสัตว์เขี้ยวเล็บงายาวางใจ</div> <div>สี่ผู้หญิงทั้งหลายอย่ากราบไถ่</div> <div>ถ้าแม้ใครประมาทอาจตายเอย</div> </div> |

|                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>ที่มา</b>     | จากเรื่องนิทานเวตาลเรื่องที่ ๖ เวตาลเล่าให้พระวิกรมมัททัยฟังเรื่อง เกศวะซึ่งยกลูกสาว คือ มธุตาลตี ให้พราหมณ์หนุ่ม ๓ คน ซึ่งต่างก็วิวาทแย่งชิงนาง พราหมณ์เกศวะจึงให้ทั้ง ๓ คน ท่องภาชิตโบราณ ถ้าใครท่องภาชิตโบราณได้จับใจพราหมณ์ คนนั้นจะได้ลูกสาวพราหมณ์ ตอนนี้เป็นเนื้อเรื่องตอนที่ชายหนุ่มคนที่ ๒ ท่องภาชิตโบราณ ซึ่งเป็นคติสอนใจ |
| <b>วรรณศิลป์</b> | - ให้คติสอนใจ ไม่ควรประมาทในสิ่งห้าอย่าง คือ ทะเล สัตว์เขี้ยวเล็บงา ผู้ถืออาวุธ ผู้หญิง และพระมหากษัตริย์ เพราะสามารถให้คุณให้โทษได้ง่าย                                                                                                                                                                                            |

## ๗. เพลง สาส์นรัก

|                         |                                                                                   |
|-------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| <b>เนื้อหา</b>          | จากวรรณคดีบทละครร้อง ท้าวแสนปม พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว |
| <b>ทำนอง</b>            | เพลงไทยสากล                                                                       |
| <b>ลักษณะคำประพันธ์</b> | ร้อยกรองประเภทกลอนแปด                                                             |

|                              |                            |
|------------------------------|----------------------------|
| ในลักษณะนั้นว่าน่าประหลาด    | เป็นเชื้อชาตินักรบกล้า     |
| เหตุไฉนย่อท้อรอร่า           | ฤจะกล้าแต่เพียงวาที        |
| เห็นแก้วแวววับจับจิต         | โยไม่คิดอาจเอื้อมให้เต็มที |
| เมื่อไม่เอื้อมจะได้อย่างไรมี | อันมณีฤจะโลดไปถึงมือ       |

**ที่มา** ท้าวชินเสนกษัตริย์หนุ่มปลอมตนเป็นท้าวแสนปม ออกเดินทางท่องเที่ยวจนมาถึงเมือง  
ตรัยตริงศ์ นางอุษาธิดาท้าวตรัยตริงศ์ เห็นตัวตนแท้จริงของท้าวชินเสน ทั้งสองต่างหลงรักกัน  
เนื้อร้องตอนนี้นำมาจากตอนที่ ท้าวชินเสนจารึกข้อความบนมะเขือเป็นจดหมายถึงนางอุษา  
ว่ามีอาจเอื้อมพระธิดานางอุษาจึงเขียนจดหมายตอบให้ท้าวชินเสนมีความกล้าที่จะรักหญิง  
**วรรณศิลป์** ใช้ถ้อยคำสละสลวย เปรียบเทียบและมีความหมายลึกซึ้ง ให้ผู้ชายมีความกล้าและมานะ  
ที่จะรักและเกี่ยวพาราสีผู้หญิง เมื่อพบผู้หญิงที่ต้องการ

#### ๘. เพลง ดวงใจ

**เนื้อหา** จากวรรณคดีบทละครเรื่อง ท้าวแสนปม พระราชนิพนธ์ในพระบาท  
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

**ทำนอง** เพลงไทยสากล

**ลักษณะคำประพันธ์** ร้อยกรองประเภทกลอนแปด

|                               |                            |
|-------------------------------|----------------------------|
| ไฉ่ว่าดวงใจอยู่ไกลลิบ         | เหลือจะหิบบาชมภิรมย์สันต์  |
| เหมือนดวงดาววาววาวอยู่ไกลครัน | ชิดสวรรค์สุดเอื้อมมาเชยชม  |
| เสียแรงชื่ออุษานารี           | โยไม่มีเทวมาอุ้มสม         |
| ปล่อยให้นั่งพุ่มฟอกอกตรม      | ร้อนระบมจิตใจดังไฟรน       |
| อ้อองค์เทवासูรารักษ์          | ทรงฤทธิ์สิทธิ์ศักดิ์มหาศาล |
| ช่วย دلใจให้ชูชิวานต์         | เสียวสรวนเสน่ห์หามาไวไว    |

**ที่มา** เนื้อร้องตอนนี้นำมาจากเนื้อเรื่อง ตอนนางอุษารอคอยท้าวชินเสน จึงคร่ำครวญถึงคนรัก  
และคิดถึงตนเองว่าเหตุใดจึงไม่มีเทพมาอุ้มสม

**วรรณศิลป์** มีความหมายลึกซึ้งกินใจ สำนวน “เทพอุ้มสม” มีความหมายว่า “มีเทพมาอุ้มฝ่ายหนึ่งไป  
ให้เสพสมกับอีกฝ่ายหนึ่ง” หรือ “มีผู้อุปถัมภ์ให้ได้ครองรักกัน”

#### ๙. เพลง สุริยัน จันทรา

**เนื้อหา** จากวรรณคดี บทละครพูดสลับลำ เรื่อง วิวาทพระสมุทร พระราชนิพนธ์ใน  
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

**ทำนอง** เพลงไทยสากล

**ลักษณะคำประพันธ์** ร้อยกรองประเภทบทละครพูดสลับลำ  
(ลำ แปลว่า เพลงหรือกลอน)

ถึงกลางวันสุริยันแจ่มประจักษ์  
ถึงราตรีมีจันทร์อันอำไพ  
อ้าดวงสุริย์ศรีของพี่เอ๋ย  
ขอเชิญจันทร์ส่องสว่างกลางสกล

ไม่เห็นหน้านงลักษณ์ยิ่งมืดใหญ่  
ไม่เห็นโฉมประโลมใจให้มีมน  
ขอเชิญเผยหน้าต่างนางอีกหน  
เยี่ยมให้พี่ลยเยือกอุรา

- ที่มา** เนื้อร้องตอนนี้นำมาจากเนื้อเรื่อง ตอน อันโดร พระเอกของเรื่องได้พบอันโดรเมตาธิดาเจ้าเมืองมีดัส จึงเกิดความรัก วันหนึ่งอันโดรมายินขับร้องเพลงรำพันถึงความรักในขณะที่อันโดรเมตา เปิดหน้าต่างมาชมธรรมชาติ
- วรรณศิลป์** ใช้ถ้อยคำบรรยายความรัก ความคิดถึงของชายต่อหญิงอย่างไพเราะ เปรียบเทียบได้ลึกซึ้ง กินใจ ว่าถ้าไม่เห็นหน้าหญิงที่รัก ก็เสมือนหนึ่งแสงสว่างอันงดงามของพระอาทิตย์ และพระจันทร์ก็ทำให้โลกมืดไปด้วย

## ๑๐. เพลง ความรัก

- เนื้อหา** มาจากบทละครพูดเรื่อง เวนิสวานิช พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ทำนอง** เพลงไทยสากล
- ลักษณะคำประพันธ์** ร้อยกรองประเภทกลอนแปด

ความเอ๋ยความรัก  
เริ่มเพาะเหมาะกลางหว่างหัวใจ  
แรกจะเกิดเป็นโฉนใครรู้บ้าง  
ใครถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงระดี  
ตอบเอ๋ยตอบถ้อย  
ตาประสปรักสมัครไซร์  
แต่ถ้าแม่สายใจไม่สมัคร  
ได้แต่ชวนเพื่อนยามาพร้อมกัน

เริ่มสมัครขึ้นต้น ณ หนไหน  
หรือเริ่มในสมองตรองจงดี  
อย่าอำพรางตอบสำนวนให้ควรที่  
ผู้ใดมีคำตอบขอบใจเอ๋ย  
เกิดเมื่อเห็นน้องน้อยอย่าสงสัย  
เหมือนหนึ่งให้อาหารสำราญครัน  
เหมือนฆ่ารักเสียแต่เกิดย่อมอาลัย  
ร้องรำพันสงสารรักหนักหนาเอ๋ย

- ที่มา** พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลเรื่องนี้มาจากบทละครของเชกสเปียร์ กวีชาวอังกฤษ เรื่อง The merchant of Venice เนื้อร้องตอนนี้เป็นตอนที่ บัสซานิโอมาเมืองเบลมอนต์ เพื่อมาแต่งงานกับนางปอร์เซีย บัสซานิโอ ต้องเลือกหีบสามใบ ถ้าได้ใบที่มีรูปนางปอร์เซียอยู่ จึงจะได้แต่งงานกับปอร์เซีย ขณะนั้นก็มีดนตรีบรรเลงและขับร้องเพลงนี้ขึ้น ในที่สุดบัสซานิโอก็เลือกหีบตะกั่ว ซึ่งมีรูปปอร์เซียอยู่ จึงได้แต่งงานกับปอร์เซีย
- วรรณศิลป์** ใช้ถ้อยคำไพเราะ สละสลวย ได้ตอบกัน ใจความแสดงความรักของหนุ่มสาวมีความหมายลึกซึ้งว่า ความรักเกิดที่หัวใจหรือที่ความคิด หรือเป็นรักแรกพบ

## ๑๑. เพลง ฟังดนตรีเกิดขึ้นใจ

|                  |                                                                                         |
|------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|
| เนื้อหา          | จากวรรณคดีบทละครพูดเรื่อง เวนิสวานิช พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว |
| ทำนอง            | เพลงไทยสากล                                                                             |
| ลักษณะคำประพันธ์ | ร้อยกรองประเภทกลอนแปด                                                                   |

|                            |                            |
|----------------------------|----------------------------|
| ชนใดไม่มีดนตรีการ          | ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก     |
| อีกใครฟังดนตรีไม่เห็นเพราะ | เขานั้นเหมาะคิดขบถปลุกปล้ำ |
| หรืออุบายมุ่งร้ายฉมังนัก   | มโนห์กามีดมีวเหมือนราตรี   |
| และดวงใจย่อมดำสกปรก        | ราวนรก ชนเช่นกล่าวมานี้    |
| ไม่ควรใครไวใจในโลกนี้      | เจ้าจงฟังดนตรีเกิดขึ้นใจ   |

|           |                                                                                                                                                                                                                                      |
|-----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ที่มา     | เนื้อร้องตอนนี้นำมาจากเรื่องเวนิสวานิช เป็นตอนที่ลอเรนโซ และเชซิลิกา ซึ่งเป็นคู่รักกัน จัดบ้านเรือนต้อนรับนางปอร์เซียกลับบ้าน หลังจากไปช่วยอันโตนิโอได้สำเร็จ ทั้งสองนั่งชมแสงจันทร์และฟังดนตรีและการขับร้องเพลงนี้ด้วยความซาบซึ้งใจ |
| วรรณศิลป์ | มีความหมายลึกซึ้งว่า ถ้าผู้ใดไม่ชอบเสียงเพลงและดนตรีสามารถบอกได้ว่าผู้นั้นเป็นผู้ที่ใจร้าย ไม่น่าวางใจและเห็นคุณค่าและความไพเราะของเสียงเพลงและดนตรี ว่าเป็นสิ่งที่กระทำให้อ่อนโยน                                                   |

## ๑๒. เพลง นักเรียนพยาบาล

|                  |                                                                                  |
|------------------|----------------------------------------------------------------------------------|
| เนื้อหา          | จากบทละครพูดเรื่อง เวนิสวานิช พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว |
| ทำนอง            | เพลงไทยสากล                                                                      |
| ลักษณะคำประพันธ์ | ร้อยกรองประเภทกลอนแปด                                                            |

|                                |                           |
|--------------------------------|---------------------------|
| อันความกรุณาปราณี              | จะมีใครบังคับก็หาไม่      |
| หลังมาเองเหมือนฝนอันชื่นใจ     | จากฟากฟ้าสุราลัยสู่แดนดิน |
| เป็นสิ่งที่สองชั้นพลันปลื้มใจ  | แห่งผู้ให้และผู้รับสมถวิล |
| เป็นกำลังเลิศพลั้งอื่นทั้งสิ้น | เจ้าแผ่นดินผู้ทรงพระกรุณา |

|           |                                                                                                                                                                                                                                        |
|-----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ที่มา     | เนื้อร้องตอนนี้นำมาจากเรื่องเวนิสวานิช ตอนนางปอร์เซียปลอมตนเป็นชายสวมเสื้อเนติบัณฑิต ว่าความให้อันโตนิโอ โดยนางปอร์เซียบอกว่า ไซล็อกมีสิทธิได้เนื้อ ๑ ปอนด์ของอันโตนิโอเพราะผิดสัญญา แต่นางขอให้ไซล็อกมีความเมตตากรุณาต่ออันโตนิโอบ้าง |
| วรรณศิลป์ | ๑) ใช้ถ้อยคำไพเราะ มีความหมายลึกซึ้งว่า ความกรุณาปราณี เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองในใจ ไม่มีใครบังคับได้                                                                                                                                    |

### ๑๓. เพลง สีซัง

**เนื้อหา** มาจากวรรณคดีกาพย์เห่เรือ ตอนเห่ชมชายทะเล พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

**ทำนอง** เพลงไทยสากล

**ลักษณะคำประพันธ์** ร้อยกรองประเภทกาพย์เห่เรือ (โคลงสี่สุภาพและกาพย์ยานี)

|                    |                      |
|--------------------|----------------------|
| สีซังซังซื้อแล้ว   | อย่าซัง              |
| อย่าไกรธพีจรงจ้ง   | จิตต์ซ้อง            |
| ตัวไกลจิตต์ก็ย้ง   | เนาแนบ               |
| เสนห์สนิหน้อง      | นิจไ้อ้าดูร          |
| สีซังซังแต่ซื้อ    | เกาะนั้นฤจะซังใคร    |
| ขอแต่แม่ดวงใจ      | อย่าซังซังพีจรงจ้ง   |
| ตัวไกลใจพ็อยู่     | เป็นคู่น้องครองยืนยง |
| ห่างเจ้าเฝ้าแลหลัง | ตั้งใจติมิตรสมาน     |

**ที่มา** พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์กาพย์เห่เรือและได้พระราชทานราชนาวิสมาคม เพื่อพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สมุทรสาร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ เป็นกาพย์เห่เรือชมขบวนเรือ ชมพระนคร ชมปลา ชมชายทะเล เห่ครวญ ชมเครื่องว่าง เห่ครวญหนังสือ เห่เรื่องพระร่วง เป็นกาพย์เห่เรือยุคใหม่ที่มีความไพเราะ เนื้อร้องตอนนี้เป็นตอนที่ขบวนเรือพระที่นั่งเสด็จผ่านมาถึงเกาะสีซัง จ.ชลบุรี (บรรเทา กิตติศักดิ์, ๒๕๓๓) น.๒๒๒

**วรรณศิลป์** ใช้ถ้อยคำไพเราะลึกซึ้งคมคาย กล่าวถึงชื่อของเกาะสีซัง และใช้กลวิธีการเล่นคำ

### บรรณานุกรม

กำชัย ทองหล่อ. ๒๕๑๓. **ประวัติวรรณคดีสำหรับนักศึกษา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

บรรเทา กิตติศักดิ์. ๒๕๓๓. **ประวัติวรรณคดี ๒**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

เปลื้อง ณ นคร. ๒๕๓๘. **จินตวรรณคดีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ฟิลิปดา นาคะประทีป. (พฤศจิกายน ๒๕๔๔). “อักษรารัก ในพระบาทสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า”,

**วิทยารุฐานุสรณ์สาร**. ๒๓ (๔) : ๒๗ - ๓๕.

วัชร รมยะนันท์. ๒๕๔๐. **วิวัฒนาการวรรณคดีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิเชียร เกษประทุม. **เล่าเรื่องพระอภัยมณี**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.



# กำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่าน

ดร.สมพร จารุภัฏ\*



*คุณ*ที่อ่านหนังสือคงจะมีประสบการณ์คล้ายๆ กันอยู่อย่างหนึ่ง คือ บางขณะที่เราอ่านหนังสือหรือบทความนั้น ตาเราก็มองตัวหนังสือและอ่านประโยคไปเรื่อยๆ ทีละประโยค จนบางครั้งจบไปเป็นย่อหน้าๆ แล้วไม่สามารถจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่านได้เลย หลายครั้งหลายคราขณะที่อ่านไปได้สักพักหนึ่งก็จะรู้สึกตัวว่าที่อ่านมานั้นไม่รู้เรื่องเลย ต้องหยุดบอกตัวเองว่า เอ๊ะ! เราอ่านอะไร จับเนื้อความอะไรไม่ได้สักอย่าง พอรู้สึกตัวอย่างนี้

ก็ย้อนกลับไปตั้งต้นอ่านใหม่ บ่อยๆ ที่เดียวที่ต้องทำอย่างนี้อยู่หลายครั้งกว่าจะเรียกสติกลับคืนมา แล้วตั้งใจจดจ่อพยายามจะอ่านให้รู้เรื่อง เหตุใดเราจึงอ่านเรื่อยเปื่อยโดยไม่รู้ว่าอ่านเรื่องอะไร เหตุใดขณะที่อ่านใจเรากลับคิดเรื่องอะไรอื่นๆ เลื่อนลอยไป เหตุใดเราจึงขาดสมาธิในการอ่านเช่นนี้ บางครั้งแม้แต่เรียกสมาธิกลับมาได้แล้วก็ยังอ่านเรื่องที่กำลังอ่านอยู่ไม่เข้าใจ จับสาระสำคัญไม่ได้เลย อ่านจบไปไม่ทันไร มีใครมาถามเรื่องที่อ่านก็ตอบไม่ได้เสียแล้ว คำตอบ

\* ที่ปรึกษาสมาคมครุภาษาไทยแห่งประเทศไทย

ในเรื่องนี้มีอยู่ ผู้รู้ท่านตอบว่า เหตุเกิดจากท่านไม่มีจุดมุ่งหมายในการอ่าน ทำให้ไม่รู้ว่าจะมองหาสาระเรื่องราวอะไรจากเรื่องที่อ่าน ความสนใจของท่านต่อเรื่องที่อ่านจึงไม่มีหรือมีก็น้อยมาก จิตใจจึงพร้อมจะวอกแวกไปเรื่องอื่น ถ้าท่านรู้ว่าท่านกำลังฟังเสียงไปทีไรเรื่องอะไรในขณะที่อ่าน ท่านจะมีสมาธิดี เพราะท่านอ่านอย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นการอ่านเพื่อจะหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กำหนดไว้แล้วก่อนจะลงมืออ่าน ในขณะที่อ่านท่านจึงพยายามมองหาคำตอบพยายามเข้าใจความหมายของข้อความ เลือกสรรแยกแยะเนื้อหาข้อมูลต่างๆ เพื่อจับประเด็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างแน่วแน่ เพื่อให้ได้คำตอบซึ่งเป็นจุดหมายในการอ่านของท่าน

จุดมุ่งหมายของบทความนี้คือ ผู้เขียนพยายามจะแนะนำผู้อ่านหนังสือว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านเป็นเรื่องสำคัญมาก และท่านควรจะกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านทุกครั้งก่อนจะลงมืออ่าน ในการกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านท่านอาจจะคิดไว้ในใจหรือเขียนลงไว้เป็นประโยคบอกเล่าง่ายๆ ก็ได้ หรือจะคิดไว้ในใจหรือเขียนลงไว้เป็นประโยคคำถามก็ได้ การกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านโดยตั้งเป็นคำถามอาจจะสะดวกและได้ผลดีกว่าการกำหนดเป็นประโยคบอกเล่า เพราะคำถามทำให้ผู้อ่านต้องพยายามหาคำตอบให้กับคำถามแต่ละคำถามให้ได้ในขณะที่อ่านบทความหรือบทหนังสือบังคับให้ท่านฟังความสนใจและพยายามทำความเข้าใจ และจับประเด็นสาระที่จะเป็นคำตอบของคำถามให้ได้ ท่านจำเป็นจะต้องใช้สมาธิฟังเสียงข้อความแต่ละประโยค แต่ละย่อหน้า และพยายามหาความหมายของ เนื้อหาสาระ หาความสัมพันธ์ของความหมายเหล่านั้น จนในที่สุดก็สามารถเข้าใจความหมาย รู้ว่าเนื้อหาหรือความคิดอะไรบ้างที่ไม่เกี่ยวกับคำถาม อะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกัน และอะไรบ้างที่ใช่แล้ว นี่ละคือคำตอบที่ต้องการ การกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านจึงช่วยให้ท่านมุ่งความสนใจให้อยู่กับเรื่องที่กำลังอ่าน และเมื่อการกำหนดจุดมุ่งหมาย

โดยการตั้งคำถามเป็นวิธีที่ให้ผลดีต่อการอ่าน ผู้เขียนก็หวังว่าบทความนี้จะช่วยให้ท่านได้เรียนรู้วิธีตั้งคำถามก่อนจะอ่านหนังสือด้วย

## วิธีตั้งคำถาม

ข้อเขียนที่เป็นบทหนังสือหรือบทความโดยทั่วไปมักจะมีหัวข้อเรื่อง ซึ่งมักจะพิมพ์ด้วยตัวอักษรพิเศษ เช่น ตัวหนา ตัวเอน วิธีที่ง่ายที่สุดที่จะกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านเนื้อหาของหัวข้อเรื่องนั้นก็คือเปลี่ยนหัวข้อเรื่องแต่ละหัวข้อให้เป็นคำถาม และขณะที่อ่านท่านก็พยายามหาคำตอบมาตอบคำถามนั้น ตัวอย่างเช่น

**หัวข้อเรื่อง** : ประโยชน์ของการตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่าน

**คำถาม** : การตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านมีประโยชน์อย่างไร เมื่อท่านอ่านเนื้อหาของหัวข้อเรื่องนี้ ท่านจะอ่านด้วยความเอาใจใส่ พยายามทำความเข้าใจและหาคำตอบว่าการตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านมีประโยชน์อย่างไรหรือมีผลดีอย่างไร

**หัวข้อเรื่อง** : ขั้นตอนการเขียนเรื่องสารคดี

**คำถาม** : การเขียนเรื่องสารคดีมีขั้นตอนอะไรบ้าง

**หัวข้อเรื่อง** : ประเภทของงานเขียนสารคดี

**คำถาม** : งานเขียนสารคดีแบ่งเป็นกี่ประเภทอะไรบ้าง

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของข้อเขียนหัวข้อเรื่องหนึ่งโปรดกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านโดยการตั้งคำถามอ่านข้อความ และตอบคำถาม

**การเขียนแบบบรรยาย** คือการเขียนเล่าเรื่องให้ผู้อ่านทราบว่ามียะไรเกิดขึ้นหรือใครทำอะไร ส่วนใหญ่

จะมีการเล่าเรื่องที่มีลำดับเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น การเขียนให้ทราบว่าเกิดเหตุการณ์อะไร ที่ไหน เมื่อไร หรือใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร เช่น การเขียนเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ ชีวประวัติบุคคล ลักษณะที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งของการเขียนแบบบรรยายหรือแบบเล่าเรื่องนี้คือ ผู้อ่านมักจะรู้สึกได้ขณะที่อ่านว่ามีผู้เล่า ซึ่งอาจจะเป็นการเล่าโดยใช้สรรพนามบุรุษที่ ๑ ซึ่งเป็นการเล่าโดยให้ความสำคัญกับผู้เล่าและการกระทำของผู้เล่าเอง หรืออาจจะเล่าโดยบุคคลที่ ๓ ซึ่งใช้สรรพนาม “เขา” “เธอ” หรือไม่มีการกล่าวสรรพนาม ซึ่งเป็นการดึงตัวผู้เล่าออกจากเหตุการณ์ ผู้เล่าคล้ายกับเป็นผู้สังเกตการณ์เล่าเรื่องโดยให้ความสำคัญต่อเหตุการณ์หรือการกระทำมากกว่าตัวบุคคล

**กำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านเป็นคำถาม :**

.....

**ตอบคำถาม :**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

การตั้งคำถามเป็นวิธีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านที่ดี เวลาอ่านเรื่องอะไรก็ตามควรพยายามแปลงหัวข้อเรื่องเป็นคำถามให้ติดเป็นนิสัย บางคนอาจจะเขียนคำถามไว้ข้างๆ หัวข้อเรื่อง การตั้งคำถามก่อนการอ่านในลักษณะเช่นนี้นอกจากช่วยให้เราอ่านเรื่องอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีความกระตือรือร้น และมีสมาธิแล้ว ยังเป็นประโยชน์ในการศึกษาและทบทวนเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ด้วย



**ใคร อะไร เมื่อไร ที่ไหน ทำไม อย่างไร**

คำถามที่เริ่มต้นด้วย **ใคร อะไร เมื่อไร ที่ไหน ทำไม และอย่างไร** เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่าน คำถามที่ขึ้นต้นด้วย **ใคร อะไร เมื่อไร และที่ไหน** เป็นคำถามประเภทคำถามปิด อาจจะมีประโยชน์น้อย เป็นคำถามที่เราอาจจะตอบได้โดยอาศัยการอ่านอย่างผิวเผิน และมักจะได้อาสาตอบเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือคำตอบคำเดียว เช่น

**ใคร**บ้างที่เป็นผู้นำชาวบ้านบางระจันในการสู้รบกับพม่า

ค่ายบางระจันตั้งอยู่ในจังหวัด**อะไร**

อนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจันตั้งอยู่ที่**ไหน**

กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่สอง**เมื่อไร**

คำถามที่ขึ้นต้นด้วย **ทำไม อย่างไร** มีลักษณะเป็นคำถามเปิด คำตอบมักจะเป็นการอธิบาย ชี้แจง แสดงเหตุผล ผู้ตอบจำเป็นจะต้องใช้ความคิดมากขึ้นในการตอบ ในการอ่านผู้อ่านจำเป็นจะต้องอ่านอย่างละเอียดลออลึกซึ้งขึ้นเพื่อจะได้คำตอบที่ยอมรับได้ คำถามประเภทนี้จึงมีประโยชน์มาก

การตั้งคำถามโดยปรับจากหัวข้อเรื่องนั้น เราอาจตั้งคำถามแบบปิดหรือเปิดก็ได้ ซึ่งจะมีผลให้ผู้อ่านต้องศึกษาหัวข้อเรื่องนั้นเพื่อตอบคำถามแตกต่างกันตามลักษณะของคำถาม ตัวอย่างเช่น

**หัวข้อเรื่อง :** วีรกรรมของชาวบ้านบางระจัน

- คำถามปิด :**
- วีรกรรมของชาวบ้านบางระจันเกิดขึ้นเมื่อไร
  - พม่าตีค่ายบางระจันกี่ครั้ง ค่ายจึงแตก
  - อนุสาวรีย์วีรชน ค่ายบางระจันตั้งอยู่ที่ไหน

คำถามปิดเหล่านี้ผู้อ่านตอบได้โดยอาศัยการอ่านอย่างผิวเผิน ผู้อ่านไม่ต้องศึกษารายละเอียดมากนักสามารถให้คำตอบสั้นๆ โดยไม่ต้องใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง แต่ถ้าเป็นคำถามเปิด ผู้อ่านจะต้องศึกษาหัวข้อเรื่องนี้อย่างละเอียด พิจารณารายละเอียดแต่ละเรื่องแต่ละประเด็นอย่างถี่ถ้วน คำตอบจะต้องมีรายละเอียดแสดงเหตุผลหรือยกตัวอย่างมากล่าวอ้างเพื่อให้คำตอบเป็นที่ยอมรับได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- คำถามเปิด :**
- วีรกรรมของชาวบ้านบางระจันเกิดขึ้นได้อย่างไร
  - เหตุไรชาวบ้านบางระจันจึงรวมตัวกันต่อสู้พม่า
  - เหตุไรพม่าจึงสามารถเอาชนะชาวบ้านบางระจันได้
  - วีรกรรมของชาวบ้านบางระจันให้แง่คิดอะไรแก่ท่านบ้าง

คำถามที่ขึ้นต้นด้วย **อะไร** อาจจะเป็นได้ทั้งคำถามปิดและคำถามเปิด ดังตัวอย่างที่ท่านเห็นแล้วจากตัวอย่างข้างต้น

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการตั้งคำถามปิดและคำถามเปิด จากหัวข้อเรื่องเดียวกัน

**ชื่อหนังสือ :** คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก

**ชื่อบท :** ส่วนประกอบและโครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี

**หัวข้อเรื่อง :** ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทสารคดี

**คำถามปิด :** ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทสารคดีมีอะไรบ้าง

**คำถามเปิด :** ส่วนประกอบของวรรณกรรมประเภทสารคดีมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

**หัวข้อเรื่อง :** โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดี

- คำถามปิด :**
- โครงสร้างวรรณกรรมประเภทสารคดีแบ่งออกเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง
  - โครงสร้างภายนอกหมายถึงอะไร
  - โครงสร้างภายในหมายถึงอะไร

- คำถามเปิด :**
- โครงสร้างภายนอกแตกต่างจากโครงสร้างภายในอย่างไร
  - โครงสร้างภายนอกและโครงสร้างภายในมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
  - โครงสร้างของวรรณกรรมประเภทสารคดีมีผลให้วรรณกรรมสารคดีมีคุณค่าและน่าสนใจอย่างไร

พยายามตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านของท่านให้เป็นคำถามเปิดให้มากที่สุดเพื่อท่านจะได้รับประโยชน์จากการอ่านมากที่สุด แต่ถ้าจุดมุ่งหมายในการอ่านของท่านเป็นเพียงคำถามที่สามารถตอบว่า ใช่ ไม่ใช่ หรือเป็นคำตอบที่เป็นการบอกชื่อใดๆ บอกวันที่หรือ

สถานที่ คือเป็นคำตอบที่ตอบเพียงคำสองสามคำ จะไม่ช่วยนำทางให้ท่านเข้าใจเรื่องที่ท่านอ่านอย่างใดมากนัก

### งานเขียนที่ไม่มีหัวข้อเรื่อง

สำหรับงานเขียนที่เป็นบทความหรือบทหนังสือที่ไม่มีหัวข้อเรื่อง ชื่อเรื่อง ควรจะให้แนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายต่างๆ ไปของเนื้อหาทั้งหมดได้ และเราอาจอาศัยประโยคแรกของแต่ละย่อหน้ามาใช้ตั้งคำถามเพื่อให้เป็นจุดมุ่งหมายของการอ่านแต่ละย่อหน้าได้ ตัวอย่างต่อไปนี้ท่านอาจใช้ประโยคแรกมาปรับเปลี่ยนเป็นคำถามที่จะช่วยให้ท่านมองหาสาระสำคัญของเรื่องที่ท่านอ่านได้

### ตัวอย่างที่ ๑

**แก่นเรื่องคือสาระสำคัญหรือหัวใจของงานเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ผู้เขียนหรืองานเขียนนั้นสะท้อนหรือแสดงให้เห็นและเข้าใจ** หรืออาจจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า แก่นเรื่องคือความหมายที่สรุปได้จากการอ่านงานเขียน ผู้อ่านจะเข้าใจและสรุปความหมายของแก่นเรื่องได้ต่อเมื่อได้อ่านเรื่องราวเหตุการณ์และชีวิตของตัวละครที่ผู้แต่งแต่งขึ้นตั้งแต่ต้นจนจบแล้วเท่านั้น แก่นเรื่องที่ผู้อ่านสรุปหาความหมายของเรื่องท่านอ่านจึงมักจะเป็นข้อความสั้นๆ เพียง ๑ หรือ ๒ ประโยค เหตุการณ์ การกระทำของตัวละคร คำพูดของตัวละคร การบรรยายฉาก ไม่ใช่แก่นเรื่อง แต่มีความหมายให้ผู้อ่านเข้าถึงแก่นเรื่อง.....

จากประโยคแรกและประโยคถัดไปของข้อความย่อหน้านี้ ท่านสามารถตั้งคำถามเพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการอ่านได้คือ “แก่นเรื่องคืออะไร” และเมื่อท่านอ่านข้อความต่อไป ท่านจะสามารถตอบได้ว่า แก่นเรื่องคืออะไร

### ตัวอย่างที่ ๒

**งานเขียนเรื่องหนึ่งๆ จะประกอบด้วย ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งคือฉาก และอีกส่วนหนึ่งคือ ตัวโครงเรื่อง** ฉากคือสถานที่และช่วงเวลาในเรื่องราวเกิดขึ้น ส่วนตัวโครงเรื่องคือลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องราวของงานเขียนนั้น ตัวโครงเรื่องของหนังสือที่เขียนสำหรับเด็กเล็กจะสั้นและไม่มีเหตุการณ์ที่ซับซ้อนมากนัก เช่นอาจจะมีตัวโครงเรื่องชุดเดียว แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เขียนสำหรับเด็กโต ตัวโครงเรื่องอาจจะยาวและมีเหตุการณ์ซับซ้อนขึ้น อาจจะมีเหตุการณ์หรือตัวโครงเรื่องย่อยๆ เกิดขึ้นหลายชุด โดยปกติเหตุการณ์ชุดหนึ่งมักจะมีการเริ่มเรื่องด้วยการแนะนำฉากตัวละคร และการกระทำของตัวละคร แล้วจึงดำเนินเรื่องเป็นเหตุการณ์ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละคร การแก้ปัญหาของตัวละคร ความรู้สึก หรือปฏิกิริยาของตัวละคร เมื่อเหตุการณ์ถึงที่สุด เช่นเกิดเหตุการณ์วิกฤตและการแก้ปัญหาครั้งสุดท้ายแล้ว เรื่องราวก็คลี่คลายและเรื่องก็จบลง.....

ประโยคแรกของย่อหน้า ท่านสามารถตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่าน โดยตั้งคำถามว่า “งานเขียนเรื่องหนึ่งๆ มีส่วนประกอบอะไรบ้าง” เมื่อท่านอ่านข้อความตลอดย่อหน้า ก็จะเข้าใจถึงส่วนประกอบแต่ละส่วนของงานเขียนชัดเจนขึ้น

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของประโยคแรกในย่อหน้าของงานเขียนที่ไม่มีหัวข้อเรื่องกำกับไว้ ลองพิจารณาว่าท่านจะตั้งคำถามเพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการอ่านย่อหน้านั้นแตกต่างกันไปหรือไม่

| ประโยคแรก                                                                                                                                                      | คำถาม                                                                                              |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลิน มีเนื้อหาเป็นเรื่องราวที่ผู้แต่งสมมติขึ้น                                             | วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีมีจุดมุ่งหมายอะไร                                                          |
| เค้าโครงเรื่องคือลำดับเหตุการณ์และการกระทำของตัวละครในสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ที่ใดที่หนึ่งในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง                                                | เค้าโครงเรื่องคืออะไร                                                                              |
| วรรณกรรมประเภทสารคดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ยืนยันสำหรับเด็กเล็กหรือเด็กโต จะมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ                     | วรรณกรรมประเภทสารคดีมีจุดมุ่งหมายอะไร                                                              |
| โครงสร้างของงานเขียนประเภทสารคดีคือระบบของการจัดเรียงความคิดและเนื้อหาสาระและความสัมพันธ์ของความคิดและเนื้อหาสาระที่ปรากฏในงานเขียน                            | โครงสร้างของงานเขียนประเภทสารคดีคืออะไร                                                            |
| จุดมุ่งหมายหรือคำถามของผู้เขียนช่วยนำทางผู้เขียนให้หารูปแบบการเสนอเนื้อหา และจัดวางเนื้อหาให้เป็นระเบียบและมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีเพื่อไม่ให้ผู้อ่านสับสน | ผู้เขียนอาศัยอะไรในการหารูปแบบการเสนอเนื้อหา และจัดลำดับเนื้อหาให้เป็นระเบียบและสัมพันธ์กันอย่างดี |

### เหตุผลที่เชื่อว่าการตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านจะเกิดผลดี

มีเหตุผลหลายประการที่เชื่อกันว่าการอ่านโดยผู้อ่านมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่ชัดเจนจะเกิดผลดีคือทำให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจและจดจำเรื่องที่อ่านได้ดีและนานกว่าการอ่านโดยไม่มีจุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายที่กำหนดเป็นคำถามจากหัวข้อเรื่องให้ผลดีในการอ่านดังต่อไปนี้



๑. จุดมุ่งหมายช่วยให้ผู้อ่านตั้งใจอ่านเพื่อพยายามทำความเข้าใจสิ่งที่็นสาระสำคัญ ซึ่งผู้อ่านคาดหวังไว้แล้ว ในเรื่องนี้เราอาจจะนำพฤติกรรมบางอย่างมาพิจารณาเปรียบเทียบกับกรอ่านเพื่อจะได้เข้าใจชัดเจนขึ้นคือ สมมติว่าท่านได้รับคำสั่งให้เดินรอบอาคารหลังหนึ่ง เมื่อท่านกลับมาที่เดิมก็ถูกถามว่า อาคารมีประตูกี่บาน หน้าต่ากกี่บาน มีสำนักงานในอาคารกี่แห่ง สำนักงานเหล่านั้นเปิดหรือปิดกั่แห่ง ท่านคงตอบไม่ได้ หรืออาจจะตอบโดยการคาดคะเนแบบเดาๆ แต่ถ้าก่อนจะได้รับคำสั่งให้เดินรอบอาคาร ท่านได้รับมอบหมายให้สำรวจว่าอาคารนั้นมีประตูกี่บาน หน้าต่ากกี่บาน มีสำนักงานกี่แห่ง สำนักงานเปิดหรือปิดกั่แห่ง ท่านจะตอบคำถามได้ง่ายมาก การเดินรอบอาคารทั้งสองครั้งแตกต่างกัน คือครั้งแรกผู้เดินไม่มีจุดมุ่งหมายในการเดิน แต่การเดินครั้งที่สองผู้เดินรู้จุดมุ่งหมายเป็นอย่างดี การอ่านงานเขียนย่อหน้าหนึ่งหรือเรื่องหนึ่งก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ถ้าท่านอ่านข้อความโดยไม่มีจุดมุ่งหมาย ท่านคงจะเข้าใจหรือจดจำเรื่องได้ไม่มาก แต่ถ้าท่านอ่านโดยมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่แน่นอนชัดเจนในใจ การอ่านของท่านจะเป็นการอ่านที่มีลักษณะค้นหาคำตอบ ทำความเข้าใจ และจดจำเรื่องราว ซึ่งจะส่งผลที่แตกต่างกันมาก

๒. การอ่านอย่างมีจุดมุ่งหมายทำให้ผู้อ่านตื่นตัว ใช้สายตาและความคิดเพื่อมองหาและตีความหมาย ทำความเข้าใจ และตัดสินใจว่าคำตอบที่ต่องการคืออะไร อยู่ตรงส่วนไหนของข้อความ กระบวนการอ่านเช่นนี้เป็นการอ่านอย่างตั้งใจ มีสมาธิ ความคิดจิตใจจะอยู่ที่ข้อความที่อ่านตลอดเวลา ส่งผลให้ผู้อ่านสามารถจำเรื่องราวได้มาก จำได้นาน และจับสาระสำคัญของเรื่องได้ดี

ในทางตรงกันข้าม การอ่านโดยปราศจากจุดมุ่งหมายทำให้ท่านเผลอตัว จิตใจวอกแวกออกจากเรื่องที่อ่านได้ง่าย การอ่านจึงเป็นไปในลักษณะที่อ่านคำและข้อความโดยไม่คิดตาม ไม่รู้ความหมายและความสัมพันธ์กันระหว่างความหมายของทั้งข้อความ เป็นการอ่านและจำรายละเอียดมากกว่าจะเข้าถึงสาระสำคัญจริงๆ ของเรื่องที่อ่าน

ท่านที่สนใจในเรื่องการอ่านสามารถนำเรื่องนี้ไปพิสูจน์ได้ โดยทดลองเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้อ่านและดูว่าการอ่านโดยมีจุดมุ่งหมายได้ผลดีในการทำความเข้าใจและจดจำเรื่องที่อ่านแตกต่างจากการอ่านโดยไม่มีจุดมุ่งหมายอย่างไรหรือไม่

### บรรณานุกรม

- Hennings, Dorothy Grant. **Reading with Meaning : Strategies for College Reading.** Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, 1993.
- Grinols, Anne Bradstreet. **Critical Thinking : Reading and Writing Across the Curriculum.** Belmont, California : Wadsworth Publishing Company, 1988.
- McWhorter, Kathleen T. **College Reading and Study Skills.** Second Edition, Boston : Little, Brown and Company, 1983.

# เกาะติด หลักสูตร

## การปรับปรุงพัฒนา...สู่คุณภาพมาตรฐานสากล

ดร.รุ่งนภา บุตรวงค์\*



**หลักสูตร** เป็นสิ่งที่ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้ นอกจากจะเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่พบแล้ว ยังช่วยปรับปรุงเนื้อหาสาระให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกยุคปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการปฏิรูปการศึกษาของประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยได้มุ่งเน้นให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามี

ส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรของตนเองเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีปัญญา มีความสุข และมีขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติโดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔) นับได้ว่ารูปแบบและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว

\* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในระบบการศึกษาของประเทศไทย และเป็นเรื่องใหม่สำหรับบุคลากรทางการศึกษาในทุกกระดับ ซึ่งมีความคุ้นเคยกับระบบการศึกษาแบบรวมศูนย์มาเป็นระยะเวลานาน

ตลอดระยะเวลา ๔ ปี หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการวิจัยและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร พบว่ามีประเด็นสำคัญของหลักสูตรที่ยังขาดความชัดเจนและต้องเร่งแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับความสับสนของผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดประเมินผลการเรียนที่ไม่สะท้อนมาตรฐาน และปัญหาในการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ๒๕๔๖ ก., ๒๕๔๖ ข., ๒๕๔๗, ๒๕๔๘) จากข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับสภาพปัญหา จุดดี จุดด้อย และอุปสรรคต่างๆ ที่พบในการใช้หลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณาจัดทำแผนยุทธศาสตร์การปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โดยได้กำหนดแผนการดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้การพัฒนาและใช้

หลักสูตรดำเนินไปได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาอีกก้าวหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา

การดำเนินงานเบื้องต้นเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกันของบุคลากรเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้นสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้จัดทำเอกสารนิยามคำศัพท์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น โดยได้รวบรวมและอธิบายความหมายของคำสำคัญที่ปรากฏในเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรในเรื่องต่างๆ ภายใต้หัวข้อหลัก ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การประกันคุณภาพ และการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อช่วยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถสื่อสารให้เกิดความเข้าใจชัดเจนตรงกัน อันจะเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนต่อไป

สำหรับการดำเนินงานตามแผนระยะยาวนั้นสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้จัดทำกรอบแนวทางการปรับปรุงหลักสูตร ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา คือ





**๑. ยึดมาตรฐานเป็นเป้าหมาย (Standards-based curriculum) :** การพัฒนาหลักสูตรทุกระดับ ตั้งแต่กรอบหลักสูตรระดับชาติ จนถึงการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ยึดแนวคิด หลักการ และแนวปฏิบัติในการจัดทำหลักสูตรและการวัดประเมินผล การเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน คือ มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลและรายงานผลอย่างชัดเจน

**๒. พิจารณาปรับปรุงบนฐานข้อมูลทางวิชาการและงานวิจัย :** การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ จัดทำขึ้นโดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการทั้งในประเทศ และต่างประเทศ และข้อมูลจากผลการวิจัย และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เพื่อให้การปรับปรุงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามหลักวิชาการและสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทการศึกษาของไทย

**๓. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร :** ให้หน่วยงานต่างๆ ทุกระดับ ทั้งระดับชาติ

เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๔

**๔. เหมาะสมกับบริบทและความพร้อมของประเทศ :** ปรับระดับของการกระจายอำนาจในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทการศึกษาของไทย ในระยะ ๔ ปีแรกของการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) ได้มีการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาอย่างเต็มที่ในการพัฒนาหลักสูตรของตนเอง ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงจากแนวปฏิบัติในระบบการศึกษาเดิมอย่างมากในระยะเวลาที่จำกัด ผลจากการติดตามการใช้หลักสูตรพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและรวดเร็วดังกล่าว ก่อให้เกิดความยุ่งยากสับสนแก่ผู้ปฏิบัติ เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมและประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนั้นยังพบปัญหาการขาดความพร้อมในเรื่องสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ดังนั้นการปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ได้นำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยและปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่พบมาพิจารณาวางแผนทาง

การปรับปรุง เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทการศึกษาไทยยิ่งขึ้น

#### ๕. นำไปสู่การแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

**ที่พบ :** การเปลี่ยนแปลงต่างๆ นั้น ต้องช่วยคลี่คลายปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่พบในการพัฒนาและใช้หลักสูตรที่ผ่านมา โดยคำนึงถึงแนวทางที่ไม่ส่งผลกระทบให้เกิดความวุ่นวายหรือตื่นตระหนกต่อผู้ปฏิบัติ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้ยึดหลักการดังกล่าวข้างต้น เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ในประเด็นสำคัญดังนี้

#### ๑. ทบทวนมาตรฐานการเรียนรู้

จากการที่ได้มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเพื่อเป็นเป้าหมายในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่ผ่านมา ได้พบปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ เช่น ปัญหาหลักสูตรแน่นและเกิดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา เนื่องจากครูผู้สอนขาดความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นสู่การจัดการเรียนการสอนแต่ละชั้นปี นอกจากนั้นยังพบปัญหาความแตกต่างของคุณภาพหลักสูตร สถานศึกษา และปัญหาการย้ายสถานที่เรียนของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนแต่ละแห่งจัดการเรียนรู้ของแต่ละชั้นปีแตกต่างกันมาก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๕๘ ก., ๒๕๕๘ ข.) ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดัง



เกิดขึ้น และเพื่อให้เกิดความชัดเจนและความเป็นเอกภาพในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้พิจารณาจัดทำ “มาตรฐานการเรียนรู้ขั้นปี” (ตัวชี้วัดขั้นปี) เพื่อให้มีความชัดเจนในการนำไปปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

#### ๒. จัดทำหลักสูตรแกนกลาง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตราที่ ๒๗ ว่า “ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาต่อ” และให้สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติม ในส่วนที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของตนเอง ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาแก่เยาวชนในชาติเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และมั่นใจได้ว่านักเรียนทุกคนจะได้เรียนรู้และได้รับการฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เพื่อความเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ตลอดจนเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ หน่วยงานส่วนกลางจะกำหนดหลักสูตรแกนกลางซึ่งประกอบด้วยสาระการเรียนรู้พื้นฐาน โครงสร้างหลักสูตรและเกณฑ์การประเมินผลกลาง ที่มีความชัดเจนเหมาะสมยิ่งขึ้น สำหรับโรงเรียนต่างๆ ได้ใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

สำหรับโครงสร้างหลักสูตรนั้น ในปัจจุบันได้กำหนดเวลาเรียนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ไว้กว้างๆ เป็นช่วงชั้น โดยให้โรงเรียนไปจัดสรรเวลาเรียนหรือจำนวนหน่วยกิตสำหรับแต่ละรายวิชาในแต่ละปี/ภาคเอง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอย่างมากในทางปฏิบัติ เพราะทำให้เกิดความสับสนและความแตกต่างของเวลา และน้ำหนักหน่วยกิตแต่ละรายวิชาในแต่ละโรงเรียนมาก ดังนั้นเพื่อช่วยให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีความชัดเจน เป็นเอกภาพและมีคุณภาพยิ่งขึ้น หน่วยงานส่วนกลางจะกำหนดโครงสร้างเวลาเรียน/

หน่วยกิตขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระ (Minimum requirement) ในแต่ละระดับชั้น ให้โรงเรียนใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำหลักสูตรและจัดสรรเวลาเรียน/หน่วยกิตในแต่ละรายวิชาต่อไป ทั้งนี้ โรงเรียนอาจพิจารณาจัดสรรเวลาเรียนสำหรับรายวิชาที่เป็นจุดเน้น หรือเพิ่มเติมจาก Minimum requirement นี้ได้ตามความเหมาะสม

### ๓. ปรับกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรตลอดแนวตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา ตลอดจนจนถึงการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน จะยึดแนวคิดและแนวปฏิบัติในการจัดทำหลักสูตรและการวัดประเมินผล การเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน (Standards - based curriculum) ซึ่งรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวเอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการประเมินผลตามสภาพจริงอันเป็นเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา

### ๔. กำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานอย่างชัดเจน

หน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง ๓ ระดับ ได้แก่ (๑) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือส่วนกลาง (๒) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงาน

ระดับท้องถิ่น และ (๓) สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกันในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม เพื่อให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตร การเรียน การสอนของสถานศึกษามีคุณภาพ ดังนั้นหน่วยงานทุกระดับต้องรู้และเข้าใจในบทบาทของตนเองอย่างชัดเจนจึงจะช่วยให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด

### ๕. พัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

การอบรม พัฒนาบุคลากรในทุกระดับให้มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการพัฒนาหลักสูตรในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมาย เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จริงจัง เพื่อช่วยให้การปฏิรูปหลักสูตรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ข้อมูลข้างต้นเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการอีกหลายขั้นตอน ในการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง และการพิจารณาของคณะกรรมการฯ ดังนั้นจึงอาจมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป



## บรรณานุกรม

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (๒๕๕๖ ก.). สรุปผลการประชุมวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๗-๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๖ โรงแรมตริ่ง. กรุงเทพฯ. เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (๒๕๕๖ ข.). สรุปความเห็นจากการประชุมเสวนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๕ จุด พุทธศักราช ๒๕๕๖. เอกสารอัดสำเนา
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (๒๕๕๗). การประมวลความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรและองค์ประกอบต่างๆ ผ่านทางเว็บไซต์ <http://learning.2003-4.net> เอกสารอัดสำเนา
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (๒๕๕๘). รายงานการวิจัย โครงการวิจัยเชิงทดลองกระบวนการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า (ร.ส.พ.) : กรุงเทพฯ.

### ขอเชิญชวน

ครู อาจารย์ และบุคลากร  
ทางการศึกษาร่วมส่งบทความ  
วิชาการด้านการศึกษามาลง  
เผยแพร่ในวารสารวิชาการ โดย  
ส่งมาได้ที่กองบรรณาธิการวารสาร  
วิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ตึก สพฐ. ๓ ชั้น ๓  
กระทรวงศึกษาธิการ ๑.ราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

# เรียนรู้... การปฏิรูปการเรียนรู้การสอน

## แหล่งการเรียนรู้สู่การบูรณาการการเรียนการสอน

เปรมวดี ศรีธนะพา\*

**แหล่ง**การเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมและพัฒนาบุคคลให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต การที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้นั้น การศึกษาในระบบเพียงประการเดียว คงไม่เพียงพอและไม่สามารถทำให้ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายเข้าถึงการศึกษาได้ทั้งหมด การเรียนรู้จึงไม่จำกัดอยู่แต่เพียงในห้องเรียนหรือสถานศึกษาเท่านั้น บุคคลสามารถเข้าศึกษาค้นคว้าข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และศาสตร์แขนงต่างๆ ได้ตามความสนใจจากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่มากมาย อาทิ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ นักปราชญ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ฯลฯ ซึ่งจะเป็นการเติมเต็มการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน อีกทั้งยังเป็น

การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี คุณค่าที่สำคัญอย่างหนึ่งของแหล่งการเรียนรู้คือ การเป็นห้องเรียนธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริงเป็นแหล่งที่รวมของความรู้ ศาสตร์ต่างๆ มากมายเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติโดยผู้เรียนในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อม เกิดความรักถิ่นฐาน สามารถสืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษ ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดทักษะและบางครั้งสามารถนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ สิ่งต่างๆ ที่ผู้เรียนได้สัมผัสจะทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์ ที่สุดท้ายจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการลงมือปฏิบัติซึ่งจะเป็นประสบการณ์ชีวิตที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน

แหล่งการเรียนรู้ดังกล่าว ครูผู้สอนสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

\* นักวิชาการสอบ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน



## ระบบนิเวศป่าชายเลน → ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ป่าชายเลนจัดได้ว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ เป็นป่าไม้ไม่ผลัดใบที่ขึ้นบริเวณปากแม่น้ำที่ต่อกับชายฝั่งทะเลที่มีน้ำทะเลท่วมถึง พื้นป่าเป็นดินเลน มีพันธุ์พืชที่สำคัญ ได้แก่ โกงกาง แสม ลำพู ลำแพน ฝาด ไปรง ถั่ว ตาตุ่ม นอกจากพันธุ์พืชดังกล่าวแล้ว ป่าชายเลนยังเป็นที่อนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน เป็นแหล่งรวมของสัตว์น้ำ ตลอดจนแมลงอีกหลากหลายชนิด ป่าชายเลนให้ประโยชน์แก่มนุษย์ เป็นแหล่งผลิตอาหารโปรตีนที่สำคัญ และเป็นห่วงโซ่อาหารที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งเชื้อเพลิง แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ นอกจากนั้น แนวป่าชายเลนสามารถป้องกันคลื่นลม การพังทลายของพื้นที่ชายฝั่ง อีกทั้งยังช่วยกรองของเสียและตะกอนต่างๆ ก่อนที่จะไหลลงสู่ทะเลอีกด้วย ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากของจริงและยังได้สัมผัสกับธรรมชาติ ซึ่งจะจุดประกายให้เกิดจิตสำนึกในการหวงแหนและอนุรักษ์ป่าชายเลน ปัจจุบันแหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบป่าชายเลนนั้นมีที่โรงเรียนวัดแสมดำ คลองสนามไชย เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ จัดเป็นศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน และระบบนิเวศวิทยาที่เกิดขึ้นในป่าชายเลนนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม พืชพรรณธรรมชาติต่างๆ ซึ่งจะเป็นข้อมูลให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมโครงการศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนได้ ผู้เรียนจะได้ศึกษาเรียนรู้จากกิจกรรมดังนี้

- การสำรวจพันธุ์ไม้ชายเลน
- การสังเกตพฤติกรรมสัตว์
- การทดลองทางระบบนิเวศ
- การขยายพันธุ์พืช
- การศึกษาการทำรังมดแดง
- การสำรวจนก

นอกจากนี้กิจกรรมของทางศูนย์ธรรมชาติศึกษาป่าชายเลน ครูผู้สอนสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังนี้ **วิทยาศาสตร์** ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งการศึกษาลักษณะพื้นที่ของป่าชายเลน

**สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม** การเห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

**ภาษาไทย** การสนทนา แสดงความคิดเห็น สรุปใจความ ตั้งคำถาม การเขียนรายงาน การแต่งบทกลอนชื่นชมความงามของธรรมชาติ

**คณิตศาสตร์** การจำแนกประเภท การเปรียบเทียบ การคาดคะเน การคำนวณระยะทาง

**สุขศึกษาและพลศึกษา** การศึกษาถึงกระบวนการผลิตและคุณประโยชน์ของอาหารโปรตีนที่นำมาบริโภค การเดินสำรวจป่าชายเลนซึ่งเป็นการออกกำลังกาย



**ศิลปะ** การวาดภาพ ระบายสี การถ่ายภาพ  
พืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม

**การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี**  
การนำสิ่งมีชีวิตที่อาศัยตามป่าชายเลนมาผลิตเป็น  
อาหารจำหน่วยซึ่งเป็นอาชีพของคนในท้องถิ่น การ  
นำเสนอผลงานการเรียนรู้ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

**ภาษาต่างประเทศ** คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม  
สัตว์ พืช ซึ่งสามารถนำมาเขียนเป็นความเรียงได้  
บทสนทนาเพื่อแนะนำการท่องเที่ยว



### พิพิธภัณฑสถานอุทยานประวัติศาสตร์ → ขุมทรัพย์แห่งภูมิปัญญา รากเหง้า ทางวัฒนธรรม

ประวัติศาสตร์เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและ  
ผ่านพ้นไปแล้ว แต่ไม่ได้ผ่านแล้วผ่านไป ยังทิ้ง  
ร่องรอยไว้มิใช่จะเป็นผลกระทบหรือผลที่เกิดขึ้น  
โดยตรงให้กับอนุชนรุ่นหลังได้รับรู้ต่อไป พิพิธภัณฑ  
สถานเปรียบเสมือนขุมทรัพย์แห่งภูมิปัญญา เพราะเป็น  
แหล่งรวบรวมประวัติศาสตร์ความเป็นมาของผู้คน  
และประเทศไว้มากมาย

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นแหล่งการเรียนรู้ทาง  
ประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญและโดดเด่นในเรื่อง  
การนำเอาบุคคลในประวัติศาสตร์มานำเสนอในรูปแบบ  
ของหุ่นขี้ผึ้ง โดยผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงตัวละครใน  
เรื่องต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เกิดจินตนาการและเข้าใจ  
ได้เร็วขึ้น ถึงแม้ว่าหุ่นจะไม่มีชีวิต แต่ก็สร้างความ

ตื่นเต้นให้กับผู้เรียนรู้ได้ดีกว่าการเห็นภาพบนกระดาน  
จึงกล่าวได้ว่าหุ่นเหล่านั้นเป็นครูหุ่นที่จะเป็นผู้สื่อความรู้  
ต่างๆ ในประวัติศาสตร์มาให้กับผู้เรียน

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ตั้งอยู่ที่ถนนปิ่นเกล้า-  
นครชัยศรี ถนนขุนแก้ว อำเภอนครชัยศรี จังหวัด  
นครปฐม ภายในพิพิธภัณฑสถานจะมีครูหุ่น ครูผู้สอน  
สามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ดังนี้

- ศิลปะและวัฒนธรรมไทย จากผลงาน  
รูปหุ่นขุดมุนหนึ่งของชีวิต ขุดการละเล่นของไทยชุด ๓  
ครูเพลงไทย

- วรรณคดีไทย จากผลงานสร้างสรรค์  
บทประพันธ์อมตะของกวีเอกของไทย และกวีเอกของ  
โลก ขุดพระอภัยมณีของสุนทรภู่

- พระพุทธศาสนา ศึกษาแนวทางประเพณี  
ปฏิบัติตนในกรอบแห่งความดีของศาสนาจากชุด  
พระอริยสงฆ์

- ประวัติศาสตร์โลก ศึกษาประวัติศาสตร์และ  
ผลงานของผู้นำที่ยิ่งใหญ่ ผู้นำสันติภาพมาสู่ชาวโลก

- สถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย  
ศึกษาพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของ  
สถาบันพระมหากษัตริย์แห่งราชจักรีวงศ์ (รัชกาลที่ ๑  
- รัชกาลที่ ๘) พระบาทสมเด็จพระปิยมหาราชกับการ  
เลิกทาส

- นิทรรศการพิเศษ ๑๐๐ ปี สมเด็จพระ  
ศรีนครินทราบรมราชชนนี

การนำประวัติบุคคลสำคัญที่ได้กระทำคุณงาม  
ความดีมาเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ นั้น เป็น  
สิ่งที่ครูผู้สอนควรจะสอนโดยตรงหรือสอดแทรกไป  
ในการทำกิจกรรม เนื่องจากการทำความดีที่มีต่อ  
ผู้อื่นหรือประเทศชาติ เป็นสิ่งดีงามที่จะต้องปลูกฝัง  
ให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้เรียน เมื่อจิตใจพร้อม การกระทำ  
ก็จะเกิดขึ้น นั่นคือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เกิดกับ  
ผู้เรียนนั่นเอง โดยเฉพาะครูหุ่นขุดพระอริยสงฆ์ รวมทั้ง  
ขุดพระมหากษัตริย์ไทยและสมเด็จพระศรีนครินทราบรม  
ราชชนนี ครูผู้สอนสามารถเชื่อมโยงในเรื่องคุณธรรม

จริยธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในหลักธรรมของทุกศาสนา และผู้เรียนสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตจริง



### ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน → สืบสานภูมิปัญญาไทย

แหล่งการเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าอีกประเภทหนึ่ง คือปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคล ผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงาน นั้นๆ มาอย่างมากมาย ความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ ที่นำมาปฏิบัติ มีผลผลิตที่เป็นรูปธรรม เป็นความรู้ที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ความรู้ ความสามารถดังกล่าวเป็นสิ่งที่สั่งสมมานาน เป็น โครงสร้างความรู้ที่มีหลักการ มีเหตุผลในตัวเองที่ควร นำมาศึกษา อนุรักษ์และสืบทอดต่อไป แยกเป็น ประเภทได้ดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรม (เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรแบบผสมผสานและแบบพอเพียง)

๒. สาขาคหกรรม (ด้านอาหาร ด้านงาน ประดิษฐ์เครื่องนุ่งห่ม ด้านที่อยู่อาศัย)

๓. สาขาศิลปกรรม (ด้านจิตรกรรม ด้าน ประติมากรรม ด้านสถาปัตยกรรม ด้านหัตถกรรม ด้านงานประดิษฐ์ ด้านดนตรีนาฏศิลป์ และการละเล่น พื้นบ้าน)

๔. สาขาสาธารณสุข (ด้านสมุนไพรไทย การนวดแผนโบราณ การรักษาโรคแผนโบราณ)

๕. สาขาภาษาและวรรณกรรม (ภาษาท้องถิ่น ตำนานพื้นบ้าน)

๖. สาขาอื่นๆ เช่น พิธีกรรมต่างๆ วิทยาศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี



### ห้องเรียนชุมชน ผลที่เกิดกับผู้เรียน

“ก้อย” ครูผู้สอนและรับผิดชอบนักเรียน ระดับประถมศึกษา ก้อยเป็นชาวเชียงใหม่โดยกำเนิด แต่รับราชการและปฏิบัติงานในกรุงเทพฯ เธอทราบ ดีว่า การศึกษาในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว คงไม่ เพียงพอที่จะพัฒนาลูกศิษย์ตัวน้อยๆ ของเธอให้เติบโต และเป็นผู้ใหญ่ เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ นอกจากนั้นแล้ว ลูกศิษย์ ของเธอยังมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้าน สติปัญญา การรับรู้ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ความ เป็นอยู่ทางบ้าน ฯลฯ ครูก้อยได้พิจารณาตัวเองไว้ว่า ในความเป็นครูผู้สอนของเธอนั้น จะต้องให้สิ่งที่ ดีที่สุดแก่เด็ก และความตั้งใจที่จะสั่งสอนและปลูกฝังให้ ลูกศิษย์ของเธอมีสำนึกและรักความเป็นไทย เธอเชื่อว่า ไม่มีที่แห่งใดที่จะให้ความรักและความอบอุ่นได้ดีเท่า แผ่นดินบ้านเกิดของตนเอง

ครูก็เลยได้กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภายใต้แนวคิดที่ว่า ก่อนที่จะเรียนรู้สิ่งใดสักอย่าง ควรเรียนรู้สิ่งใกล้ๆ ตัว ชุมชนและท้องถิ่นของตนเองก่อน ดังนั้น เธอจึงได้ดำเนินการ

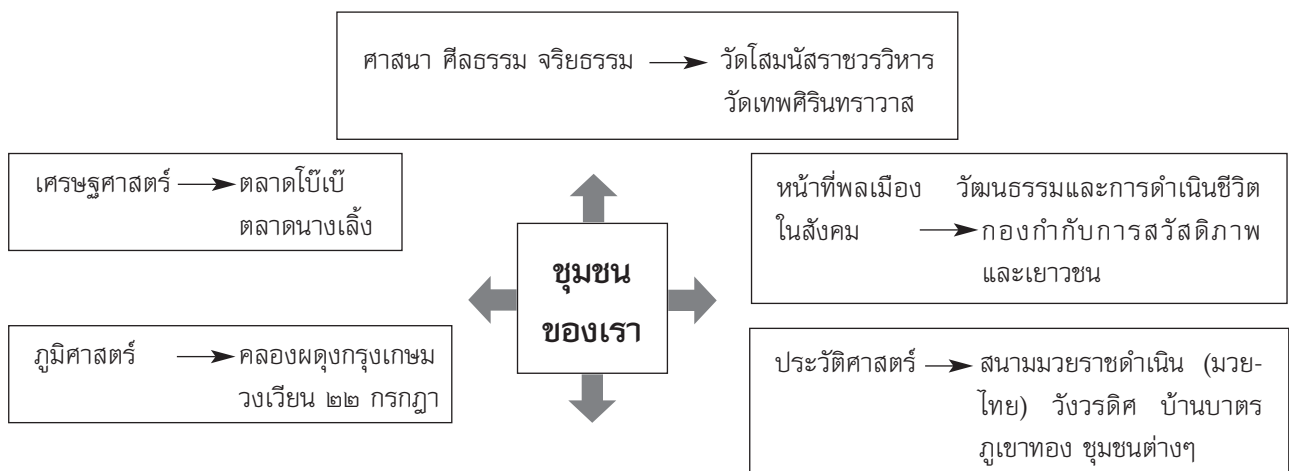
- พิจารณาคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้ภายในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
- จัดทำโครงการทัศนศึกษาแหล่งการเรียนรู้ การทัศนศึกษา เป็นการเปิดโอกาสที่จะเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ชีวิตให้กับลูกศิษย์ของเธอเพราะเป็นการได้เรียนรู้และสัมผัสกับแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่จริง โดยที่กิจกรรมทั้งสองไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้และโครงการทัศนศึกษานั้น เธอไม่ได้ทำเพียงคนเดียว มีลูกศิษย์ตัวน้อยๆ เป็นผู้ช่วย และยังได้รับความร่วมมือจากครูผู้สอนต่างกลุ่มสาระต่างๆ ในโรงเรียนด้วย

ป้อมปราบศัตรูพ่าย คือสถานที่ที่โรงเรียนวัดโสมนัสตั้งอยู่ ครูก็เลยไม่ใช่คนกรุงเทพฯ แต่จากช่วงชีวิตการรับราชการของเธอที่โรงเรียนดังกล่าว ทำให้เธอรักและผูกพันกับเขตป้อมปราบฯ โดยเธอไม่รู้ตัว จนบางครั้งเธอคิดว่าป้อมปราบฯ คือบ้านเกิด แต่ถึงจะไม่ใช่ก็ไม่เป็นไร เพราะถึงอย่างไรก็อยู่ร่วมบนแผ่นดินไทย แหล่งการเรียนรู้ของเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ประกอบด้วย วัด โรงเรียน คลอง วัง หอสมุด สถานที่ราชการ ตลาด และชุมชนต่างๆ จำนวนมาก เมื่อได้ศึกษาข้อมูลต่างๆ แล้ว ครูก็เลยจึงได้วิเคราะห์

และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กัน ภายใต้หัวข้อเรื่อง “ชุมชนของเรา” และพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังนี้

- เห็นความสำคัญ ยึดมั่นในหลักธรรม และนำมาปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ แหล่งการเรียนรู้คือ วัดโสมนัสราชวรวิหาร วัดเทพศิรินทราวาส
- ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณี วัฒนธรรมไทย แหล่งการเรียนรู้ คือ กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน
- เข้าใจความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจ แหล่งการเรียนรู้ คือ ตลาดโบ้โบ้ ตลาดนางเลิ้ง
- เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย แหล่งการเรียนรู้ คือ สนามมวราชดำเนิน (มวยไทย) วังวรดิศ บ้านบาตร ภูเขาทอง ชุมชนต่างๆ
- การสร้างสรรค์วัฒนธรรมและมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แหล่งการเรียนรู้ คือ คลองผดุงกรุงเกษม วงเวียน ๒๒ กรกฎาคม





ครูก่อยได้เลือก วัดโสมนัสราชวรวิหารและ คลองผดุงกรุงเกษม เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับ หน่วยการเรียนรู้ “ชุมชนของเรา” ในช่วงชั้นที่ ๒ กิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่จัดเป็นการบูรณาการ ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรและได้ รายละเอียดดังกล่าว ครูก่อยได้นำมาจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ของผู้เรียน กำหนดภาระงานชื่อ “เรารักชุมชน” และมีขั้นตอนการปฏิบัติภาระงานดังนี้

๑. แบ่งกลุ่มเพื่อสำรวจศาสนสถานและ สาธารณสถานในท้องถิ่นที่ใกล้ๆ กับโรงเรียน
๒. ทำการสำรวจโดยเขียนบันทึกลงในแบบ บันทึกการสำรวจศาสนสถานและสาธารณสถาน
๓. ผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่ม ระบุวิธีการที่ผู้เรียน ตั้งใจจะรักษาและทำนุบำรุงศาสนสถานและสาธารณ สถานเพื่อนำมาประชุมร่วมกัน โดยเขียนลงในบันทึก การปฏิบัติตนต่อชุมชน
๔. แต่ละกลุ่มช่วยกันวางแผนการปฏิบัติงาน ร่วมกันในการทำนุบำรุงรักษาศาสนสถานและ สาธารณสถาน โดยใช้ข้อมูลจากการที่ผู้เรียนเขียนไว้ ในข้อ ๓ ลงในแบบบันทึกการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนา สังคม
๕. นำเสนอแผนงานของกลุ่มตามแบบ บันทึกการประชุมกลุ่ม และเพื่อให้การจัดการเรียน

การสอนในแต่ละครั้งที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามที่กำหนด สิ่งหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ก็คือการประเมินผล การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ครูก่อยได้กำหนด แผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้คือ ความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรม

บ่ายวันที่อากาศร้อนอบอ้าว ขณะที่ครูก่อย ตรวจการบ้าน เมื่อเงยหน้าขึ้นมาได้พบกับใบหน้าที่ยิ้มแย้มของ “นก” ลูกศิษย์ซึ่งครูก่อยเป็นครูประจำชั้น นกเป็นเด็กที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ของเด็กทั่วไป ในเรื่องนี้ครูก่อยพยายามหาวิธีการที่จะ ช่วยให้นกเกิดการเรียนรู้ และมีความสุขที่จะอยู่ใน สังคมร่วมกับผู้อื่น โดยปกติคนก็จะพูดจាន้อยมาก ไม่ช่างเล่นช่างคุยเหมือนเด็กหญิงในห้องเรียนและไม่ค่อยจะร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ มักจะมีสายตาที่เหม่อ ลอยในช่วงเวลาเรียน ครูก่อยยิ้มให้ลูกศิษย์ของเธอ พลันสายตาได้เหลือบเห็นสมุดเล่มเล็กๆ ในมือของนก และเสียงพูดที่กล่าวว่า “หนูมอบให้คุณครูค่ะ” เมื่อ ครูก่อยเอื้อมมือไปรับ สิ่งที่สร้างความประทับใจคือ รอยยิ้มและสายตาที่มีความมุ่งมั่นและภาคภูมิใจ ซึ่ง โดยปกติจะไม่ค่อยได้เห็นจากนก และจากการได้ พูดคุยกับนกทราบว่าผลงานสมุดเล่มน้อยเรื่อง ยินดี ต้อนรับสู่วัดโสมนัสราชวรวิหารนั้น ได้รับคำแนะนำ เพิ่มเติมจากครูแววที่รับผิดชอบกลุ่มสาระการงาน พื้นฐานและเทคโนโลยี และสิ่งหนึ่งที่ครูก่อยประเมิน ได้คือ นกเป็นเด็กที่มีความสามารถในเรื่อง ศิลปะ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างงานทัศนศิลป์ได้ ตามความสนใจ สมุดน้อยเล่มนั้นเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ แหล่งการเรียนรู้ที่ครูก่อยคัดเลือกมาจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน โดยนำสาระการเรียนรู้ภายในกลุ่ม สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมาบูรณาการ สิ่ง หนึ่งที่สร้างความดีใจให้กับครูก่อยเป็นอย่างมากคือ นกสามารถอธิบายให้ฟังได้ในแต่ละหน้าของสมุดเล่ม น้อยนั้นตั้งแต่หน้าแรกจนหน้าสุดท้าย ถึงแม้ว่าจะ ไม่ละเอียดมากนัก แต่ครูก่อยก็ได้รับทราบถึงการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับลูกศิษย์ของเธอ การจัดการ

เรียนรู้ต่างๆ ที่ได้นำมาใช้กับผู้เรียนจากนามธรรมเป็นรูปธรรมนั้นได้ปลูกเร้าความสนใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และนำสิ่งที่ตนเองสนใจและมีความสามารถสื่อออกมาเป็นหนังสือเล่มน้อย การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้นนอกจากจะช่วยให้ครูก่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เปรียบเหมือนจิ๊กซอว์แต่ละชิ้นที่นำมาต่อ มาเติมเต็มให้เป็นภาพที่สมบูรณ์ และสิ่งหนึ่งที่ครูก่อต้องขอบคุณลูกศิษย์ของเธอคือ สมุดเล่มน้อยของนกนั้นเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่า ครูก่อลิ้มบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยีและกลุ่มสาระอื่นๆ และที่สำคัญสมุดเล่มน้อยนั้นได้สร้างความมั่นใจให้กับครูก่อว่าการนำแหล่งการเรียนรู้มาบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระ

การเรียนรู้นั้นทำได้ไม่ยาก ได้รับความสนใจจากผู้เรียนและสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียนได้จริงๆ สิ่งหนึ่งที่ครูก่อดีใจที่สุดก็คือ การนำผู้เรียนไปสัมผัสกับแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่จริงซึ่งจะเป็นการสร้างสำนึกรักชุมชน รักท้องถิ่นให้เกิดขึ้นในใจของผู้เรียน และจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้หันกลับมาพัฒนาและไม่ละทิ้งบ้านเกิดของตนไป

ผู้เขียนขอขอบคุณ อาจารย์ดารณี คงมัน และอาจารย์สุริยา แสงสุวรรณ โรงเรียนวัดโสมนัส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้ให้แนวคิดและรายละเอียดต่างๆ เป็นที่มาของบทความข้างต้น ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งให้ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการได้เป็นอย่างดี

## บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๕.
- \_\_\_\_\_. **แนวทางการประเมินผลด้วยทางเลือกใหม่ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน** พุทธศักราช ๒๕๕๔. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๖.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **เรียนรู้...บูรณาการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๗.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ. **เปิดประตูสู่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๕๔.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. **การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ**. กรุงเทพฯ : บริษัท ปุค พอยท์ จำกัด, ๒๕๕๖.
- อบเชย แก้วสุข. **รายงานผลการดำเนินงานประชุมปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเผยแพร่ความรู้ของสื่อมวลชน**. อุบลราชธานี : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ๒๕๕๓.

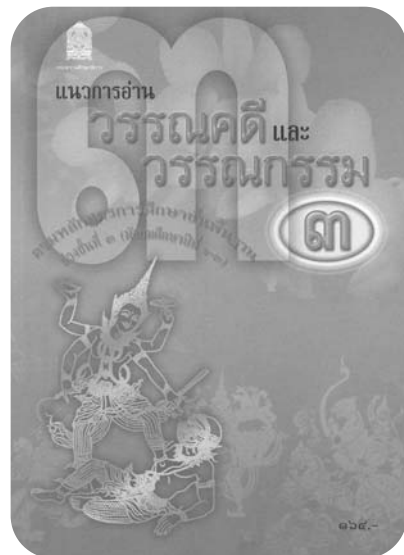
# นิทาน... สื่อการเรียนรู้

## แนวการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรม

ฟาฏินา วงศ์เลขา\*

“  
ถึงบางพุดพุดตีเป็นศรีศกดิ์  
มีคนรักสตัยฮ์ฮ์ฮ์ฮ์  
แม่นพุดชั้วทัวต่ายทำสายมิตร  
จะชอบพิศในมนุษย์เพราะพุดชา  
”

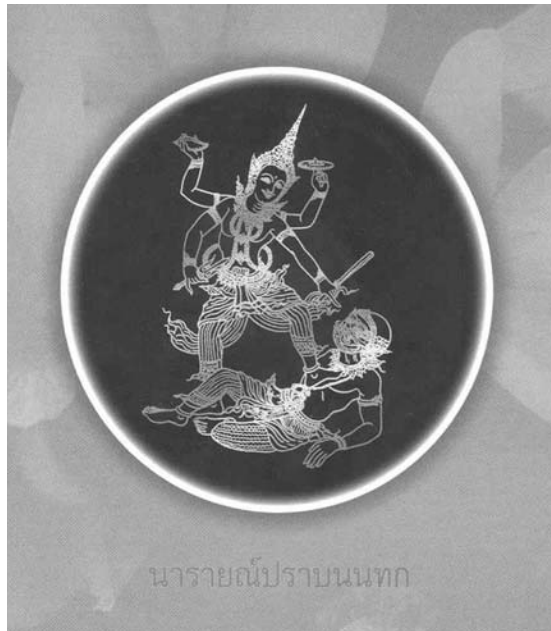
**คอลัมน์** “สนาม...สื่อการเรียนรู้” ฉบับนี้  
ได้หยิบยกบทประพันธ์ตอนหนึ่งจาก “นิราศภูเขาทอง”  
ของสุนทรภู่ (พระสุนทรโวหาร) จากหนังสือ “แนว  
การอ่านวรรณคดีและวรรณกรรม เล่ม ๓” ที่สถาบัน  
ภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา  
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน  
กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้น เพื่อให้ผู้สอนและ  
ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มเติมและเห็นคุณค่าของวรรณคดี  
และวรรณกรรม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงสู่การดำรงชีวิต  
หรือบูรณาการเข้ากับความรู้อื่นๆ เป็นหนทางหนึ่ง  
ที่จะปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเกิดความรัก ความ  
ภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทยที่ได้สะท้อนให้เห็นภาพ  
ชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมไทยต่างยุคต่างสมัย



ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ตาม  
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ นั้น

\* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดรายชื่อวรรณคดี และแนวทางการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทยสำหรับช่วงชั้นที่ ๓ **เรื่องที่กำหนดให้เรียน** เช่น นิราศภูเขาทอง โคลงโลกนิติ ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง เป็นต้น และ**เรื่องที่เสนอให้เลือกเรียน** เช่น สุภาสิตพระร่วง กาพย์เรื่องพระไชยสุริยา บทละครในเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก เป็นต้น



นารายณ์ปราบนนทก

การนำเสนอเนื้อหาในหนังสือดังกล่าว แบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ **ส่วนที่ ๑** เป็นตัวบทเฉพาะเรื่องที่จะศึกษา ซึ่งได้นำมาพิมพ์ไว้ในหนังสือชุดนี้เพื่อความสะดวกแก่ผู้สอนและผู้เรียน โดยเฉพาะในกรณีที่หนังสือหายากหรือมีต้นฉบับที่ต่างกัน **ส่วนที่ ๒** เป็นแนวการอ่านและพิจารณาวรรณคดีและวรรณกรรมเฉพาะตอนนั้นๆ โดยวิเคราะห์ตามประเด็นต่างๆ เช่น ความเป็นมา เนื้อเรื่อง และส่วนประกอบอื่นๆ

**ส่วนที่ ๓** เป็นส่วนเพิ่มเติม ได้แก่ คำอธิบายศัพท์ กิจกรรมเสนอแนะ และบรรณานุกรม

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วรรณคดีและวรรณกรรมคงจะไม่เป็นเรื่องยากอย่างที่ท่านคิดอีกต่อไป



“ยังมีผู้เรียนวรรณคดีส่วนหนึ่งคิดว่าวรรณคดีเป็นเรื่องยาก เป็นปัญหาหนักใจเมื่อจำเป็นต้องเรียน แต่หากเข้าใจว่าการอ่านและการศึกษาวรรณคดีคือการสังสมประสบการณ์ เมื่อได้อ่านได้ฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น โดยหมั่นฝึกฝนคิดตามและคิดต่อให้ถ่องแท้ ก็จะพบว่าวรรณคดีนั้นช่วยปลูกปัญญาและช่วยผ่อนคลาย เพราะนอกจากจะทำให้ผู้ศึกษาได้ใช้ความคิดให้แตกฉานแล้ว ยังได้รับความสนุกสนานจากรสวรรณคดีอีกด้วย” ความตอนหนึ่งจาก ศาสตราจารย์ กุสุมา รักษมณี ในฐานะประธานคณะกรรมการจัดทำหนังสือ “แนวการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรม เล่ม ๓”



# รอบรู้ การวัดและประเมินผล

## มารู้จักrubricกันเถอะ

ก้องกาญจน์ สิริสุนทร\*



### รูบรีค (Rubric) คืออะไร

รูบรีค คือ เครื่องมือในการให้คะแนน ซึ่งประกอบด้วย ๑. เกณฑ์ด้านต่างๆ ที่ใช้พิจารณา ชิ้นงานหรือการปฏิบัติ เช่น การประเมินงานเขียนจะ พิจารณาวัตถุประสงค์ องค์ประกอบ รายละเอียด น้ำเสียงของการเขียนและกลวิธีการเขียน เป็นต้น และ ๒. คำอธิบายระดับคุณภาพของเกณฑ์แต่ละด้าน ตั้งแต่ระดับดีเยี่ยมจนถึงต้องปรับปรุง

### ทำไมจึงต้องใช้รูบรีค

เหตุผลที่ครูและนักเรียนต้องใช้รูบรีคมีหลาย ประการ ดังนี้

๑. รูบรีคเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมาก ในการเรียนการสอนและการประเมิน ช่วยปรับปรุง พัฒนาการปฏิบัติหรือการแสดงออกของนักเรียน ในขณะเดียวกันก็ช่วยควบคุมการปฏิบัตินั้นๆ ด้วย โดยครูต้องกำหนดความต้องการหรือความคาดหวัง ในผลงานของนักเรียนอย่างชัดเจน และแสดงให้

\* นักวิชาการสอบ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นักเรียนทราบว่าจะทำให้ถึงความคาดหวังนั้นได้อย่างไร ซึ่งปรากฏว่าคุณภาพผลงานของนักเรียนและการเรียนรู้ มีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด ข้อโต้แย้งถกเถียงที่มักพบเสมอในเรื่องการใช้รูปก็คือ การให้คำอธิบายที่ชัดเจนในเรื่องคุณภาพ เมื่อนักเรียนมีข้อบกพร่องตามเกณฑ์ใด ครูจะช่วยชี้แนะและบอกได้ว่าครูคาดหวังให้นักเรียนทำอะไร

๒. รูปrikช่วยให้นักเรียนตัดสินใจคุณภาพผลงาน ของตนเองและของคนอื่นๆ อย่างมีเหตุผลเมื่อใช้รูปrikเป็นแนวทางประเมินตนเองและผู้อื่น นักเรียนจะสามารถชี้แนะและแก้ปัญหาเกี่ยวกับผลงานของตนและผู้อื่นได้อย่างตรงจุด การฝึกซ้ำๆ เกี่ยวกับการประเมินผลงานกลุ่มและผลงานของตนเอง ทำให้นักเรียนเพิ่มความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลงานของตนมากขึ้นและยุติการถามตนเองว่า “ฉันทำงานเสร็จหรือยัง”

๓. รูปrikช่วยลดเวลาครูในการประเมินงานของนักเรียน ผลงานที่ผ่านการประเมินโดยเจ้าของผลงานเองและโดยกลุ่มซึ่งยึดเกณฑ์หรือรูปrikเป็นหลักนั้น ทำให้นักเรียนประหยัดเวลาถึงครูน้อยมาก หากมีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุงบอกกล่าวกันก็เพียงแต่วงประเด็นั้นๆ ในรูปrik แทนที่จะต้องอธิบายกันยืดเยื้อ รูปrikยังช่วยให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนมากขึ้นเกี่ยวกับจุดเด่นและสิ่งที่ต้องปรับปรุง

๔. ธรรมชาติของรูปrikมีความยืดหยุ่น คือมีระดับคุณภาพ ทำให้ครูนำไปใช้กับนักเรียนที่คละความสามารถได้ คือนำไปใช้กับนักเรียนที่เรียนเก่งจนถึงนักเรียนอ่อนหรือไร้ความสามารถ โดยใช้เกณฑ์สะท้อนผลงานของเขา

๕. รูปrikใช้ง่ายและอธิบายได้ง่าย นักเรียนจะรู้อย่างชัดเจนว่าเขาเรียนรู้อะไรบ้าง และในปลายปีก็จะประเมินได้อย่างถูกต้อง ผู้ปกครองก็เกิดความกระตือรือร้น และรู้ชัดเจนว่าลูกหลานจะต้องทำอย่างไรเพื่อให้ประสบความสำเร็จ



## จะสร้างรูปrikได้อย่างไร

ปัจจุบันมีการจัดพิมพ์รูปrikในหนังสือต่างๆ ครูอาจนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับหลักสูตรและการสอนของตนเองได้ การยกระดับการเรียนรู้โดยเพิ่มอิทธิพลของรูปrikก็สามารถทำได้ กระบวนการสร้างรูปrikอาจให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่อไปนี้

๑. ดูรูปแบบหรือดูตัวอย่าง ให้นักเรียนดูตัวอย่างงานที่ดีและงานที่ไม่ดี แล้วให้บอกลักษณะที่ทำให้งานดีหรือไม่ดี

๒. ทำรายการเกณฑ์ ให้อภิปรายตัวอย่างงานเพื่อเริ่มทำการเกณฑ์ที่จะใช้พิจารณาคุณภาพของงาน

๓. ทำระดับคุณภาพให้ชัดเจน อธิบายระดับคุณภาพที่ดีที่สุดและแย่มากที่สุด แล้วจึงอธิบายคุณภาพของงานระดับกลาง โดยใช้พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับปัญหาทั่วไปและการอภิปรายเกี่ยวกับงานที่คุณภาพไม่ค่อยดี

๔. ฝึกให้นักเรียนใช้รูปrikที่สร้างขึ้นกับงานตัวอย่าง โดยให้ประเมินงานตัวอย่างที่ให้ดูในขั้นที่ ๑

๕. กำหนดงานให้นักเรียนทำและให้ประเมินโดยตนเองและโดยกลุ่ม ในขณะที่นักเรียนทำงานก็ให้มีการประเมินตนเองและประเมินโดยกลุ่มเป็นระยะๆ

๖. ทบทวน ให้นเวล่านักเรียนทบทวนงาน โดยใช้ข้อติชมจากขั้นตอนที่ ๕

๗. ให้ครูประเมิน ให้ครูประเมินงานของนักเรียนโดยใช้รูปrikเดียวกับที่นักเรียนใช้



**ขั้นตอนที่ ๑** อาจจำเป็นต้องทำ หากงานที่ให้นักเรียนทำนั้น เป็นงานที่นักเรียนไม่คุ้นเคย

**ขั้นตอนที่ ๓ และ ๔** มีประโยชน์ แต่ต้องเสียเวลา ครูสามารถทำได้ โดยเฉพาะเมื่อใช้รูปรีคั้นเพียงระยะหนึ่ง การให้นักเรียนมีประสบการณ์การประเมินโดยใช้รูปรีค อาจเริ่มตั้งแต่การที่ครูกำหนดระดับคุณภาพ กำหนดรายการเกณฑ์ ตรวจสอบกับนักเรียน ทบทวนและใช้รูปรีคั้นในการประเมินตนเอง ประเมินกับกลุ่ม และครูประเมิน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ ๕-๗

Ann Tanona ซึ่งเป็นครูสอนเกรด ๒ ดำเนินการ ๗ ขั้นตอนข้างต้นร่วมกับนักเรียนในห้อง และได้รูปรีคสำหรับประเมินการเล่าเรื่องหนังสือที่นักเรียนไปอ่านมา ดังนี้

| เกณฑ์ (Criteria)                               | คุณภาพ (Quality)                                               |                                            |                                                |
|------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|------------------------------------------------|
| ฉันทำให้คนฟังสนใจหรือไม่                       | เริ่มต้นอย่างสร้างสรรค์                                        | เริ่มต้นอย่างน่าเบื่อ                      | ไม่มีการอารัมภบท                               |
| ฉันบอกประเภทของหนังสือหรือไม่                  | บอกแน่นอน                                                      | ไม่แน่ใจ                                   | ไม่ได้บอก                                      |
| ฉันบอกอะไรเกี่ยวกับลักษณะเด่นของหนังสือหรือไม่ | บอกและมีเนื้อหาของลักษณะนั้นด้วย                               | บอกไม่ชัดเจนนัก                            | ไม่ได้บอก                                      |
| ฉันเล่าเรื่องจากหรือไม่                        | เล่าเรื่องเวลาและสถานที่ในเรื่อง                               | ไม่แน่ใจ, ไม่ชัดเจน                        | ไม่ได้พูดถึงเลย                                |
| ฉันเล่าเรื่องที่น่าสนใจตอนหนึ่งหรือไม่         | เล่าและทำให้เกิดความสนใจจนอยากไปซื้ออ่าน                       | เล่าเพียงบางส่วนและกระโดดไปเล่าเรื่องอื่นๆ | ลืมนำ                                          |
| ฉันบอกได้ไหมว่าใครจะชอบหนังสือเล่มนี้          | บอกแน่นอน                                                      | ข้ามไป                                     | ลืมนำ                                          |
| ท่าทางบุคลิกฉันเป็นอย่างไร                     | ผมหัวเราะ ร้องไห้ ดูดี เสื้อผ้าสะอาด ยิ้มแย้ม มั่นใจ มีความสุข | ท่าทางเหมือนคนขี้เกียจ                     | ดูเหมือนเพิ่งลุกจากที่นอน ก้มหน้าก้มตาพูด      |
| น้ำเสียงฉันเป็นอย่างไร                         | ชัดเจน ดังและมีชีวิตชีวา                                       | ไม่แสดงความรู้สึกใดๆ                       | เข้าใจยากเพราะเสียงค่อยหรือเสียงแหลม ไม่น่าฟัง |

รูปรีคของครูแอนมีประสิทธิภาพเพราะใช้ภาษาของเด็กๆ เอง ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นความลำบากบางประการในการออกแบบรูปรีคที่ดีด้วย ประการสำคัญ คือ ต้องหลีกเลี่ยงภาษาที่ไม่

ชัดเจน เช่น “การเล่าอย่างสร้างสรรค์” ถ้ารูปรีคนี้จะใช้สำหรับการสอนและประเมินจะต้องอธิบายให้เด็กๆ เข้าใจว่าประเด็นนี้หมายถึงอะไร อาจต้องมีการอภิปรายกันในกลุ่มเพื่อให้เข้าใจชัดเจนตรงกัน

Patricia Crosby และ Pamela Heinz ซึ่งสอนเกรด ๗  
ทั้งคู่ ได้แก้ปัญหาเรื่องภาษาที่ไม่ชัดเจน โดยทำรายการ  
ของวิธีต่างๆ ที่นักเรียนจะบรรลุเกณฑ์การประเมินการ

นำเสนอ โดยการพูดปากเปล่า ซึ่งจะให้ข้อมูลแก่นักเรียน  
ว่าจะเริ่มต้นการพูดอย่างไร และหลีกเลี่ยงการใช้  
คำอธิบายยากอย่าง “การสร้างสรรค์ (creative)” ดังนี้

### รูบรีคสำหรับการนำเสนอโดยการพูดปากเปล่า

| เกณฑ์ (Criteria)          | คุณภาพ (Quality)                                                                                                                                          |                                                |                                                         |
|---------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|
| การเรียกความสนใจของผู้ฟัง | ให้รายละเอียดหรือข้อมูล<br>ที่สนุกสนาน, มีชุดของ<br>คำถาม, มีการสาธิตสั้นๆ<br>มีอุปกรณ์ที่มีสีสันสดใส<br>หรือบอกเหตุผลส่วนตัว<br>ว่าทำไมจึงเลือกหัวข้อนี้ | มีประโยคอารัมภบท ๑-๒<br>ประโยค แล้วจึงเริ่มพูด | ไม่สนใจที่จะเรียกความสนใจ<br>ของผู้ฟังเลย เริ่มพูดทันที |

ข้อควรคำนึงประการแรกในการสร้างรูบรีค  
คือ หลีกเลี่ยงภาษาที่ไม่ชัดเจน เช่น “การเล่าอย่าง  
สร้างสรรค์” อีกประการหนึ่ง คือ หลีกเลี่ยงการใช้  
ภาษาเชิงปฏิเสธ หรือการใช้คำที่มีความหมายทางลบ  
เช่น “เริ่มต้นอย่างน่าเบื่อหรือไม่น่าสนใจ” แต่ให้  
อธิบายหรือบรรยายการกระทำที่เป็นขั้นปกติของ  
การพูด แล้วบรรยายเปรียบเทียบระดับคุณภาพที่สูง  
ขึ้นไปจนถึงดีที่สุด ดังนั้น เด็กจะรู้ว่าเขาทำอะไรผิด  
และจะทำให้ดีขึ้นได้อย่างไรในครั้งต่อไป

การแบ่งระดับชั้นคุณภาพอย่างชัดเจนเป็น  
เรื่องที่ทำหาย ถ้าครูใช้เวลาคิดเกี่ยวกับเกณฑ์ และ  
พิจารณาว่าจะรวมเป็นกลุ่มก้อนอย่างไรจึงจะดีที่สุด  
ก็จะช่วยในการอธิบายระดับคุณภาพ ครูอาจจะใช้วิธี  
ของครูที่สอนเกรด ๕ ในเมือง Gloucester รัฐ  
Massachusetts ซึ่งบอกระดับคุณภาพออกเป็น ๔  
ระดับ คือ ใช่ (yes), ใช่ ... แต่ (yes ... but) ไม่ใช่...แต่  
(no... but) และไม่ใช่ (no) ดังตัวอย่างของรูบรีค  
บางส่วนที่ใช้ประเมินสมุดภาพหรือข่าวซึ่งสนับสนุน  
เนื้อเรื่องต่อไปนี้

### รูบรีคสำหรับประเมินสมุดภาพ/ข่าว (Scrapbook)

| เกณฑ์ (Criteria)         | คุณภาพ (Quality)                                                                                                     |                                                                        |                                                                   |                                                   |
|--------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| ให้รายละเอียด<br>เพียงพอ | ใช่ ฉันให้รายละเอียด<br>เพียงพอ ที่ทำให้<br>คนอ่านรู้สึกหรือ<br>เห็นภาพของเวลา<br>สถานที่และ<br>เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น | ใช่ ฉันให้รายละเอียด<br>บ้าง แต่ขาด<br>รายละเอียดที่<br>สำคัญบางประการ | ไม่ใช่ ฉันไม่ได้ให้<br>รายละเอียดมาก<br>เพียงพอ แต่มี<br>นิดหน่อย | ไม่ใช่ ฉันแทบจะ<br>ไม่ได้ให้รายละเอียด<br>อะไรเลย |

## จะอย่างไรเมื่อสร้างรูบรีคขึ้นมาแล้ว

การสร้างรูบรีคเป็นเรื่องยาก แต่การใช้รูบรีคเป็นเรื่องที่ง่ายกว่า เมื่อครูสร้างรูบรีคขึ้นมาแล้วควรแจกให้นักเรียนและให้นักเรียนประเมินความก้าวหน้าของตนเองในการทำงานหรือโครงการ การให้นักเรียนประเมินนั้นไม่ใช่เพื่อการให้เกรดหรือระดับผลการเรียน แต่เป็นการช่วยนักเรียนในการเรียนและผลิตผลงานให้ดีขึ้น ครูควรให้เวลานักเรียนในการปรับปรุงผลงานหลังจากการประเมินตนเองแล้ว และให้ประเมินงานของผู้อื่น การประเมินงานของตนเองและของผู้อื่นจะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับรูบรีค และมุ่งมั่นทำงานให้ดีขึ้น ครูควรยอมรับการที่นักเรียนประเมินผลงานของเพื่อน โดยให้นักเรียนลงชื่อในรูบรีคที่ตนใช้ ครูจะทราบว่านักเรียนมีความถูกต้องและยุติธรรมหรือไม่ และครูอาจถามเหตุผลหากผลการประเมินนั้นไม่ตรงกับครู การให้เวลานักเรียนแก้ไขปรับปรุงงานหลังจากการประเมินเป็นเรื่องสำคัญ

ผู้ปกครองอาจใช้รูบรีคช่วยบุตรหลานทำงานที่บ้าน ท้ายที่สุด เมื่อครูประเมินผลงานของนักเรียนแล้วนักเรียนก็ใช้รูบรีคชุดเดียวกันนั้นสำหรับการประเมินผลงานของตนเองและของเพื่อน เมื่อครูคืนรูบรีคที่ให้คะแนนแล้วกลับไปพร้อมกับผลงานของนักเรียน ผู้ปกครองจะทราบว่ามีส่วนใดที่ทำได้ดีแล้ว และจะต้องปรับปรุงอย่างไรในครั้งต่อไป

เมื่อใช้รูบรีคแล้วการให้ระดับผลการเรียนก็เป็นเรื่องง่าย ผลงานที่สะท้อนคุณภาพสูงสุดในแต่ละเกณฑ์ควรได้ A ผลงานที่สะท้อนคุณภาพต่ำสุดในทุกด้านก็ควรได้ D หรือ F แต่เนื่องจากชิ้นงานหนึ่งนั้นยากที่จะอยู่ในระดับใดระดับหนึ่งเพียงระดับเดียวในทุกเกณฑ์ ครูหลายท่านจึงใช้วิธีเฉลี่ยระดับคุณภาพ

รูบรีคยังนำไปรวมในแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) ได้ด้วย นั่นคือ ครูใช้เพื่อสนับสนุนและประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน ในขณะเดียวกันนักเรียนก็ต้องคำนึงถึงรูบรีคในประเด็นที่ว่า “ใช่แล้วนี่แหละคือสิ่งที่ฉันต้องการ” (เพื่อให้ผลงานเป็นไปตามระดับคุณภาพที่กำหนด)

## สรุป

การใช้รูบรีคเพื่อการเรียนการสอนจะเป็นประโยชน์แก่ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

สำหรับครู จะมีเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติหรือกระบวนการทำงานและผลงานของนักเรียน โดยครูจะต้องพิจารณาว่าการประเมินการปฏิบัติหรือกระบวนการทำงานและผลงานของนักเรียนนั้นๆ จะต้องพิจารณาเรื่องใด ประเด็นใดบ้าง เช่น ในการปฏิบัติหรือกระบวนการทำงาน จะพิจารณาเกี่ยวกับการวางแผน การรวบรวมข้อมูล การทบทวน/การแก้ปัญหา ความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม ฯลฯ สำหรับผลงานจะพิจารณาเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหา โครงสร้างหรือลักษณะของผลงาน ความเรียบร้อยสวยงาม ประโยชน์หรือการนำไปใช้ เป็นต้น เกณฑ์การประเมินในแต่ละด้านจะมีระดับคุณภาพ จากดีเยี่ยมจนถึงต้องปรับปรุง ซึ่งจะมีคำอธิบายลักษณะของแต่ละด้านแต่ละระดับอยู่ด้วยเพื่อให้ประเมินได้อย่างชัดเจนและยุติธรรม

สำหรับนักเรียน รูบรีคที่ครูสร้างขึ้นจะช่วยให้ นักเรียนรู้ว่า การปฏิบัติและผลงานที่ครูต้องการนั้นเป็นอย่างไร การที่จะทำให้ได้ระดับคุณภาพระดับดีเยี่ยม ดี และปานกลาง จะต้องทำอะไร ในขณะเดียวกันเมื่อได้ผลงานและใช้รูบรีคประเมินผลงานด้วยตนเองแล้ว พบว่าอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ หากต้องการปรับปรุงผลงาน จะต้องทำอะไรจึงจะปรับระดับคุณภาพผลงานให้ดีขึ้น

สำหรับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จะทราบว่านักเรียนจะต้องทำอะไรและอย่างไร ในช่วงแรกของการใช้รูบรีคจะรู้สึกว่ายากและยุ่งยาก หากเมื่อเข้าใจและเกิดความคุ้นเคยแล้วจะมีปัญหาน้อยลง วิธีหนึ่งที่จะช่วยให้การสร้างรูบรีคง่ายขึ้น คือ ครูและนักเรียนช่วยกันคิดเกณฑ์หรือประเด็นการประเมิน และช่วยกันคิดคำอธิบายคุณภาพแต่ละระดับ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจนเหมาะสมกับระดับผู้เรียน รูบรีคในลักษณะนี้จะทำให้นักเรียนยอมรับการประเมินได้มากขึ้น เนื่องจากเขามีส่วนร่วมในการสร้างรูบรีค แม้จะยากในช่วงแรกแต่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนรายบุคคลต่อไป

สรุปจาก Understanding Rubrics โดย Heidi Goodrich Andrade 1997



# 12 ปีที่ คน ไร้วัย

## ปัญหาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

บุษกร งามกร\*



*NSC* แสวงการตื่นตัวของสังคมไทยตลอดจนสังคมโลกที่มีต่อเรื่องการพัฒนาการศึกษาเริ่มได้รับความสนใจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา แคนาดา หรือแม้แต่ในประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างเช่น มาเลเซีย เวียดนาม หรือประเทศไทย ต่างล้วนแล้วมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างจริงจัง

ภาวะวิกฤตที่สังคมโลกกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ ทั้งด้านภัยธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งทางการเมือง และความเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรม ปัญหานี้เป็นตัวส่งสัญญาณอันตรายที่ชี้ให้เห็นว่าแต่ละประเทศจำเป็นต้องมีแผนการรับมือและค้นหาบุคลากรที่มีคุณภาพสูงในทุกๆ สาขา ร่วมพัฒนาและดูแลบ้านเมือง ชุมชนและประเทศชาติของ

\* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ต่อไป ซึ่งสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งต่อการพัฒนาคน ให้ได้คุณภาพนั้น คงจะต้องเริ่มจากการจัดรูปแบบ และระบบทางการศึกษาพิเศษเฉพาะสำหรับเด็กและ เยาวชนที่มีศักยภาพสูง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิด การพัฒนาทางความคิดและทักษะด้านต่างๆ

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ประเทศไทยได้รับเกียรติให้ เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมนานาชาติเพื่อผู้ที่มีความ สามารถพิเศษ (The Asia - Pacific Conference on Giftedness) โดยมีผู้เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและ เอกชน ตลอดจนผู้ที่ให้ความสนใจมากมายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งมีการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับผู้ที่มีความสามารถ พิเศษ พร้อมกับร่วมกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์การ พัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษอย่างเป็นระบบ สำหรับงานวิจัยที่มีความน่าสนใจและนำมาเป็นข้อคิด ที่สำคัญเกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษอย่างเป็น ระบบ คือ งานวิจัยเชิงปฏิบัติการของผู้เชี่ยวชาญด้าน เด็กที่มีความสามารถพิเศษของศูนย์อัจฉริยภาพเด็ก สภากาชาดไทย ผลการวิจัยพบว่า เด็กไทยเข้าเกณฑ์ ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษถึงร้อยละ ๑ ใน ๓ ของแต่ละสาขา ซึ่งหมายความว่าเด็กไทย ๑๐ คน จะมีถึง ๓ คน ที่เป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดีก็จริงแต่ ผลการวิจัยยังตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่า ความสามารถ ดังกล่าวของเด็กจะเสื่อมสลายไปภายในระยะเวลา ไม่กี่ปี ถ้าหากเด็กเหล่านั้นได้รับการเลี้ยงดู รวมถึง การยึดเยื้อระบบการศึกษาที่ไม่เหมาะสมกับ ความสามารถและความต้องการที่แท้จริงของเด็กเหล่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย ที่เด็กไทยจำนวนไม่น้อยที่มี ความสามารถพิเศษ แต่กลับถูกทำลายศักยภาพที่มี อยู่ลงไปอย่างน่าเสียดาย ด้วยความไม่รู้ของครู พ่อ แม่ และผู้ปกครอง จนบางรายถูกเข้าใจผิดว่าเป็น เด็กที่ไม่ฉลาดหรือเป็นเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ หรือ สมองทำงานไม่ปกติไปเลยก็มี ซึ่งปรากฏการณ์นี้ก็ไม่ แตกต่างกับสิ่งที่เกิดขึ้นในต่างประเทศก่อนที่จะเริ่มมี

การนำเอาการพัฒนาองค์ความรู้ด้านเด็กที่มีความ สามารถพิเศษมาใช้

ด้วยเหตุนี้ จึงก่อให้เกิดองค์กระระหว่าง ประเทศเกิดขึ้นมากมายหลายองค์กร ซึ่งส่วนใหญ่มี วัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน นั่นคือ เพื่อมุ่งเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยและ ประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษสำหรับผู้ที่มี ความสามารถพิเศษทั่วโลก



ทั้งนี้ ได้มีผลการวิจัยเกี่ยวกับเด็กที่มีความ สามารถพิเศษที่น่าสนใจ คือ ผลการวิจัยของ West (1991) , Gross (1993) , Butler-Por (1993) และ Walberg (1995) สอดคล้องกันในเรื่องของตัวขัดขวาง สำคัญที่ทำให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง นั่นคือ **ปัญหาทางอารมณ์** ซึ่งมีผลอาจทำให้เด็กไม่ถูกค้นพบ ว่าเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ทั้งนี้ Gross (1993) ได้อธิบายถึงเหตุผลที่เด็กที่มีความสามารถพิเศษแต่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงนั้น เนื่องจากการที่เด็กเหล่านี้ต้องเรียนกับเด็กในวัยเดียวกัน ซึ่งมีความสามารถอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยนั้น ก่อให้พวกเขา เกิดความเบื่อหน่าย หดท้อกำลังใจในการเรียนรู้ ทั้งนี้ เพราะพวกเขาต้องปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมชั้นที่มี ความสามารถต่ำกว่า ขณะเดียวกันก็ต้องแสดงความ สามารถทางเชาวน์ปัญญาในระดับสูงที่แตกต่างไปจาก เด็กอื่นๆ ซึ่งต้องอาศัยวุฒิภาวะและทักษะการเข้า

สังคม เพราะบางครั้งต้องแสดงความเป็นตัวของตัวเอง แต่ในบางครั้งก็ต้องโอนอ่อนผ่อนตามบรรทัดฐานของสังคมจากผลการวิจัยดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า อารมณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่อาจสนับสนุนหรือขัดขวางการเรียนรู้ได้ การสร้างความแตกต่างในการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็กที่มีความสามารถหลายระดับ อาจใช้วิธีการจัดกลุ่มเด็กตามความสามารถที่แท้จริงและยืนอยู่บนพื้นฐานตามความสนใจของเด็ก อย่างไรก็ตาม Walberg (1995) ได้ทำการวิจัย พบว่า การที่เด็กถูกค้นพบว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษขณะอายุน้อยเท่าใดก็จะก่อให้เกิดผลดีเท่านั้น ทั้งนี้เพราะอายุมีความสัมพันธ์แบบผกผันกับความสามารถของเด็กในการปรับตัวกับชั้นเรียนที่สูงกว่าวัยของตนโดยเฉพาะการปรับทางด้านอารมณ์ ทั้งนี้ Walberg ยังได้ตั้งข้อสังเกตว่า จากการวิจัยของเขามักพบว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษส่วนใหญ่จะถูกค้นพบค่อนข้างช้า ซึ่งทำให้เด็กเหล่านี้ต้องเผชิญกับปัญหาทางอารมณ์อย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก



**ปัญหาทางอารมณ์** ที่เป็นอันตรายมากต่อการเรียนรู้และการพัฒนาสมองเด็ก คือ **ความเครียด** เด็กที่มีความสามารถพิเศษมักจะประสบปัญหาในเรื่องของความเครียด ซึ่งเกิดจากการเรียนยากเกินวัยหรือเรียนในสิ่งที่ไม่ชอบซ้ำๆ ซากๆ หรือแม้กระทั่งการที่ต้องทำการบ้านมากมาย ซึ่ง**ความเครียด**เป็นตัวการสำคัญที่สามารถหยุดยั้งการเจริญเติบโตของสมองและการเรียนรู้ โยประสาทและเซลล์สมองจะ

เติบโตจากสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ รวมทั้งการได้รับการกระตุ้นต่างๆ อย่างเหมาะสม ถ้าไม่มีโยประสาทการเรียนรู้ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ และถ้ามีโยประสาทมากก็จะเรียนรู้ได้เร็วและฉลาด

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยบรรเทาความเครียดให้แก่เด็กได้นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรเป็นครู พ่อแม่ และผู้ปกครอง



### บทบาทของครู

ครู เป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะช่วยเหลือเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้พัฒนาวิธีการเอาชนะปัญหาทางอารมณ์ และยังมีส่วนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมแรงปรารถนาที่จะพัฒนาตนเองของเด็กให้สู่ศักยภาพสูงสุดได้ดังนี้

๑. จัดการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็ก โดยจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการและความสามารถของเด็ก รวมทั้งเน้นกระบวนการทางความคิดระดับสูงที่ทำลายความสามารถของพวกเขา

๒. ให้โอกาสแก่เด็กได้มีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดและประเมินผล

๓. ปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการก้าวสู่ความเป็นเลิศของเด็ก และควรขยายขอบเขตการแสวงหาความรู้ออกไปให้กว้างขวาง

๔. จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูง อย่างเหมาะสมและพอเพียง

### บทบาทของพ่อ แม่ และผู้ปกครอง

พ่อ แม่ และผู้ปกครอง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งย่อนไปกว่าครูในอันที่จะช่วยเหลือเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้มีแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองได้ดังนี้

๑. สังเกตความต้องการของเด็ก รวมทั้งระวังตัวเองที่อาจจะมีส่วนทำให้เด็กเกิดความเครียดได้
๒. เห็นความสำคัญของการศึกษา พุดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนของเด็กในเชิงบวก
๓. เป็นตัวอย่างให้เด็กเห็นถึงความเป็นผู้สนใจใฝ่รู้
๔. ให้แรงเสริมเมื่อเด็กทำพฤติกรรมที่เหมาะสม
๕. ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่พวกเขาชอบ หรือมีความถนัด

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า อารมณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่อาจสนับสนุนหรือขัดขวางการเรียนรู้ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษได้ในทุกๆ ระดับการเรียนรู้ ความเครียดเป็นปัญหาทางอารมณ์ที่เป็นอันตรายมากต่อการเรียนรู้และการพัฒนาสมองของเด็ก ครู พ่อ แม่ และผู้ปกครอง มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะส่งเสริมให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษได้พัฒนาตนเองไปสู่ศักยภาพสูงสุดได้ สิ่งที่สำคัญที่สุด ก็คือ ต้องทำให้เด็กมีความสุขและสนุกไปกับการเรียนรู้ ให้พวกเขาได้มีโอกาสค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ ที่อยากเรียนรู้เอง ฝึกให้หัดคิด หัดถาม หัดหาคำตอบ โดยมีครู รวมทั้งพ่อ แม่ และผู้ปกครองคอยเป็นผู้ชี้แนะและคอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด เพราะความรู้ในโลกนี้มีมากมาย และจะมากขึ้นเรื่อยๆ แต่การที่เด็กจะเรียนรู้ในทุกอย่างคงเป็นไปได้ เพราะฉะนั้นเด็กควรเรียนรู้ในสิ่งที่เขาชอบ สนใจ หรือถนัด และควรมีเวลาให้เด็กได้เล่น ออกกำลังกาย ทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ ไปทัศนศึกษา และได้ทำอะไรด้วยตนเองบ้างจะดีที่สุด

### บรรณานุกรม

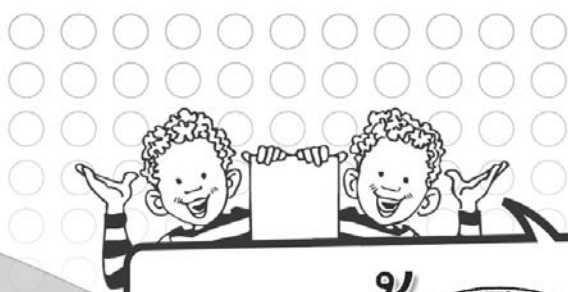
คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. **สร้างลูกอัจฉริยะในสหัสวรรษใหม่**. เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการสร้างลูกให้เป็นอัจฉริยะ, ๒๕๔๕.

B Butler-Por, N. Underachieving gifted students. **International Handbook of Research and development of giftedness and talent**. Oxford : Pergamon Press, 1993.

Gross, M.U.M. Nurturing the talents of exceptionally gifted individuals. **International Handbook of Research and Development of Giftedness and Talent**. Oxford : Pergamon Press, 1993.

Walberg, H.J. Nurturing children for adult success. **Nurturing Talent : Individual Needs and Social Ability**. Assen, NL : Van Gorcum, 1995.

West, T. **In the Mind's Eye**. Buffalo : Prometheus, 1991.



# ความรู้/สื่อ ครูแนะแนว

## กรณีศึกษาการแนะแนว

ธีระวัฒน์ ชัยยุทธสรยง\*



*NIS*แนะแนวเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ รู้จักนำศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองมาใช้อย่างเต็มที่ นำตนเองได้ พัฒนาตนเองในทุกด้านทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข มีทักษะในการจัดการกับชีวิตและสังคม และมีความเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม และวินัย

### งานแนะแนวในทศวรรษนี้และข้างหน้า

ปัจจุบันอยู่ในสภาวะวิกฤตด้านทรัพยากรมนุษย์ ขณะนี้ขาดกำลังคนในบางสาขา ปัญหาว่างงาน สมองโหล คนขาดคุณภาพ ขาดคุณธรรม ขาดความสุขในการดำเนินชีวิตและการทำงานอันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้โลกไร้พรมแดน และพลโลกมีการติดต่อสัมพันธ์

\* ข้าราชการบำนาญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กันอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น เกิดการแพร่ซึมของรูปแบบสากลทางเศรษฐกิจ

การแนะแนวเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีวิธีการที่เป็นระบบในการพัฒนาบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดความสมดุลด้านจิตใจ ร่างกาย และสังคม

ฉะนั้นในการทำงานแนะแนวในทศวรรษนี้ และข้างหน้า ควรดำเนินการดังนี้

๑. ควรจัดกิจกรรมแนะแนวพัฒนามนุษย์ให้มีความทันสมัย ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง ปรับตัว และมีคุณธรรมจริยธรรม ในการเผชิญกับโลกยุคใหม่ เช่น

- การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการแนะแนวอาชีพ การเรียน ส่วนตัวและสังคม
- การจัดกิจกรรมแนะแนวในลักษณะพัฒนามนุษย์ให้มีชีวิตที่มีคุณค่าทั้งแก่ตนเองและสังคม
- การจัดกิจกรรมแนะแนวให้เป็นคนมีโลกทัศน์ข้ามวัฒนธรรม (Crosscultural perspective) และบรรทัดฐานทางความคิดในระดับสากล เพื่อปรับตัวอยู่ร่วมกับคนต่างชาติ ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม ได้อย่างสันติและเกิดความร่วมมือกันทำงาน

โดยมีเป้าหมายให้มีสุขภาพที่ดี มีงานทำ และทำงานได้ดี มีความผาสุกสอดคล้องระหว่างกาย และใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และมีความสุข

๒. ควรจัดกิจกรรมแนะแนวเสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งในระดับครอบครัวและชุมชน

การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อให้คนมีจิตสำนึกรักและเห็นความสำคัญของครอบครัวและชุมชนที่ตนอยู่ ให้พึ่งตนเองได้ในเชิงเศรษฐกิจและในเชิงความมั่นคงและการสืบทอดเชื้อสายทางสังคม หรือมีชีวิตที่มั่นคงสันติในครอบครัว ชุมชนบ้านเกิดของตน

๓. ควรจัดกิจกรรมแนะแนวที่เน้นการถนอมคุณค่าทางวัฒนธรรมและค่านิยมที่ดี อันเป็นเอกลักษณ์แบบไทยให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง (อันเนื่องจากวิกฤตทางคุณค่า)

๓.๑ การจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีจิตสำนึก ค่านิยม ในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทย

๓.๒ การจัดกิจกรรมแนะแนวที่มุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้มีคุณธรรมต่อกัน และด้านกระแสวัตถุนิยม เช่น ความโอ้อวดอวดอารี ความมีน้ำใจ ความซื่อสัตย์สุจริต การกินดีอยู่ดีกับธรรมชาติ ความสามัคคี เป็นต้น

## งานแนะแนวในฐานะหน่วยงานกลางของกระทรวงศึกษาธิการ

กำหนดรูปแบบการแนะแนวของกลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาให้ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ปรับตัวได้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ควรประกอบด้วยโครงการ ๔ ด้าน

๑. แนวคิดและวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีลักษณะดังนี้

๑.๑ ควรเสนอแนวคิดให้สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นสถานที่ร่มรื่น สะอาด น่าอยู่

๑.๒ การช่วยให้ครูมีเทคนิคทางจิตวิทยา และการแนะแนวในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนเป็นไปด้วยดี ก็คือสื่อสารด้วยความเข้าใจ ยอมรับฟังซึ่งกันและกัน การแก้ปัญหาต้องเป็นหน้าที่รับผิดชอบของเจ้าของปัญหา (ผู้เรียน) และสิ่งที่ครูพึงระวัง ครูไม่ควรโต้เถียงผู้เรียนด้วยเรื่องเล็กๆ น้อยๆ และให้ใช้เวลามากขึ้นกับสิ่งที่ปัญหาของผู้เรียนไม่ควรใช้วิธีลงโทษ ตีเตือนให้อาย ออกคำสั่ง แนะนำสั่งการ การขอร้อง อบรมศีลธรรม สอนปฐกถา วิชาพิจารณา ถิ่นกล่าวประนามประชดประชัน ตั้งคำถามเชิงเอาใจ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการยึดศูนย์กลางอยู่ที่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นการปลูกฝังให้คนมีคุณภาพที่ดี สามารถออกไปทำประโยชน์ให้กับ

สังคมตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทั้งนี้ด้วยการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณค่าและควมมีศักดิ์ศรีของตน เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้มีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการแนะแนวกระทรวงศึกษาธิการ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) ดังนี้

๑) ผู้รับบริการมีทักษะชีวิต อยู่ดีมีมีความสุข สามารถพัฒนาตนเองและสังคมได้เต็มตามศักยภาพ

๒) พัฒนาทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้รับบริการให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถใช้กระบวนการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) พัฒนาระบบการแนะแนวให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม และความแตกต่างระหว่างบุคคล

๔) พัฒนาระบบการแนะแนวให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

๕) สร้างและพัฒนาเครือข่ายการแนะแนวให้เข้มแข็ง เป็นกลไกการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินการแนะแนวเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการแนะแนวและตอบสนองเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่มุ่งเน้นให้การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและยึดหลักให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งผู้บริหาร ครูทุกคน พ่อแม่ ผู้ปกครองและทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคมมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการแนะแนวชีวิตและสังคม เพื่อดูแลช่วยเหลือบุคคลในทุกช่วงวัยของชีวิตให้มีคุณภาพชีวิต และสังคมที่ดีขึ้น



๒. การจัดองค์กรและการบริหารงาน เพื่อให้กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีระบบงานเป็นเอกภาพในการบริหารงานและดำเนินการพัฒนาเด็กและเยาวชน ป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมของเด็กและเยาวชน ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ขาดภูมิคุ้มกันและไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจใหม่ได้อย่างเหมาะสม ให้เขาได้รับการป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริมพัฒนาให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทันปลอดภัย และมีความสุข ซึ่งควรได้มีลักษณะการจัดองค์กรและการบริหารงาน ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว เป็นหัวหน้าโครงการต่างๆ นักวิชาการศึกษา ร่วมกับศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย (ทดลอง) เป็นคณะกรรมการดำเนินงาน ตลอดจนบริหารงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับจัดสรรและสนับสนุนแบ่งงานเป็นฝ่ายต่างๆ ดังนี้ ฝ่ายธุรการ ประกอบด้วยงานควบคุมและปฏิบัติงานด้านสารบัญชีการเงิน ทะเบียน ประชาสัมพันธ์ วัสดุ อุปกรณ์ ฝ่ายวางแผนและประสานงาน ประกอบด้วย งานวางแผนการดำเนินงาน ควบคุมการปฏิบัติงาน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฝ่ายกิจกรรม ประกอบด้วยงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดนิทรรศการ เผยแพร่ข่าวสารด้านการศึกษา อาชีพส่วนตัวและ

สังคมการจัดนิทรรศการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ศาสนา การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการทางจิตวิทยาและการแนะแนว เผยแพร่ความรู้ทางจิตวิทยาและการแนะแนวทางวิทยุและโทรทัศน์ ฝ่ายผลิตเครื่องมือและสื่อ ประกอบด้วยงานเกี่ยวกับการผลิตวีซีดี ภาพพลิก แผ่นพับ จุลสาร วารสาร หนังสือสารคดี และคู่มือต่างๆ ฝ่ายเอกสารและงานวิจัย ประกอบด้วยงานด้านวิชาการ การจัดทำเอกสาร การพิมพ์ การศึกษาค้นคว้า การเผยแพร่ผลการศึกษาค้นคว้า ฝ่ายประเมินและติดตามผล ประกอบด้วยงานการรายงาน ผลการปฏิบัติและการวางแผนการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น สำหรับงานด้านบริหาร มีนโยบายในการบริหารงานที่ชัดเจน บริหารงานอย่างมีระบบเป็นขั้นตอนที่สามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นกระบวนการ ดังนั้นคือ การวางแผน การจัดหน่วยงาน การอำนวยความสะดวกติดต่อประสาน การควบคุมและติดตามผล

๓. การให้ความรู้ ทักษะการพัฒนาเด็กและเยาวชน ควรมีลักษณะดังนี้คือ นำความรู้ด้านวิชาการและการแนะแนวใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาครู เด็ก และเยาวชน โดยเผยแพร่สอดแทรกในเนื้อหาหรือกิจกรรมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีการพัฒนาผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ครู-อาจารย์แนะแนว และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ได้รับความรู้และทักษะเกี่ยวกับจิตวิทยาและการแนะแนวในแนวใหม่เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน มีการให้ความรู้โดยการใช้อสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นอกจากการให้ความรู้ด้านต่างๆ ดังกล่าว ควรมีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการทางจิตวิทยาและการแนะแนว แก่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ครู-อาจารย์แนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถนำความรู้ทักษะไปเผยแพร่ และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนี้คือ

๓.๑ จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการทางจิตวิทยาและการแนะแนวกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร

ศึกษานิเทศก์ ครู-อาจารย์แนะแนว และผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นหลักสูตรระยะสั้น เนื้อหาหลักสูตรเน้นการพัฒนาป้องกัน และแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ในด้านการรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ มีความรัก ความเมตตา เห็นความมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น สามารถนำศักยภาพของตนเองออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่สามารถวางแผนชีวิตและอาชีพได้อย่างเหมาะสม สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางชีวิตและอาชีพได้อย่างเหมาะสม มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีบุคลิกภาพที่ดี มีความเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรมและวินัย ตลอดจนดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันป้องกันปัญหาต่างๆ ได้แก่ ปัญหา โสเภณีเด็ก สิทธิเด็ก ยาเสพติด เอดส์ พฤติกรรมเบี่ยงเบน การไม่มั่งานทำ และการไม่เข้าใจกระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยจัดให้ตามความเหมาะสม ซึ่งในแต่ละกลุ่มเป้าหมายควรมีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการทางจิตวิทยาอย่างต่อเนื่อง



๓.๒ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน คือ การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ด้านจิตวิทยาและกระบวนการแนะแนวอย่างถูกต้องชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้และจัดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่เด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม

ขนบธรรมเนียมประเพณี กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ แก่ชุมชน ตลอดจนการพัฒนาบุคลิกภาพและจิตใจ

๔. การพัฒนาตนเองของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสมบูรณ์ในชีวิต มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา มีลักษณะดังนี้ คือ

๔.๑ ด้านร่างกาย ให้มีสุขภาพกายสมบูรณ์ บำรุงรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตัว เสริมสร้างสุขภาพ อนามัยส่วนตัวและชุมชน ส่งเสริมให้รู้จักบริการ อนามัยชุมชนและการเสริมสร้างสุขภาพ

๔.๒ ด้านจิตใจ เพื่อให้เกิดความมั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้ ให้มีการพัฒนาจิตใจ ฝึกปฏิบัติธรรม ฝึกตนเองให้เป็น ผู้มีศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีประสบความสำเร็จในชีวิต ด้วยความเพียรพยายาม มีจิตใจ มั่นคง มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรมและวินัย

๔.๓ ด้านสังคม มีการส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนรู้และเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของ สังคมที่บ้าน ชุมชน ประเทศชาติ สามารถปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้าน ชุมชน และ ประเทศชาติ ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมรอบๆ บ้าน ชุมชน และประเทศ เช่น การให้ความรู้ข่าวสารใหม่ๆ ผลิตสื่อ เครื่องมือ เมื่อ ได้ประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กและ เยาวชนให้เข้าใจสถานการณ์เปลี่ยนแปลง บ้าน ชุมชน

และประเทศ ตลอดจนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ใน ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้าน ชุมชน และประเทศ เพื่อให้ สามารถมีประสบการณ์ในสังคม สามารถแก้ปัญหา ปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

๔.๔ ด้านสติปัญญา ให้เด็กและเยาวชน ได้เข้าร่วมฝึกทักษะทางวิชาการอย่างกว้างขวาง ให้ เตรียมความพร้อมในการอ่านออกเขียนได้ คำนวณได้ เข้าใจธรรมชาติ รู้จักความสามารถ ความต้องการ ความสนใจ บุคลิกภาพ ความถนัดของตน มีความคิด สร้างสรรค์ และรอบรู้ทันความเจริญก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี เช่น การรับรู้ข่าวสารใหม่ๆ การผลิตสื่อ เครื่องมือ สื่อการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยพัฒนาทักษะ ด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์

หรือกล่าวโดยภาพรวมดังนี้ เด็กและเยาวชน ได้พัฒนาคุณลักษณะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ แผนพัฒนาการแนะแนว กระทรวงศึกษาธิการ ช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๙) ด้วยการจัดกิจกรรมทั้งในและนอก ชั้นเรียนโดยใช้กระบวนการทางจิตวิทยา และการ แนะแนว ให้เด็กและเยาวชนมีคุณลักษณะเป็นไปตาม แนวคิดและวัตถุประสงค์ที่กล่าวไว้ข้างต้น

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าทฤษฎีการ แนะแนวที่ได้เสนอความคิดไว้คงเป็นประโยชน์ต่อ ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการดำเนินการพัฒนาการ แนะแนว ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป





# บอกกล่าว เล่าแทน

อัมพร แต้มทอง

**กว่า**วารสารฉบับนี้จะถึงมือเพื่อนครูผู้อ่าน การประกวดนักเรียน ครู ผู้บริหาร **“รักการอ่าน ยอดเยี่ยม”** คงกำลังเข้มข้น อยากให้รีบเกียรติบัตร กันถ้วนหน้า ท่านรักการอ่านแล้วชาญฉลาด อย่าลืม ชวนคนใกล้ชิดให้รักการอ่านด้วย เพื่อช่วยกันพัฒนาชาติ พัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ วารสารฯ ได้ รวบรวมชื่อผู้ชนะการประกวดรักการอ่านครบถ้วนเมื่อไร จะจารึกไว้ในวารสารวิชาการแน่นอน



## ข่าวดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำเอกสาร **“แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก”** เสร็จเรียบร้อยแล้ว พร้อมจะนำไปใช้เพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริมโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผ่านความร่วมมือกับ เขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต

ระบบการช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๓ จากระดับมัธยมศึกษาขยายผลสู่ ระดับประถมศึกษา สพฐ. มีนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดให้ดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ให้การส่งเสริมสนับสนุน

ช่วยเหลือ เสนอแนะ และยกย่องเชิดชูเกียรติโรงเรียน ที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในปี ๒๕๔๖ และยกย่องเชิดชูเกียรติโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ในระดับ ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในปี ๒๕๔๗ ประสบผล สำเร็จในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง ระดับเขตพื้นที่ และระดับชาติ แต่ผลการดำเนินงานที่ ผ่านมา พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากกว่า ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จ ได้ดีกว่า ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดหลายๆ ด้าน ที่ส่งผลให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จ สพฐ. จึงให้จัดทำเอกสารเพื่อช่วยการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็กให้ใช้ทั่วประเทศ ให้ดำเนินงานตาม ระบบฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาโรงเรียน ขนาดเล็ก

ผู้สนใจเอกสาร สามารถติดต่อสอบถาม กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๐๘๓๗, ๐ ๒๒๘๑ ๖๒๑๕ ต่อ ๕๑๑, ๕๑๗





บอกกล่าว..... มี “ข้อคิดเขียนส่องแสง” จาก ผอ.สิงห์โต แก้วกัลยา โรงเรียนวัดเทียนถวาย สพท. ปทุมธานี เขต ๑ ที่ได้ยึดปฏิบัติ....การเอาใจใส่ผู้เรียน อย่างใกล้ชิด เป็นกลวิธีพื้นฐานที่ครูทุกคนพึงปฏิบัติ เพื่อป้องกันปัญหา ช่วยเหลือส่งเสริม และพัฒนา ผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข “ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็น ต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม ด้านความคิดและการ บริหารจัดการ ส่งเสริมให้ครูทุกคนทำงาน รักใน วิชาชีพครู ภูมิใจในการเป็นครูอาชีพ ครู จำเป็นต้อง ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมความคิด การสอน พฤติกรรม และบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ชี้แนะ แนะนำ เป็น แบบอย่างและเป็นกำลังใจมิตรของผู้เรียน ปลุกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ ที่จะเสริมสร้างพลังด้านสติปัญญา อารมณ์ และการ ปรับตนทางสังคม” โรงเรียนวัดเทียนถวาย ยึดเป็น แนวปฏิบัติ สร้างวิสัยทัศน์ได้อย่างกว้างไกล การ ยอมรับความคิดเห็นจากบุคลากรทุกฝ่าย และนำ ข้อคิดเห็นที่มีอย่างหลากหลายมาปรับปรุงพัฒนางาน ในสถานศึกษา สร้างความพึงพอใจ เป็นที่ยอมรับและ ส่งเสริมกำลังใจแก่ครูในทุกๆ ด้าน ความเป็นกันเอง การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะทำให้ชุมชน องค์กร ต่างๆ พร้อมที่จะร่วมมือให้ความช่วยเหลือกันอย่าง เต็มใจเสมอ....โรงเรียน/ครู/ผู้บริหารท่านใดจะนำไป ใช้เพื่อเกิดผลดีต่อการศึกษา.....บอกกล่าว....ก็ขอ

ขอบคุณที่ท่านได้ใช้ประโยชน์ให้นี้ให้คุ้มค่า และ  
ขอบคุณท่าน ผอ.ร.ร.วัดเทียนถวาย สพท.ปทุมธานี  
เขต ๑ ที่เอื้อเพื่อข้อคิด...ให้มาบอกกล่าว

**สภาวะวิกฤติทางเพศ** มีในทุกระดับอายุเกิด  
ขึ้นหลากหลายรูปแบบปัญหา สังคมหวังพึ่งพาการ  
ศึกษาเป็นตัวแก้ไขปัญหาในขั้นพื้นฐาน เพราะสังคม  
ไทยไม่มีวัฒนธรรมที่จะปลูกฝังความรู้เรื่อง “เพศ” ใน  
ระดับครอบครัว และเพื่อสนองความต้องการแก้ไข  
และลดวิกฤติปัญหานี้ กระทรวงศึกษาธิการและ  
กระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักวิชาการและมาตรฐาน  
การศึกษาได้จัดทำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้  
**เรื่องเพศศึกษา** สำหรับ ๔ ช่วงชั้น มีเนื้อหา ๖ หน่วย  
การเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยพัฒนาการทางเพศ หน่วย  
สัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล หน่วยทักษะส่วนบุคคล  
หน่วยพฤติกรรมทางเพศ หน่วยสุขภาพทางเพศ  
หน่วยสังคมและวัฒนธรรม เอกสารดังกล่าววิเคราะห์  
ความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาสาระเพศศึกษากับ  
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔  
ครูสามารถนำไปปรับปรุงสร้างแผนการเรียนรู้ขึ้นใช้  
เองได้ ขณะนี้มีโรงเรียนนำร่องการใช้แนวทางการจัด  
กิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาไปบ้างแล้ว แต่ละเขต  
พื้นที่การศึกษามีบุคลากรแกนนำแล้วทุกเขตพื้นที่  
และกลุ่มพัฒนาระบบแนะแนว สำนักวิชาการและ  
มาตรฐานการศึกษา โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๐๘๓๗ ช่วยท่าน  
แก้วิกฤติเรื่องเพศศึกษาได้



**แข่งขันตอบคำถาม** สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชนฯ ครั้งที่ ๑๒ ตอนนี้อยู่ใกล้ถึงรอบการแข่งขันรอบที่ ๑ ระดับจังหวัด (๑๙ ส.ค. ๒๕๕๙) ที่ส่งเข้าแข่งขันกันถ้วนทั่วทุกจังหวัด สำหรับแข่งขันรอบที่ ๒ ระดับภาค (๑๖ ก.ย. ๒๕๕๙) ที่คัดเลือกจาก ๓๖ จังหวัดให้เหลือไว้ภาคละ ๕ จังหวัด และจะแข่งขันไปอีกในรอบที่ ๓ ระดับประเทศ (แข่งขันออกอากาศ) ประมาณเดือน ต.ค. - ธ.ค. ๒๕๕๙ เพื่อชิงความเป็น..... “ยอดนักอ่านสารานุกรมไทย สำหรับเยาวชนฯ”



**รางวัลสำหรับช่วงชั้นที่ ๓** (ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น) จะได้รับถ้วยรางวัลพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และรางวัลของช่วงชั้นที่ ๒ (สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖) จะได้รับถ้วยเกียรติยศจากองคมนตรี

นักเรียนที่พลาดการแข่งขันปี ๒๕๕๙ นี้ เตรียมตัวเป็นนักอ่าน รอส้มครโครงการแข่งขันตอบคำถามจากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ ครั้งที่ ๑๓ ต่อไปในปีการศึกษา ๒๕๕๐ โครงการแข่งขันฯ มีเป็นประจำทุกปี ไม่มีเว้นวรรค

**อยากสะกิด** ผู้แข่งขันตอบคำถามจากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ ครั้งที่ ๑๒ นี้ **ต้องเลือกอ่าน.....**

**ช่วงชั้นที่ ๒** (ประถมศึกษาปีที่ ๔-๖) เลือกอ่าน ๖ เล่ม หนังสือสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ ๑๒, ๑๙ และ ๒๙ และอ่าน สารานุกรมฉบับเสริมความรู้ เล่มที่ ๑, ๒ และ ๓

**ช่วงชั้นที่ ๓** (มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓) เลือกอ่าน ๘ เล่ม หนังสือสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ ๑๒, ๑๓, ๑๙, ๒๖ และ ๒๙ และอ่าน สารานุกรมฉบับเสริมความรู้ เล่มที่ ๑, ๒ และ ๓ ทั้งหมดนี้เป็นอีกรางวัลของ “คนรักการอ่าน” ....บอกกล่าว...ขอเอาใจช่วย และขอบคุณในความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สโมสรไลออนส์สากล ภาครวม ๓๑๐ ประเทศไทย ที่ได้จัดให้มีการแข่งขันฯ รวมทั้งสมาคมครูภาษาไทยแห่งประเทศไทย ที่ช่วยดำเนินโครงการฯ เพื่อกระตุ้นต่อมอ่านให้กับเด็กๆ ของเรา





# ร้อยอ้อร้อย ใจยาก

“ครูแต้ม”

## บทอาศิรวาทเนื่องในวาระเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

◎ เจ็ดสิบสี่พรรษามาบรรจบ  
ขอน้อมนบถวายชัยมงคลศรี  
แด่องค์สมเด็จพระราชินี  
ผู้บารมีองค์ภูมิพลจอมราชัน

◎ พระแม่เจ้าทรงเมตตาไทยทั่วถิ่น  
ทั่วแดนดินเสด็จเยือนเป็นมิ่งขวัญ  
ทรงตรากตรำพระวรกายเนิ่นนานวัน  
มีทรงห่วงใยต่อพระทุกทวย

◎ ยามแผ่นดินถิ่นไทยไม่สงบ  
ทรงออกรับรับปัญหามาแก้ไข  
ทรงกล้าหาญเด็ดเดี่ยวกว่าหญิงใด  
ชาติพ้นภัยสงบสุขเพราะพระองค์

◎ ในวาระเฉลิมชนมมงคลยิ่ง  
ขอทุกสิ่งสฤงฆ์ดังพระประสงค์  
พระแม่เจ้าทรงพระชนม์ยิ่งยืนยง  
ทรงดำรงเป็นมิ่งขวัญชั่วกาลปเทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า นายสิงห์โต แก้วกล้า

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเทียนถวาย สพท.ปทุมธานี เขต ๑

**ดรุณธรรม**  
(ธรรมะสำหรับเยาวชน)

เยาวชนคนไทยพึงได้รู้  
ทางไปสู่ความก้าวหน้าพาสุขสันต์  
ปฏิบัติตามธรรมอันสำคัญ  
ด้วยยึดมั่นองค์คุณดรุณธรรม

“รักษากายใจ” ให้มีสุข  
ปราศจากทุกข์โรคภัยให้งามข้า  
“มีระเบียบวินัย” ให้พึงจำ  
ไม่กระทำตามใจไร้หลักการ

“เอาแบบอย่างคนดี” เป็นที่ตั้ง  
ไม่พลาดพลั้งจากจุดยืนขั้นพื้นฐาน  
“หมั่นศึกษาเล่าเรียน” ไปให้เชี่ยวชาญ  
มีพิจารณาเป็นหลักประจักษ์จริง

“เลือกทำแต่ความดี” เป็นที่หมาย  
ทำถ้อยคำได้ทุกสิ่ง  
มีธรรมะลึกซึ้งไว้พึงพิง  
เพื่อเป็นสิ่งที่เตือนใจในชีวิต

“เพียรขยัน” ขยันขันแข็งมีแรงสู้  
ไม่ห่อหุ้มท้อแท้แลเหหัน  
พลังจิตหาญกล้าเพื่อฝ่าฟัน  
จะมีวันสมหวังเพราะตั้งใจ

เกษม สันทอง

โรงเรียนการฤๅณวิทยา สพท.สุรินทร์ เขต ๑

# คมคิด ลิขิตคำ

พระพุทธเจ้าตรัสสอนชาวนิคมเกสปุตตะแคว้นกาลามะ เมื่อมีผู้ทูลถามถึงเรื่องที่มีสมณพราหมณ์ต่างๆ ได้มีวาทยะยกตนข่มผู้อื่น พระพุทธเจ้าตรัสสอนไม่ให้เชื่อเพราะโดย

- |                |                                    |
|----------------|------------------------------------|
| ๑. ฟังตามกันมา | ๖. คาดคะเน                         |
| ๒. นำสืบกันมา  | ๗. ความตรึกตามอาการ                |
| ๓. ตื่นข่าวลือ | ๘. พอใจว่าชอบแก่ความเห็นของตน      |
| ๔. อ้างตำรา    | ๙. เห็นว่าพอเชื่อได้               |
| ๕. นึกเดาเอา   | ๑๐. เห็นว่าสมณะผู้นี้เป็นครูของเรา |

แต่ให้สอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเอง

ที่มา : พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน ตอนว่าด้วยพระสูตร กรมการศาสนา  
กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๘ หน้า ๓๙๔



“...แต่เมื่อคิดว่าชาติบ้านเมืองของเราก็ผ่านร้อนผ่านหนาว และเผชิญ  
วิกฤตน้อยใหญ่มาหลายครั้งหลายครา พวกเราก็รวมใจกันฟันฝ่าจน  
รอดพ้นมาได้เสมอ ขอเพียงแต่พวกเราารู้รักสามัคคี ห่วงใยเป็นกำลังใจ  
ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและมุ่งถึงประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ  
ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่าหากเราทุกคนไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ ทหาร  
ตำรวจ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทาง  
ภาคเอกชน รวมจิตรวมใจกันผนึกกำลังให้มั่น ช่วยกันแก้ไขปัญห  
ของบ้านเมืองด้วยความรอบคอบ ก็จะสามารถนำความสงบร่มเย็น  
กลับมาสู่บ้านเมืองของเราได้อย่างแน่นอน...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ  
พระราชทานแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ  
ณ โรงแรมเจบี หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา  
วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๔๗